

סדר מצוה יומית מצות המלך

הנקרא סמ"ה - והוא סדר מצות היום
מיוסד ללמוד מצוה אחת בכל יום
מתקנה חד מבעלי התוספות
רבינו יצחק מקורביל בעל הסמ"ק ז"ל

סדר הלימוד לחודש
בסלו תשפ"ו

מאת כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק בעל משנה הלכות
מאונגוואר זצוקללה"ה

תפלה קצרה לפני לימוד המצוות

מאת כ"ק מרן אדמו"ר זצוקלה"ה

רבוּן העוֹלָמִים מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אֲדוֹן הַכֹּל אב
תַּרְחֻמִּים וְהַסְלִיחוֹת מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה'
אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּקִדָּה וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה עַל
אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְהַבְדַּלְתָּנוּ מִן
הַתּוֹעִים וְקִרְבָּתָנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְנָתַתָּ לָנוּ תוֹרַת
אֱמֶת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְחַיֵּי עוֹלָם נִמְעַת
בְּתוֹכָנוּ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עֲלֵינוּ קִרְאתָ:

אָנָּה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים פָּתַח לָבֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ
וְאַחֲרֵי מִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשֵׁנוּ וּמִבְּנֵיךָ
תְּבַיְנֵנוּ לְהִבְיֵן וְלְהַשְׁכִּיל לְשִׁמְעַת לְלִמּוּד וּלְלִמּוּד
לְשִׁמּוּר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְוֶה אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד
תוֹרָתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ בְּאַהֲבָה לְכוֹן לְאַמְתָּה וְלְהִבְיֵן
עִמְּקֵי סוּדוֹתֶיךָ, וְתִצְלָנוּ מִכָּל שְׁגִיאַה וּשְׁעוֹת,
וְתִשָּׁם בְּלָבֵנוּ אֶהְבְּתְךָ וְיִרְאַתְךָ כֹּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְכוּף
אֶת יִצְרָנוּ לְהִשְׁתַּעֲבֵד לָךְ וְתַתְּנֵנוּ לְחֵן לְחֶסֶד
וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רֹאֵנוּ, וְשִׁירָאוּ
מִעֲלּוֹתֵינוּ וְלֹא חֲסָרוֹנוֹתֵינוּ, וְכֵן אֲנַחְנוּ מֵהֶם,
וְתִגְבִּיָּה קִרְנֵנוּ לְמַעַלָּה, וְתִצְלָנוּ מִכָּפַר כָּל אוֹיֵב,
וְכָל הַחוֹשְׁבִּים עֲלֵינוּ רָעָה מִהֲרָה הִפֵּר עֲצָתָם
וְקִלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמוֹכָה אוֹת:

וְהִרְנֵי בּוֹלֵל עֲצָמֵי בָשֶׁם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּד
הַמִּצְוֹת וְהַלְבוֹתֵיהֶם שְׂאֵנִי לִלְמֹד הַיּוֹם
וּבְכָל יוֹם, וְלֵאמֹר כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַקְדוֹשִׁים
וְלֹהֲבָלָם בָּהֶם בְּכָל וּפְרָט, וְיֵהָא לִלְמֹד זֶה עוֹלָה
לְפָנֶיךָ אֲבִינוּ מִלְּפָנוּ בְּאֵלֹו קִימָתִי כָּל מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ
חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו וּגְדוּלָתוֹ וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ,
וְזִכּוֹת מוֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה עֶבֶד נֶאֱמָן אֲשֶׁר עַל יָדוֹ
נָתַתָּ אֵלֶּה הַמִּצְוֹת יַעֲמֹד לָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל וְנִהְיָה
אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ וְצִאֲצֵאֵי אֲצִאֲנוּ וְצִאֲצֵאֵי עִמָּךְ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלִזְמוּדֵי תוֹרָתְךָ
לְשִׁמְחָה, וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגִאֲלָנוּ עַל יְדֵי מוֹשִׁיחַ
צִדְקָנוּ וְתִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְשֵׁם נִעֲבָדְךָ בִּירְאָה
כִּימֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְּמוֹת:

(אחר הלימוד יאמר גם ברוך אלהינו שבראנו לעבודו וכו').

מצות המלך

משנתה חלוצות

בהוצאת מכון

"משנה הלכות גדולות"

להוצאת ספרי

כ"ק מרן אדמו"ר הגדול זצוקלה"ה

בנשיאות כ"ק מרן האדמו"רים שליט"א

כל הזכויות שמורות

קרית אונוואר, רמת

ת.ד. 23451

ירושלים - 9123401

02-5869097

1578 53rd Street

Brooklyn, N.Y. 11219

U.S.A.

(718) 851-0806

הוצאה לאור:

02-5869097

דבר המערכת

ברוב חסדים ובשבח ובהודי' להשי"ת שזכינו ויצא לאור מהדורה חדשה ומאירת עינים לספר המצוות מהגה"ק רבינו בעל משנה הלכות מאונגוואר צוקללה"ה, ה"ה ספר מצות המלך עם פירוש משנה הלכות.

והנה זכו אלפי מאחב"י ללמוד וללמד ולסיים (כמה פעמים) את תרי"ג מצוות ע"פ הסדר בספר מצות המלך, והעידו על עצמם לומדים רבים שכאשר השקיעו כמה דקות ביום ללמוד את ה'מצוה היומית', אותו היום היה נשגב מאד הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית.

ב"ה כבר יצא לאור קונטרס חודשי הזו מהמהדורה החדשה במשך כל מחזור ל"ח ללימוד המצוות, למען זיכוי הרבים להגדיל תורה ולהאדירה, כפי שהותקן והוסכם ע"י גדולי הרבנים והאדמו"רים מדור הקודם - בוני ורועי כלל ישראל אחרי החורבן, כמובא בהסכמת הספר.

ובס"ד עכשיו לרגל התחלת מחזור ל"ט ללימוד המצוות יש להשיג את הספר כולו 'מצות המלך' מהדורה חדשה בחניות הספרים או ע"י המכון.

בברכת התורה

מכון משנה הלכות

חודש כסלו נתנדב ע"י

הרה"ח ר' אליעזר פרידמאן שליט"א

לעילוי נשמת אמו

מרת חנה בת ר' אליעזר ע"ה

נלב"ע ג' כסלו תש"ע

לשמוע שיעור יומי בסדר המצוות

קול אונגוואר:

605-477-4427, 3, 1

מפעל מצוה יומית

(347) 692-8777

לאזט א מעטעדש אדער שיקט א טעקסט

MitzvaYomis@gmail.com

קריאת גדולי וצדיקי הדור זצוק"ל להצטרף ללימוד ה'מצוה היומית' התפרסם לקראת הופעת 'מצות המלך' - מהדורת תשכ"ג

רצוי עד כמה שאפשר שכל אחד מישראל ישתתף ללמוד את המצוה בציבור כפי שהודע בלוח "מצוה יומית" וגדולה מצוה דרבים. ובזכות לימוד וקיום המצוות נזכה לגאולה שלימה במהרה, בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל ישראל.

אברהם יפהן

ר"מ בית יוסף נאוואהרדק (זצוק"ל)

אברהם יהושע העשל

כ"ק אדמו"ר מוקאפישניץ (זצוק"ל)

אברהם קלמנוביץ

ראש ישיבת מיר (זצוק"ל)

אהרן קאטלר

ראש ישיבת בית מדרש גבוה לעקוואד (זצוק"ל)

אליעזר זוסיא פורטיגאל

כ"ק אדמו"ר מסקולען (זצוק"ל)

גדליה שאר

ר"מ במתיבתא תורה ודעת (זצוק"ל)

יוסף אליהו בר' אליעזר הענקין

מנהל עזרת תורה (זצוק"ל)

יוסף ברויער מפפד"מ

רב ור"מ דקהל עדת ישורון (זצוק"ל)

יוסף גרינוואלד

כ"ק אדמו"ר מפאפא (זצוק"ל)

יעקב יוסף טווערסקי

כ"ק אדמו"ר מסקווירא (זצוק"ל)

יעקב קמינצקי

ר"מ מתיבתא תורה ודעת (זצוק"ל)

יצחק הוטנר

ר"מ מתיבתא חיים בערלין (זצוק"ל)

לוי יצחק גרינוואלד

גאב"ד צעהלים (זצוק"ל)

מושה פיינשטיין

ראש ישיבת תפארת ירושלים (זצוק"ל)

מרדכי שלמה פריעדמאן

כ"ק אדמו"ר מבויאן (זצוק"ל)

מרדכי שלום יוסף פריעדמאן

כ"ק אדמו"ר מסדיגורא (זצוק"ל)

שלמה הלברשטאם

כ"ק אדמו"ר מבאנוב (זצוק"ל)

שמואל בלאאמוה"ג מוהרש"ב

גאב"ד מאטרסדארף (זצוק"ל)

נודע כי כ"ק אדמו"ר מגור

ה'לב שמחה' זצוקל"ה

קבע שיעור לימוד יומי בספר 'מצות המלך'.

מנחם מנדל שניאורסאהן

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש (זצוק"ל)

מבוא הספר וקריאות הקודש במלואם נדפסו בסוף חלק ב'.

לוח מצוה יומית – חודש כסלו

שבת קודש:	ט"ז כסלו
מצוה שעג.	לא יגלח שערו
יום ראשון – וישב:	י"ז כסלו
מצוה שעד.	שיגדל שער ראשו
יום שני:	י"ח כסלו
מצוה שעג.	שלא יכנס לאהל המת
יום שלישי:	י"ט כסלו
מצוה שעו.	שלא ייטמא למת
יום רביעי:	כ' כסלו
מצוה שעז.	שיגלח ויביא קרבנו
יום חמישי:	כ"א כסלו
מצוה שעח.	מצות ברכת כהנים
ערב שבת:	כ"ב כסלו
מצוה שעט.	משא הארון בכתף
שבת קודש:	כ"ג כסלו
מצוה שפ.	מצות פסח שני
יום ראשון – מקץ:	כ"ד כסלו
מצוה שפא.	אכילת פסח שני
יום שני:	כ"ה כסלו
מצוה שפב.	שלא להותיר מבשרו
יום שלישי:	כ"ו כסלו
מצוה שפג.	ועצם לא תשברו בו
יום רביעי:	כ"ז כסלו
מצוה שפד.	מצות תקיעה בחצוצרות
יום חמישי:	כ"ח כסלו
מצוה שפה.	מצות הפרשת חלה
ערב שבת:	כ"ט כסלו
מצוה שפו.	מצות ציצית
שבת קודש:	ל' כסלו
מצוה שפז.	לא תתורו אחרי לבבכם

ערב שבת:	א' כסלו
מצוה שנח.	לא למכור שדה החרם
שבת קודש:	ב' כסלו
מצוה שנט.	שלא יגאל שדה החרם
יום ראשון – ויצא:	ג' כסלו
מצוה שס.	מצות מעשר בהמה
יום שני:	ד' כסלו
מצוה שסא.	שלא למכור מעשר
יום שלישי:	ה' כסלו
מצוה שסב.	שילוח הטמא מהמחנה
יום רביעי:	ו' כסלו
מצוה שסג.	איסור כניסתו בביהמ"ק
יום חמישי:	ז' כסלו
מצוה שסד.	מצות וידוי על חטאת
ערב שבת:	ח' כסלו
מצוה שסה.	דיני סוטה
שבת קודש:	ט' כסלו
מצוה שסו.	לא ליתן שמן בקרבנה
יום ראשון – וישלח:	י' כסלו
מצוה שסז.	ולא יתן עליה לבונה
יום שני:	י"א כסלו
מצוה שסח.	שלא ישתה הנזיר יין
יום שלישי:	י"ב כסלו
מצוה שסט.	שלא יאכל ענבים
יום רביעי:	י"ג כסלו
מצוה שע.	שלא יאכל צימוקים
יום חמישי:	י"ד כסלו
מצוה שעא.	לא יאכל גרעיני ענבים
ערב שבת:	ט"ו כסלו
מצוה שעב.	לא יאכל קליפת ענבים

אֲשֶׁר יִחָרֵם אִישׁ וְגו' לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל, וְעַל הַשְּׁנֵי אֲמָר (ויקרא שם) 'כָּל חָרֵם אֲשֶׁר יִחָרֵם וְגו' מוֹת יוֹמָת'. וּמִזֶּה תֵּמִין הָיָה חָרֵם יְרִיחוֹ. עֲרֵכִין כח. רמב"ם הל' ערכין פ"ו ו-ז, ספר המצוות מצות עשה קמ"ה, סמ"ג עשין קל"ב.

מצוה שנח

שְׁלֹא לִמְכֹּר שְׂדֵה הַחֵרֶם (לא תעשה רי"ז)

הַזֶּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא יִמָּכֵר שְׂדוֹת וְקִרְקָעוֹת וּמִטְּלָטְלִין שֶׁהֵחִירָמוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים, אֶלָּא יִנְתְּנוּ לַכֹּהֲנִים שְׂבָאוֹתוֹ מִשְּׁמֶר, שְׁנֶאֱמַר (ויקרא כו, כח) 'לֹא יִמָּכֵר'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לְפִי שֶׁהַמַּחֲרִים דָּבָר מִנְּכָסֵי מִקְצָתָם אוֹ כָּלָם נִתְּכָן זֶה לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹתוֹ לְגִמְרֵי שְׁלֹא יִהְיֶה בָּהֶם עוֹד שׁוּם הִנָּאָה, אֶלָּא

משנה הלכות

זו, ולרבא דסבירא ליה בכל מקום אי עביד לא מהני ולקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הכי נמי לוקה^ז.

פרטי דינים. ומשבא ליד הכהנים הרי הוא חולין ומותרין למכור ולהשתמש בו ככל חולין^ח. ואין אדם יכול להחרים רק מה שהוא שלו לגמרי, כגון שדה אחוזה או מטלטלין או אפילו עבדו או שפחתו, אבל אין אדם מחרים בנו ובתו ולא שדה מקנה, שאין אדם מחרים דבר שאין גופו שלו^י.

שדה של כהן. קנה שדה חרם מכהן, ואפילו היה הלוקח בעלים ראשונים שהיה שדה שלו שהחרים ונתן לכהן וחזר וקנאו והקדישו, חוזרת לכהן שמכרה ביובל, שנכסי

שנה) גדרי האיסור. המוכר שדה החרם, והוא הדין שאר קרקעות ומטלטלין שהחרים אותן, עובר בלאו, אלא ינתנו לכהנים שבאותו משמר בלי שום תשלום כסף, כי השי"ת זיכה להם החרמים לעולם^א. ודוקא חרמים סתם אמנם אם החרים בפירוש לבדק הבית הרי זה לבדק הבית^ב. ודע דאין חילוק בין אמר קדשי בדק הבית או חרמי בדק הבית כי השמות נפרדים והענין אחד.

עבר ומכר. עבר ומכר אין במעשיו כלום וחוזר המכר^ג, ולענין המעות אי הוה מתנה או חייב להחזיר לו המעות תלוי בדין המקדש אחותו אי אמרינן מעות מתנה או חייב להחזיר, כך נראה לי. ואין לוקין על לאו

שנה) א. רמב"ם הל' ערכין פ"ו ה"ד-ה. **ב.** שם ה"א. **ג.** מנחת חינוך. **ד.** רמב"ם הל' בכורות פ"ו ה"ה, ובלחם משנה שם. הובאו במנחת חינוך. **ה.** רמב"ם הל' ערכין שם ה"ה. **ו.** שם ה"ב והכ"א.

יִשְׁאָרוּ בְּרִשּׁוֹת אֲדוֹן הַכֹּל יִתְפָּרֵךְ וְהֵם קִדְּשׁ קִדְּשִׁים לַה', וּמִיד שֶׁהַחֲרִים
נִכְנָם בְּרִשּׁוֹת ה' וְלֹא יָכוֹל לְמַכְרוֹ וְהוּא אֲסוּר בְּהִנָּאָה, וְלִכֵּן הַחֶרֶם הַזֶּה הוּא
לַה' בְּלִבָּד, אֲלֵא שֶׁהוּא יִתְפָּרֵךְ שָׁמוּ צִוָּה שִׁיתְּנוּהוּ לַכֹּהֲנִים שֶׁהֵם מִשְׁרָתִיו
עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ חֲלָף עֲבוֹדָתָם, כְּמוֹ שֶׁפִּתּוּבֵי 'כָּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה'.
וּמִזֶּה הַטַּעַם כָּל מִה שִׁיִּחְרִימוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֵין הַחֶרֶם חָל עָלָיו, כִּיֹּן
שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם נִכְסִים חֶרֶם שֶׁל אֲחֵרִים כָּל שֶׁפֶן שֶׁל עֲצָמָם
שִׁיִּחְרִימוּ שֶׁהֵם כָּבָלֹו קִבְּלָם (מִצְוַת דוֹד (רַד"ז) מִצְוֵה רַל). וְעוֹד כִּי נִכְסֵי הַלְוִיִּם
אֵינָם שְׁלָהֶם וְאֵין לָהֶם אֲחֻזָּה אֲלֵא שֶׁל ה' שֶׁנָּתַן לָהֶם, וְאֵין אָדָם מִקְדִּישׁ
דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שְׁלוֹי. וְעוֹד כִּי הַחֶרֶם הוּא עֲנִין הַשְׁחָתָה וּקְלָלָה רַחֲמָנָא לְצִלָּן,
וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם הֵם בְּרוּכֵי ה' וְאֵין הַקְּלָלָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם בְּרָכָה, וְכֹהֲנִים
מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ, דְּמָקוֹם הַבְּרָכָה הוּא (עֵיין אֵלֶּה הַמִּצְוֹת (חֲאגִיז) מִצְוֵה שֵׁנִי)^ז.

עֲרִכִין כַּח. תְּמוּרָה ה. רַמְבַּ"ם ה' עֲרִכִין פ"ו, סֵפֶר הַמִּצְוֹת ע"א תַעֲשֶׂה ק"י-קיא, סמ"ג ע"א ויין
רנ"א-רנב.

משנה הלבית

אמרינן בזה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט,
ויכול לחזור בו. המחרים חצי עבדו הוא
והכהן שותפין בו^ז. ואיתא בשאלה ככל
הקדש פה^ח. ולאו זה, וכן הלאו ד'לא יגאל'י
נוהגים בזמן הזה בזכרים ונקבות, שהמחרים
בזמן הזה קרקע או מטלטלין בכל מקום נותן
לכהנים, ואע"פ שאינו נוהג שדה החרם בארץ
ישראל אלא בזמן שהיובל נוהג (כבמצוה
שנ"ז)^ט.

כהן אינם נמכרים לעולם ואין שדהו נחרם,
וכהנים ולויים אין מחרימין דכתיב (ויקרא כה,
לד) 'אחוזת עולם הוא להם', וגם מטלטלין
אין מחרימין, אבל קדשי בדק הבית
מקדישין^א.

שאר פרטים וכללים. ומבואר בתוספות^ב
דחרימי כהנים דוקא באמר הרי זה חל
עליו שם חרם, אמר הרי עלי אינו חל, ולא

ז. במדבר יח, יד. יחזקאל מד, כט. ח. עיין גם בחינוך מצוה שנו. ט. ועיין מצודת דוד שם. ובחינוך מצוה שנו.
י. שם ה"ז. יא. מנחת חינוך מצוה שנ"ז ע"פ גמרא ורש"י בערכין כט. יב. תמורה לב. ד"ה והאמר עולא, והובא
במנחת חינוך מצוה שנ"ז. יג. שם ה"ז. יד. מנחת חינוך מצוה שנ"ז. טו. להלן מצוה שנט. טז. רמב"ם שם
פ"ח ה"א. ועיין מנחת חינוך שם.

מצוה שנת

לא יגאל (לא תעשה רי"ח)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא להגאל נכסים המחרמים אלא ינתנו לכהנים, שנאמר (ויקרא כו, כח) 'ולא יגאל'.

משרשי המצות. מה שכתבנו במצוה הקודמת, בין שהחרימו יצאה מרשותו לגמרי ונכנסו לרשות גבוה ואי אפשר לגאלם עוד. ועל דרך הסוד כי החרם הוא מין מארה, כמו שכתוב (דברים ז, כו) 'והיית חרם כמוהו' הנאמר בעבודה זרה, והמחרים נכסיו הכניסם ברשות כחות החיצוניות שנקרא חרם, והם אותיות רמ"ח, שהמועל בחרם נכנס ברמ"ח איבריו פענין עכן בן זרח. ומזה תבין הכתוב (ויקרא שם כט)

משנה הלכות

לבדק הבית ויצאו הנכסים לחולין, ורק בחרמי כהנים אמרינן ד'לא יגאל'.

שאר פרטים. כהן שיזה בשדה חרמים ומכרה חוזרת לו או לזרעו ביובל

שנאמר (ויקרא כז, כא) 'לכהן תהיה אחוזתו', מלמד ששדה חרמו לו כשדה אחוזתו לישראל¹. מי שהחרים כל נכסיו, אע"פ שאינו רשאי (עיין לעיל מצוה שנ"ז), לוקחין ממנו כל מה שיש לו ואפילו תפילין שבראשו ואין צריך לומר כלי אומנתו ובגדיו, שהכל חרם וכן בהקדש².

כללים. וכתב החינוך ואין ספק כי לאו זה נוהג היום, שהמחרים בזמן הזה

קרקע או מטלטלין בחוץ לארץ שניתן לכהנים 'ולא יגאל', ואע"פ שאינו נוהג שדה

שנט) מהות המצוה. אדם שהחרים שדהו או קרקעות ומטלטלין לכהנים, אסור לגואלם לעולם אלא נותנן לכהנים³.

עבר וגאל. ואם גאלם אין במעשיו כלום, ונשארו חרם ועבר על לאו ד'לא יגאל' ואין לוקין עליו⁴. ונסתפקתי שאם גאל אי מעות הוי מתנה כדין מקדש אחותו דאדם יודע שאין קידושין תופסין בה וגמר ונתן לשם מתנה, הכי נמי אדם יודע שאסור לגאול ואין במעשיו כלום והמעות גמר ונתן לשם מתנה, או דילמא המעות חוזרים, ואין הזמן עתה לברר הדבר, ועיין לעיל מצוה שנ"ח.

חרמי שמים. וחרמי שמים (היינו לבדק הבית) נפדה בשווי ויפלו הדמים

שנט) א. עיין חינוך מצוה שנט. **ב.** רמב"ם הל' ערכין פ"ו ה"ד. **ג.** מנחת חינוך. **ד.** רמב"ם שם. **ה.** שם ה"ז-ז. **ו.** שם ה"ג.

'כָּל חָרֵם אֲשֶׁר יִחָרֵם מִן הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת'. בְּלוֹמַר שְׂרָמְזָה הַתּוֹרָה שֵׁישׁ כַּח בֵּיד בֵּית דִּין שְׂאֵם יִחְרִימוּ אֶת הָאָדָם יְכוּלִים לְהַמִּיתוֹ לְפִי הוֹרָאת שְׁעָה, וְאִם יִחָרֵם אָדָם אֶת עַצְמוֹ אִם לֹא הַתִּירוּהוּ בָּאִים כַּחוֹת הַמָּמָאָה וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ בְּשַׁעַת מִיתָה, וְלִכֵּן אָמְרוּ רַז"ל (בְּרֻכּוֹת יט.) סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ כְּדִי שְׂיִקְבֵּל עֲנִשׁוֹ וְיִתְכַּפֵּר לוֹ. וְהוּא הַדִּין אִם הִתְחַרְמוּ אוֹתוֹ אַחֲרֵים כְּדִין וְלֹא הַתִּירוּהוּ נִדְחָה מִכָּל רַמ"ח אֵיבָרִים עֲלִיוֹנִים שְׂמַצּוֹת עֲשֵׂה נֶאֱצָלִים מֵהֶם עַד שְׂיָשׁוּב וִירַחֲמֵהוּ. 'חָרֵם' אוֹתִיּוֹת 'רַחֵם' וְאוֹתִיּוֹת רַמ"ח (עֵינַן מַצּוֹת דּוֹד (רַדְב"ז) מַצּוֹה רל).

מראה מקומות עיין מצוה שנ"ח.

מצוה שם

מצות מעשר בַּחֲמָה (מצות עשה קמ"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעֹשֶׂר כָּל הַבְּהֵמוֹת הַטְּהוֹרוֹת, שֶׁהֵם בָּקָר וְצֹאן וְעֹזִים, הַנוֹלָדִים בְּעֶדֶר בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּלְהַבִּיאַם הַמַּעֲשֵׂר לִירוּשָׁלַיִם וּלְהַקְרִיב הַחֶלֶב וְהַדָּם לַמִּזְבֵּחַ וְלֵאכֹל שֵׁם הַבָּשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו, לב) 'וְכָל מַעֲשֵׂר בָּקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'.

משנה הלכות

חטא', ולכן כל ערום יעשה בדעת ולא יכשל ח"ו בעוון חרמות.

שם) איזה וולדות חייבות במעשה. מצוה עשה על כל ישראל, כהנים לויים וישראלים, לעשר הוולדות מבהמות טהורות הנולדים להם בכל שנה*, בין תמימים ובין בעלי מומין, חוץ מכלאים וטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום שמתה או שנשחטה אמו

החרמים בארץ אלא בזמן שהיובל נוהג, ונוהג בזכרים ונקבות. ודע דאע"פ שהקדשות והחרמים והערכין מצוות הם וראוי לאדם לנהוג עצמו בדברים אלו כדי לכופ את יצרו ולא יהיה כילי, ויקיים מה שצוו הנביאים (משלי ג, ט) 'כבד את ה' מהונך', ואעפ"כ אם לא הקדיש ולא העריך ולא החרים מעולם אין בכך כלום, הרי התורה העידה ואמרה (דברים כג, כג) 'וכי תחדל לנדור לא יהיה בך

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׁהָאֵל בְּרוּךְ הוּא בָּחַר בָּעַם יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת בְּלִם עוֹסְקֵי תוֹרָתוֹ וְיוֹדְעֵי שְׁמוֹ, וְהִיּוֹת שָׂרֵב בְּנֵי אָדָם נִמְשָׁכִים אַחֵר הַחֹמֶר בְּשֶׁגֶם הוּא בָּשָׂר וְלֹא יִתְּנוּ נַפְשָׁם בְּעַל הַתּוֹרָה וּבַעֲסָקָה תָּמִיד, לְכֵן סָבַב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲלוֹת כָּל אִישׁ מַעֲשֵׂר שָׁנָה שָׁנָה לְמָקוֹם עֵסֶק הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה שָׁם, וְהִיא יְרוּשָׁלַיִם שְׁשָׁם הַסִּנְהֶדְרִין, וְנִעְלָה שָׁמָּה מַעֲשֵׂר תְּבוּאוֹתֵינוּ בְּאַרְבָּעָה שָׁנֵי הַשְּׁמִטָּה שְׁמִעֵשֶׂר שָׁנֵי וְנִמְטַע רַבְעֵי נְאֻכָּל בִּירוּשָׁלַיִם, וּבְהִכָּרַח יֵלֶךְ לְשֵׁם בְּעַל הַמָּמוֹן וְיִלְמַד תּוֹרָה וְיִשְׁאַף מְרוּחַ הַקְדֻשָּׁה, אוֹ יִשְׁלַח שָׁם אֶחָד מִבְּנָיו שִׁילְמַד תּוֹרָה בִּירוּשָׁלַיִם וְיֵהָא גְזוֹן בְּאוֹתָן

משנה הלכות

מותרים לאכול ולשאול ולמכור, ומשהגיע זמן הגורן אסור עד שיתעשר^ה.

וולד מפרכסת. ויש להסתפק בשחט בהמה ועדיין מפרכסת, דכחיה היא לכל דבריה, וילדה ולד אי חייב לעשר, דהא היו היא ואמו שעה אחת בעולם ולא הוה יתום, ויש לומר כיון דרש"י כתב בחולין (עד: ד"ה דגמר שה שה) דבן פקועה פסול דהוה כיוצא דופן, והתוס' (שם ד"ה דגמר) סבירא להו דהוה כשחוט, וא"כ ממה נפשך אינו מתעשר, דאם לא הוה יתום אבל הוה בן פקועה דפטור משחיטה, אלא דלדעת הרמב"ם אכתי יש לעיין, והבן.

כיצד מעשרין. כיצד מעשרין, מי שיש לו עשר טלאים או עגלים או יותר מכנים כל הטלאים או העגלים מאותו שנה לדיר אחד, ועושין לו פתח קטן שלא יצאו שנים כאחד, ומעמידין אימותיהן מבחוץ שישמעו הטלאין קולן ויצאו לחוץ, וכשיצאו מונה

עם הלידה^ג. וטומטום ואנדרוגינוס מחלוקת הפוסקים^ז, וכן ספק פטור^ד.

קדושתו. מעשר הראוי להקרבה מקריבין אותו בבית המקדש דמו וחלבו, והבשר נאכל לבעלים, ומעשר בעלי מומין נאכל לבעלים בכל מקום ונשחטים בכל מקום, ואין לכהן כלום במעשר של ישראל, ומיהו אסורים בגיזה ועבודה כשאר קדשים ונאכלין בקדושת מעשר^ה.

איזה בהמות מתעשרות זו על זו. נוהג בבקר ובצאן ואין מתעשרין מזה על זה, כבשים ובעיזים מתעשרין מזה על זה^ז. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, ואין מתעשרין הנולדות משנה זו על חברתה^ה. ומתעשרין בשלש גרנות, בפרוס החג ובפרוס הפסח ובפרוס העצרת ('פרוס' רוצה לומר שתי שבועות קודם, 'פרוס' מלשון פרוסה), והגורן טובל כלומר שאסור למכור מזמן הגורן עד שלא יתעשר, וקודם זמן הגורן

ב. שם ה"ד. ג. עיין מנחת חינוך, ועיין רמב"ם שם, ורע"ב ותוס' יו"ט בכורות פ"ט מ"ד. ד. עיין תוס' יו"ט שם. ו. רמב"ם שם ה"ד. ז. שם פ"ז ה"ד. ח. שם ה"ז ח. ח. שם ה"ז ח.

פרות, ומתוך כך יהיה בכל בית ובית על כל פנים איש אחד חכם יודע התורה, ובחכמתו ילמד לכל בית אביו ומלאה הארץ דעה. כי אם חכם אחד יהיה בעיר ואפלו עשרה יהיו הרבה מבני העיר שלא יבואו לפננו, אבל אם יהיה בכל בית שוכן ביניהם יזהירים תמיד וילמדם הדרך ילכון בה, ולא ימצא ביניהם שום דבר חטא ויזכו לברכת ה' היא תעשיר (חינוך).

בכורות פרק ט, ר"ה ב. רמב"ם הל' בכורות פ"ו, ספר המצוות מצות עשה ע"ח, סמ"ג עשין רי"ב, יראים סי' ת"א.

מצוה שסא

שלא למכור מעשר בהמה (לא תעשה רי"ט)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא למכור מעשר בהמה בשום צד, אלא יאכלוהו בעליו או מי שירצו הם בירושלים, שנאמר (ויקרא כו, לג) 'לא יגאל, ולשון גאלה ישמש כאן בלשון מכירה'.

משנה הלכות

שסא) גדרי האיסור מדאורייתא ומדרבנן.

המוכר בהמת מעשר הראוי למזבח, באיזה אופן שהוא, או פודהו עובר בלאו ואין המכר קיים^ט. ומדברי סופרים שאסור למכור אפילו בהמת מעשר בעלת מום, ואפילו שחוטה בין תם ובין מעלת מום, גזירה שמא ימכרנה חיה, ולפיכך אמרו שאין שוקלין ממנה מנה כנגד מנה מפני שנראה כמוכר^י.

המותר למכור. ומותר למכור חלב וגיד ועור ועצמות בעלי מום ששחטו, ואם הבליע דמי הבשר בדמי העור והחלב והגידין

בשבת אחד, שנים וכו', והיוצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר הרי זה מעשר^ט. קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן קודש^י. התשיעי נאכל במומו, העשירי קודש, והאחד עשר נקרב שלמים^י.

שאר פרטים. הלוקח, וכן השותפין בשנה שנשתתפו בבהמות, והמקבל מתנה פטורין ממעשר^י. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, וחז"ל גזרו שלא לעשר בזמן הזה שלא יבוא לאכלו בלא מום ויבוא לאיסור כרת, עבר בזמן הזה ועישר יאכל במומו לבעלים^י.

ט. רמב"ם הל' בכורות שם ה"א. ושם פ"ח ה"א-ב. י. שם פ"ח ה"א. יא. שם ה"ב. יב. שם פ"ו ה"י. יג. שם ה"ב. **שסא** א. חינוך. ב. רמב"ם הל' בכורות פ"ו ה"ה. ג. שם ה"ו. ובכסף משנה שם.

בְּשִׁירֵי הַמִּצְוֹת. מֵה שְׁנֵתְבָאָר בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת, וְאִם יִמְכַר הַמַּעֲשֵׂה
 לֹא תִתְקַיֵּם הַכּוֹנֶה בָּזֶה לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם (חינוך). זוֹלַת כִּי
 מַעֲשֵׂה בְהֶמָּה קָדֵשׁ הוּא בְּדִכְתִּיב (שם, לב) 'הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קָדֵשׁ לַה'',
 וְאִינוּ שָׁלוּ בְּשֵׂאֵר קְדָשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ, וְלִכֵּן 'לֹא יִמְכַר וְלֹא יִגָּאֵל'. וּמִכָּל מְקוֹם
 לְאַחַר שֶׁהִקְרִיב הַחֶלֶב וְהָדָם זָכָה בּוֹ לְאָכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, וְאִם נָפַל בּוֹ
 מוֹם גְּדוּחָה מִקְדָּשָׁה וְנֶאֱכַל לִבְעָלִים. וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמוֹז פָּתַח הַגָּאוֹן רַבִּי
 יִצְחָק חַיִּית 'כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קָדֵשׁ', כְּלוּמַר
 כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר כֹּל הַשָּׁנָה עֲבֹרוֹת, וְהוּא רָאוּי לַעֲנֹשׁ בְּשֶׁבֶט עֲבֹרָתוֹ,
 מִשִּׁיעֲבֹר 'תַּחַת הַשֶּׁבֶט', שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת 'הַשֶּׁבֶט' ט', הֵינּוּ שֶׁשֶּׁבֶט בְּתִשְׁעָה
 יָמֵי הַתְּשׁוּבָה וְנִכְנָע בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלָיו לַה', אֹז 'הָעֲשִׂירִי' שֶׁהוּא יוֹם
 הַכַּפּוּרִים יִהְיֶה קָדֵשׁ לַה'' וּכְאֵלּוֹ לֹא חָטָא, וְזֶהוּ שֶׁפָּתוּב (ויקרא שם לג)

משנה הלכות

דודאי שנא ושנא הקדש מקנין, דהקדש
 בדיבורו איתעביד מעשה, מבהמת חולין
 נעשה בהמת הקדש, וא"כ נעשה מעשה
 ושינוי בגוף הבהמה, מה שאין כן בקנין שלא
 נעשה מעשה בגוף החפץ אלא שינוי
 בבעלים. שנית דמעיקרא דדינא פירכא,
 דהרי הרמב"ם לא פסק גם הא דרבי יוחנן
 בתמורה (ג): ד'שאני מימר דבדיבורו
 איתעביד מעשה, ועין במנחת חינוך מצוה
 שס"א, ודבריו ג"כ מקושי הבנה הם. ומלשון
 הרמב"ם 'ראה לי וכו', משמע דקאי
 אמכירה, ודו"ק היטב.

כללים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
 ונקבות, וגזרו חז"ל שלא לעשר בזמן
 הזה ואם עבר ועישר יאכל במומו לבעלים".

ומכר הכל בהבלעה מותר, היו דמי העצמות
 יקרים והבליע דמי הבשר בעצמות מותר".
 מעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו
 מותר למכרו כדרכו, מפני השבת אבידה
 ליתומים לא גזרו עליו".

מלקות. וכתב הרמב"ם 'ויראה לי שהמוכר
 מעשר לא עשה כלום ולא קנה
 לוקח, ולפיכך אינו לוקה. ובמשנה למלך
 הקשה על הרמב"ם מהגמרא בזבחים (ט).
 דאמרין 'למאי נפקא מינה למלקי משום
 'לא יגאל'. ובהגהות מהר"ם שיק' כתב לישב
 דהרמב"ם כתב להוציא דלא נימא דבדיבורא
 איתעביד מעשה כמו מימר דמאי שנא
 הקדש מקנין, לכן כתב הרמב"ם דאין הקנין
 חל וממילא פטור. ודבריו צריך עיון, חדא

שסב) א. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ז הי"א. **ב.** מנחת חינוך. ג. רמב"ם שם. ד. עיין משנה למלך שם הי"ג, מנחת חינוך. ה. רמב"ם שם הי"א. ו. עיין משנה למלך שם הי"ג, מנחת חינוך.

שְׁמַעֲיֹנוֹת הַשָּׁכֵל מִטַּמְטָמִים בְּטַמְאָה, אֵין רָאוּי בַּמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר
אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת שָׁם לְהִיּוֹת מְלַכְלֶךְ בְּטַמְאָה. וּמִשָּׁל לְפִלְמָרִין
שֶׁל מֶלֶךְ שְׁמַרְחִיקִין מִמֶּנּוּ כָּל אִישׁ צְרוּעַ וְנִמְאָס בְּגוֹפוֹ אוֹ אֶפְלוֹ בְּמַלְבוּשָׁיו,
כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה שְׂאִין לָבֹא בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבוֹשׁ שֶׁקֶ, וְכָל שֶׁכֵּן מְלַבֵּשׁ
בְּטַמְאָתוֹ (חִינוּךְ).

מכות יד: פסחים סז. נזיר נו: כל"ם פ"א, רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג, ספר המצוות מצות
עשה ע"א ולא תעשה ע"ז, סמ"ג עשין קע"ד ולאזין ש"ד.

משנה הלבית

מרדות^{טו}. טמא שנכנס למקדש, מעזרת
ישראל ולפנים או על תוספת העזרה
שנתקדשה כראוי, במזיד ענוש כרת ובשוגג
מביא קרבן עולה ויורד^ד.

על איזה טומאות חייב. ועל אלו טומאות
חייב כרת במקדש, כל שהנזיר מגלח
עליה^י או נגע באדם או בכלים שנגעו
בטמאות שהנזיר מגלח עליהם, וכן שנטמאו
בכל שאר טומאות שטעון ביאת מים מן
התורה, הבא אל המקדש חייב כרת, נטמאו
בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה אף על פי
שהוא טמא שבעה פטור מכרת, והוא הלכה
למשה מסיני ומכין אותו מכת מרדות^{טז}.

כללים. ונוהג בזכרים ונקבות, ובזמן הזה
שבעוונותינו הרבים המקדש שמם
הנכנס למקום המקדש לדעת הרמב"ם^{יז} חייב
כרת, והראב"ד^{יח} חולק.

דיני שילוח. וכל שטומאתו חמורה חמור
בשילוחו, מצורע נשתלח חוץ מג'^י
מחנות היינו חוץ לירושלים^{יא}, זבים וזבות
נידות ויולדות חוץ להר הבית היינו מחנה
לויה^{יב}, טמא מת ובוועל גידה וגוי משתלחין
חוץ מן החיל^{יג}, טבול יום משתלח מעזרת
נשים, ואסור טבול יום במחנה לויה מדברי
סופרים^{יד}, מחוסר כיפורים משתלח מעזרת
ישראל^{טו}.

ענשים. המשולח מהר הבית אם נכנס, וכן
המצורע לירושלים, לוקין^{טז}. ומצורע
שנכנס להר הבית לוקה שמונים^{יז}. ואסור
ליכנס לשאר עירות מוקפות חומה^{יח}, אם
נכנס לשאר ערי מוקפות חומה אף על פי
שאסור אינו לוקה^{יט}. טמא מת וטבול יום
שנכנס לעזרת נשים, או מחוסר כיפורים
שנכנס לעזרת ישראל מכין אותו מכת

ז. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ב. ח. שם ה"ג. ט. שם ה"ה. י. שם ה"ו. יא. שם ה"ז. יב. שם ה"ח.
יג. שם ה"ט. יד. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ז הי"ג, והל' ביאת מקדש שם ה"ח. טו. רמב"ם הל' ביאת מקדש
שם. טז. שם ה"ט. יז. שם ה"ב. יח. עיין להלן במצוה שע"ז. יט. רמב"ם שם הי"ג-יד-טו. כ. שם בית
הבחירה פ"ו ה"ט. כא. שם.

מצוה ששג

וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחְנֵיהֶם (לא תעשה ר"כ)

הַזֶּהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹא יִכָּנֶס כָּל טָמֵא בַּמִּקְדָּשׁ וְכָל שְׂדוּמָה לֹא לְדוֹרוֹת בְּכָל הָעֶזְרָה מִשְׁעַר נִקְנֹז וְלִפְנִים, שְׁנֵאמַר (במדבר ה, ג) 'וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחְנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שְׁגָלָתָהּ הַתּוֹרָה שְׁלֹא לְטַמְּאוֹת מְקוֹם מִשְׁכַּן הַמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁנִכְנָה לְהִשְׁרָאֵת שְׁכִינָתוֹ בָּרוּךְ הוּא, וְאִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹבֵל הַטְּמָאָה, וּכְתִיב (שמות כה, ח) 'וַיַּעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָם', כְּלוּמַר שֶׁיַּעֲשׂוּ הַמְּקוֹם מִקְדָּשׁ כִּדִּי שְׂיֻכַּל לְשֹׁכֵן

משנה הלבות

שהייה. נטמא במקדש אחר שנכנס, אפילו טימא עצמו שם במזיד, ימהר ויבהל לצאת בדרך קצרה^א, ואם שהה ויצא בארוכה אף על פי שלא שהה חייב כרת^ב. ואי זו הוא דרך ארוכה כל שאפשר לצאת מן המקדש בדרך קצרה ממנה, ואע"פ שרץ בכל כוחו ונמצא שהלך בארוכה פחות מזמן המהלך כל אדם בקצרה מכל מקום חייב^ג, ונראה דעל כל פנים צריך להיות דרך ארוכה כל כך ארוך מהקצרה שיש בו שיעור כדי השתחויה בין ארוכה לקצרה, והבן. עכו"ם אין להם שום טומאה מן התורה^ד.

הכניס טומאה למקדש. אדם שהכניס שרץ במקדש או הכניס אדם טמא אחר חייב המכניס^ה, ואם היו בדעת שניהם שניהם חייבים אלא שאינו לוקה לפי שאין בו מעשה,

שסג) גדרי האיסור. קיום המצוה, קצת פרטי דינים עיין מצוה שס"ב כי עולים לכאן גם כן. והנה כל אדם הנוגע בטומאה שעל ידה נעשה טמא מן התורה, כגון שנטמא באב הטומאה או שנטמא במשא מאב הטומאה, או שהוא טמא בטומאה היוצא מגופו, כגון מצורע וזב וזבה ונידה ויולדות, הכלל בכל טומאה שהוא טמא מן התורה, אם נכנס למחנה שכינה עובר בלאו, לבד העשה הנזכרת במצוה הקודמת^א, ועונשו כרת, ואם התרו בו חייב מלקות, ובשווג קרבן עולה ויורד^ב. ואינו חייב אלא כשנכנס דרך ביאה, נכנס למקדש דרך גגות, או שנכנס במגדל הפורח באויר פטור מכרת ומכין אותו מרדות^ג, ומיהו אם שהה שם כדי טומאה חייב כרת^ד.

שסג) א. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"י, מנחת חינוך. **ב.** רמב"ם שם ה"ב, מנחת חינוך. **ג.** רמב"ם שם ה"ט. **ד.** במשנה למלך שם, מנחת חינוך. **ה.** רמב"ם שם הכ"א. **ו.** שם הכ"ב. **ז.** שם הכ"ד. **ח.** רמב"ם הל' טומאות מת פ"א ה"ג. **ט.** רמב"ם הל' ביאת מקדש שם הט"ז.

בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָל זֶה לְהַרְחִיק הַטְּמֵאָה מִפְּנֵי הַקֹּדֶשׁה וְשֵׁלָא תִתְרַחֵק הַקֹּדֶשׁה מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה חֵם חֲלִילָה (עיין טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה רמז). וּלְפִי שְׁמִיּוֹם שִׁירְדָה שְׂכִינָה לְמִקְדָּשׁ אֵינָה מִסְתַּלַּקֶת מִיִּשְׂרָאֵל, מִשָּׁל לְמִלְךְ שֶׁהָשִׂיא אֶת בָּתּוֹ וְעָשָׂה לְעַצְמוֹ בֵּית קָטָן שְׂיִתְיָה קָרוֹב לָהּ (עיין שמו"ר לג, א), צָוָה לָעַם קֹדֶשׁוֹ לַעֲשׂוֹת מְקוֹם מִקְדָּשׁ שְׂשִׁשְׁכָן בֵּינֵיהֶם. וְאֵל תִּתְמָה מִמֶּה שְׂאֻמְרָה תוֹרָה (ויקרא טז, טז) 'הַשְׁכֵּן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם', לְפִי שְׂאֻנָּן קִיָּמָא לָן טְמֵאָה דְּחוּיָה בְּצַבּוּר, וְכִשְׁכֵּל הַקֹּהֵל טְמֵאִים אִזְ נִדְחָה הַטְּמֵאָה מִפְּנֵי הַקֹּדֶשׁה. וְזֶה לְשׁוֹן 'דְּחוּיָה' שֶׁהַקֹּדֶשׁה דּוֹחָה אוֹתָהּ, אֲבָל בִּיחִיד אֵל יִכָּנס בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא יִטְמָא אֶת מִשְׁכָּן ה'.

מראה מקומות עיין מצוה שס"ב.

מצוה שסד

וְהִתְוֹדוּ עַל חַטָּאתָם (מצות עשה קמ"ד)

צָוָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִתְוֹדוֹת לְפָנָיו עַל הָעֲוֹנוֹת וְחַטָּאִים גְּדוֹלִים אוֹ קְטָנִים שֶׁחַטְּאוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּעֵת שְׁנִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְנִרְצָה לְבַקֵּשׁ

משנה הלבית

כללים. ונוהג בבית המקדש בזכרים ונקבות ובזמן הזה שבעוונותינו הרבים המקדש שמם הנכנס למקום המקדש לדעת הרמב"ם^י לוקה, והראב"ד^{טז} חולק.

שסד) מצות וידוי. מצות עשה על כל זרע מישראל להתוודות לפני השי"ת אחר שחטא ועבר על מצות ה' בין עשה ובין לא תעשה, בין בזדון ובין בשגגה,

ואם סייע להמכניס לוקה גם כן^א, ואם הכניס עכו"ם פטור. הזורק כלים טמאים למקדש אפילו היו כלים שנגעו במת פטור מכת וחייב מלקות^ב. טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות, וכן כל טמא באב מאבות הטומאה של דבריהם, או שאכל אוכלין טמאין, ושתה משקין טמאין, ונכנס למקדש במזיד קודם שטבל מכין אותו מרדות^ב.

י. פסחים עז. עח. פ. יא. מנחת חינוך. יב. רמב"ם שם. יג. שם הי"ח. יד. שם בית הבחירה פ"ו הט"ו. טז. שם.

סְלִיחָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, ו-ז) 'דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶל אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לְמַעַל מַעַל בְּה' וְאִשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הִיא. וְהִתְוֹדוּ אֶת חַטֹּאתֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי הַדְּבוּר עוֹשֶׂה רָשָׁם גָּדוֹל לְמַעַלָּה הֵן לְטוֹב וְהֵן לְהַפְכוֹ, כִּי יֵשׁ מְלָאכִים מְלִיצֵי יֵשׁ לִזְקָחִין הַדְּבוּר וּמַעֲלִין אוֹתוֹ לְפָנֵי אֲדוֹן כָּל תַּחַת כָּסֵּא כְבוֹדוֹ וְאוֹמְרִים הִרִי פְלֹנֵי הַתּוֹדָה עַל כָּל חַטָּאוֹ וְאָמַר נִחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתִי (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה עה). גַּם כִּי וְדוֹי הִפָּה בְּדַמְעָה מַעֲדִיר עַל פְּגִמִּיּוֹת הַלֵּב שֶׁנֶּהֱפַךְ לְאִישׁ אַחֵר (טעמי מצות (לר"מ הכבלי) מצות עשה קמב), וּמַעֲדִיר שֶׁהוּא מֵאֲמִין בְּאַמֶּת כִּי גָלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו בְּרוּךְ הוּא כָּל מַעֲשֵׂהוּ, וּמִתּוֹךְ הַזְכָּרַת הַחַטָּא בְּפֶרֶט וּבְהִתְנַחֲמוֹ עָלָיו יִזְהַר מִמֶּנּוּ יוֹתֵר פְּעַם אַחֶרֶת

משנה הלכות

והאחרונים^א תמחו על הרמב"ם ז"ל למה לא מנה מצוות תשובה במנין תרי"ג.

שאר עניני תשובה. ואמרו (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד^ב. וגם אמרו (יומא פו:) 'אפילו יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו'. וכתב הרמ"ע מפאנו^ג שהוא מטעם ערבות דמאחר ד'ישראל ערבים זה לזה' א"כ כל זמן שלא מחלו לאחד מישראל בסוף העולם אכתי נשאר עליו חוב ערבות ישראל חבריו, ואי אפשר לו למחול על כל, עד שמוחלין לכל העולם כולו. ובזה יש ליתן טעם שמתוודין בציבור אפילו על עבירות שלא עברו עליהן בודאי, ועיין אלה המצות (חאגיז) כאן ועוד מפרשים שדיברו מזה, אבל כיון שישראל

על כל דבר פשע לאחר שעשה תשובה והתחרט על החטא צריך להתוודות בפה, ויאמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך וכך וכך עשיתי (ויפרש החטא בשפתיו) והרי נִיחַמְתִּי ובושתי ממעשי הרעים ולעולם איני חוזר לעשות דבר הזה, וכל המרבה להתוודות כפי צחות לשונו ורגשי לבו הרי זה משובח. ואע"פ ששב בכל לבבו והביא קרבנו בזמן הבית מצוה עליו להתוודות בדברים^ד.

מצות תשובה. ובכלל המצוה הוא ג"כ תשובה, דכתיב (דברים ל, ב) 'ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו'. והתשובה היא שיעזוב החוטא חטאו ויגמור בדעתו בהחלט שלא יחטא עוד עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד^ה.

שסד) א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"א. חינוך. ועיין מנחת חינוך. ב. רמב"ם שם פ"ב ה"ב. ג. מנחת חינוך. ד. עיין בשו"ת משנה הלכות ח"ב סי' כ"ח. ה. עיין עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"א פ"ד. ו. שבועות לט.

לְבַל יְהִיָּה נִכְשָׁל בּוֹ עוֹד, מֵאַחֵר שְׂאִימֵר בְּפִיו כְּזוֹ וְכִזּוֹ עֲשִׂיתִי וְנִסְכַּלְתִּי
בְּמַעֲשֵׂי, אִזִּי יְהִיָּה נִגְדֵר שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת כֵּן, דְּהֵאִיד יְתוּדָה לָהּ בְּפִיו וְלִבּוֹ בַּל
עֲמוֹ (עֵיין חִינוּךְ). גַּם כִּי הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵנָה, וְאַף שֶׁעֵקֶר הַחֲרָטָה הוּא עֲזִיבַת
הַחֲטָא וְקַפְלָה בְּלֵב עַל לְהִבָּא עַד שְׂעִיד עָלָיו יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שְׁלֹא יָשׁוּב
לְכַסְלָה עוֹד כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמֵפִים (ה'ל' תשובה פ"ב ה"ב).

יומא ל': פז: רמב"ם הל' תשובה, ספר המצוות מצות עשה ע"ג, סמ"ג עשין ט"ז, סמ"ק סי'
נ"ג, אורח חיים סי' תר"ז.

מצוה ששה

דִּינִי סוּמָה (מצות עשה קמ"ה)

צְנוּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶל הַבַּעַל לְהִבִּיא הָאִשָּׁה הַסּוּמָה אֶל הַכֹּהֵן שְׂעִישָׁה
לָהּ כְּמִשְׁפֹּט הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, טו) 'וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל
הַכֹּהֵן'.

משנה הלבית

סוף העולם, ונוהג בכל מקום ובכל זמן
בזכרים ונקבות, ובעכו"ם יש מחלוקת אי
מועיל בהו תשובה'.

ששה) גדרי המצוה. קיום המצוה, אדם
מישראל שעבר עליו רוח
קנאה וקינא את אשתו ואמר לה בפני שני
עדים כשרים אל תסתרי עם איש פלוני ולא
שמעה לו ונסתרה עם פלוני בפני עדים
ושהתה עמו כדי טומאה (שהוא כדי לצלות
ביצת עוף ולגומעה) הרי זו אסורה לבעלה עד
שתשתה מים המרים ויתברר הדבר אם זנתה
או לא^א.

ערבין זה לזה א"כ מתודה בשביל חטא אף
שלא עבר דלמא חבירו עבר. וד' מיני תשובה
הם תשובת הגדר, תשובת הכתוב, תשובת
המשקל, תשובת החרטה, ועיין רוקח הגדול
מזה. עבירה שעבר בגלוי ומפורסמת יתודה
עליה בגלוי ויתבייש וימחלו לו, עבירה שעבר
בסתור יבקש מחילה בינו לבין קונו וירבה
בתשובה ווידוי^ז, כי האומר הקדוש ברוך הוא
וותרן הוא יותרו מעיו^י ומקלעין נשמתו בכף
הקלע, וכל הקרבנות ווידוי אינם מכפרים עד
שישוב אל ה' בחרטה גמורה וירחמיה ואל
אלקינו כי ירבה לסלוח עם התשובה^ט,
ונותנין לו שכר כאלו חי מאותה שעה עד

ז. רמב"ם שם פ"ב ה"ה, ובראב"ד שם. ועיין מגן אברהם סי' תר"ז ס"ק ב. ח. ירושלמי שקלים פ"ה ה"א. ועיין
ב"ק נ. ט. רמב"ם שם ה"ב-ג-ד. י. עיין במנחת חינוך בשם ספרי דרושים. **ששה) א.** רמב"ם הל' סוטה פ"א

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. טַעְמָהּ נִגְלָה לְכָל רוֹאֵי שְׁמִשׁ, שֶׁהוּא שֶׁבַח גָּדוֹל לְקִדְשָׁת עַמּוּנוֹ לְצִרְף וּלְכַבֵּר עִם קִדְשׁ מַפְסֶלֶת וְתַעֲרֹבוֹת חֵם וְחִלְיָהּ, וְלִדְעַת הָאֱמֶת בְּאִשָּׁה הַנִּחְשָׁדֶת אִם זִנְתָה תַּחַת בַּעֲלָהּ וְתִבֹּא לָהּ מִשְׁפָּט הָרְאוּי לָהּ, אוֹ לֹא זִנְתָה וְיִהְיֶה שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, מֶה שֶׁלֹּא אֶפְשָׁר לְכָל גּוֹי וְאִמָּה לַעֲשׂוֹת בֶּן. וְעֲלִיָּהֶן נֶאֱמַר (משלי ל, כ) 'אֲכַלָּה וּמִחֲתָה פִּיהָ וְאִמָּרָה לֹא פָעַלְתִּי אֲנִי', כִּי מִי מִגְלָה עַל בְּנוֹתֶיהֶן כִּי תִזְנֶינָה וְעַל בָּלוֹתֶיהֶן כִּי תִנְאַפְנֶנָּה. וְעַמּוּנוֹ עִם קִדְשׁ נִתְקַדֵּשׁ בְּכָל דְּבַר שֶׁבְּקִדְשָׁהּ וְנָתַן לָנוּ הָאֵל בְּרוּךְ הוּא מוֹפֵת לִדְעַת עֲנָן זֶה הַנֶּעֱלָם לְמַעַן קִדְשָׁת הָאִמָּה וּלְמַעַן הַשְׁלוֹם (חינוך).¹

משנה הלבות

ונאסרת על בעלה לעולם. וכל מקום שנאסרה על בעל נאסרה לבעל לבועל שקינא לה ממנו.^א

סדר השקאתה. סדר השקאה הבעל מביאה לבית דין הגדול שבירושלים, ומלוין אותו שתי תלמידי חכמים שלא יבוא עליה בדרך, ומדברין על לבה בבית דין ומיגיעין אותה ממקום אל מקום כדי שתודה ולא יצטרכו למחות שם שמם.^ב עמדה בדיבורה שלא נטמאה משביע אותה הכהן ועושה לה כל הפרשה הכתובה בתורה,^ג כותב על הקלף הכשר כמו לספר תורה לשמה ובדיו שיוכל להמחות,^ד נוטל עפר מקרקע ההיכל, ונותן אל המים חיים עד שיראה על פני המים ונותן למים דבר מר ומוחק לתוכן המגילה^ה ומשקה^ו, אם טהורה היא מותרת אפילו לבעלה ואפילו היה כהן,^ז לא רצתה לשתות

מי אינה שותה ודינה כשאינה שותה. וצריך שיהא האיש שקינא לה ממנו מבן ט' שנה ויום אחד ולמעלה,^ח ופחות מבן ט' אין ביאתו ביאה.^ט ודיני המצוה שיהא הבעל והאשה שניהם בריאים, היה אחד מהן סומא או אילם או חגר או חרש או כרות יד אינה שותת.^י אמרה טמאה אני או שאמרה אני רוצה לשתות אין כופין אותה אלא תצא בלא כתובה ואסורה לבעלה לעולם,^{יא} ואסור להחזירה אפילו נתברר אח"כ בעדים שלא זנתה.^{יב} וצריך עיון באם הוזמו עדי סתירה לאחר שגרשה.

אין האיש מנוקה מעוון. בא עליה בעלה אחר שנסתרה אינה שותת.^{יג} בא הבעל ביאה אסורה מימיו אינה שותת לפי שאין האיש מנוקה מעוון, ואם שתתה אין המים בודקין אותה, ונוטלת כתובתה ויוצאת

הל' א-ב. ובהל' אישות פכ"ד הכ"ד. ב. ע"פ הושע ד, יד. ג. ועיין רבינו בחיי במדבר ה, לא. ד. הל' סוטה שם ה"ו. ה. שם הל' אישות פ"א ה"ג. ו. שם הל' סוטה פ"ב ה"ב. ז. שם ה"א. ח. עיין שם הל' אישות פכ"ד הכ"ה. ט. הל' סוטה שם. י. שם ה"ח. ועיין במשנה למלך שם. יא. שם ה"ב. יב. שם פ"ג ה"א-ב-ג. יג. שם ה"ז. יד. שם ה"ח. טו. שם ה"י. טז. שם ה"ט. יז. שם ה"ט"ז והכ"א.

ובְּכָל הַתּוֹרָה בָּלָה לֹא סִמְכָה הַתּוֹרָה עַל הַנֶּסֶם וְהַמוֹפֵת כִּי אִם בְּמָקוֹם זֶה לְבַד, וְזֶה לְפִי שְׂאִין הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה אֶלֶּא עַל מִיֶּחֱסִים, וְלָכֵן הוּא יִתְבָּרַךְ פּוֹעֵל גַּם זֶה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ כְּדִי לְנַקוּתָם מִן הַמַּמְזוּרוֹת שִׁיִּהְיוּ רְאוּיִן לְהַשְׁרָאת שְׂכִינָתוֹ (רמב"ן במדבר ה, כ). וְשׁוֹתָה בְּכָלִי חֶרֶס לְרַמֵּז שְׂאֵם לֹא נִטְמָאָה נּוֹסֶפֶת לָהּ חַיִּים, וְאֵם נִטְמָאָה הִיא בְּכָלִי חֶרֶס הַנִּשְׁבֵּר שְׂאִין לוֹ תִּקְנָה (עיין רבינו בחיי במדבר שם יז. ועיין חינוך מצוה שסו).

מס' סוטה, רמב"ם הל' סוטה, ספר המצוות מצות עשה רכ"ג, סמ"ג עשין נ"ו, יראים קצ"ד, אבן העזר סי' י"א וסי' קע"ח.

מִצְוַת שֶׁם

לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ שֵׁמֶן (לא תעש רכ"א)

הַזֶּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לִיתֵּן שֵׁמֶן בְּקֶרֶבֶן מִנַּחַת סוּטָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, טו) 'וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנָהּ וְגו' לֹא יֵצֵק עָלֶיהָ שֵׁמֶן'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֶה שְׂאֵמְרוּ רַ"ל (במ"ר ט, יג) כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה קֶרְבָּנָה מְהֻדָּר, שֶׁהַשֵּׁמֶן אֹרֵךְ יָקָרוֹ וְזוֹ אֶהְבָּה אֶת הָאֶפְלָה, עֲשֵׂתָהּ בַּחֲשֵׁךְ מַעֲשִׂיהָ, לְפִיכָךְ לֹא תִהְיֶה אֹרֵךְ בְּמִנַּחְתָּהּ (במ"ר שם. חינוך). וְהַרְמַב"ן ז"ל (במדבר ה, טו) כָּתַב כִּי הַקֶּרֶבֶן הַזֶּה הַפֶּעַל מִבִּיא אוֹתוֹ מִשְׁלֹו עַל

משנה הלכות

שלא יאסרו נשותיהם עליהם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן לענין קינוי ובזמן הבית להשקאה. וגם בזמן הבית כשרבו הנואפים הפסיקו מלהשקות^{כא}.

שסו) דיני מנחת סוטה והקרבתה. קיום המצוה, מנחת סוטה באה עשרון ככל המנחות, ובאה קמח שעורים דוקא ולא סולת. ואינו נותן בה שמן אם עבר הכהן ויצק

לאחר שנמחק השם מערערין אותה בעל כרחו^{כב}, ואם אמרה טמאה היא אין משקין אותה^{כג}.

בזמן הזה ושאר כללים. ובזמן הזה שאין מי מרים אסור לקנא לאשתו, ואם קינא לאשתו ונסתרה נאסרה על בעלה עולמית, ואפילו בינו ובינה בלי עדים אין לקנא^{כד}. וצריך להזהיר על זה את העם כדי

קִנְיָתוֹ שֶׁקִּנְיָא בָּהּ כְּדִי שְׂיִנְקֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִקְמָתוֹ מִמֶּנָּה, וְטַעַם
הַשְּׁעוּרִים שֶׁתִּהְיֶה סְעֵרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְחִמָּה יֵצֵאָה וְסַעַר מִתְחַלֵּל עַל
רֹאשׁ הָרִשְׁעָה הַזֹּנֶה יָחִיל. וְכַעֲיֵן צִלִּיל לֶחֶם שְׁעוּרִים הָאֲמֹר בְּגִדְעוּן^א
שִׁפְתָּרוֹ אוֹתוֹ לְסַעַר וּלְמַהוּמָה רַבָּה (חִינוּךְ מֵהַרְמַב"ן שם). וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ
מִים מִן הַבִּיּוֹר שֶׁנַּעֲשֶׂה מִמְּרָאוֹת הַנְּחֻשֶׁת שֶׁל נָשִׁים כְּשֶׁרוֹת שֶׁהָיוּ
בְּמִצְרַיִם, וְזוֹת קִלְקֵלָה וְלֹא הִלָּכָה בְּדֶרֶךְ נָשִׁים הַכְּשֻׁרוֹת, לָכֵן הָיוּ
מִים אֵלּוּ בּוֹדְקִים אוֹתָהּ (רש"י במדבר ה, יז). וְהִבְיָאוּהָ לִפְתֹּחַ דְּוָקָא לְפִי
שֶׁהִפְתָּח הַמִּבְרָךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל 'יִבְרָכְךָ' בְּבָנִים 'וְיִשְׁמְרְךָ' בְּבָנוֹת שֶׁלֹּא

משנה הלבית

גם זו, אלא שלא עלתה לבעלים, וד' עבודות
הם קמיצה ומתן כלי, הולכה וזריקת הקומץ
על גבי האישים, וצריך להביא מנחה אחרת^א.

הקרבה והשקאה. ומשקה אותה המים
המאדרים ואחר כך מביא המנחה
ומקריבו^ב, אם הקריב ואח"כ השקה כשירה^ג.
וקודם שהקריבו המנחה אין המים בודקין
אותה^ד. אשה שהיתה ראויה לשתות ובין
הקרבת המנחה והשתיה נעשית גידמת
וכיוצא בזה שפסולה לשתות לכתחילה,
אפילו הכי שותה כיון שהקריבו המנחה^ה
וצריך עיון בזה.

שאר פרטים. קרב המנחה ומת הוא או היא
או שאמרה טמאה אני אין השיריים
נאכלין^ו, ודעת התוספות^ז דנאכלין. ונוהג
בזמן הבית בכהנים הראויים לעבודה.

עליה שמן עבר בלאו זה ובעדים והתראה
לוקה^ח. וטעונה תנופה, סדר הנפתה הכהן
מניח ידו תחת ידה ומניף^ט, ובתוספות^י בשם
הירושלמי הקשו האיך מניח ידו תחת ידה
והלא מכוער הדבר ולא חיישינן להרהור,
ותירצו בב' אופנים עיין שם, וצריך עיון קצת.
וצריך הגשה ככל המנחות^{יא}, ועיין לעיל מצוה
קכ"ה וקכ"ו ותקחנו משם.

פרטי דינים. אשה שקינא לה בעלה מהרבה
אנשים ונסתרה עם הרבה אנשים
מביא מנחה אחת על כולם^{יב}. וכל המנחות
שעשאן הכהן באחד מארבע עבודות שלא
לשמה כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשם
חובה, חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות
(היינו מנחת סוטה) שפסולה^{יג}. ואם נתכוין
לשם חולין ולא לשם קדושה אחרת כשירה

שסו) א. שופטים ז, יג. **ב.** רמב"ם הל' סוטה פ"ג הי"ב-יג. ובהל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ב וה"ה וה"ז. **ג.** הל' סוטה שם הט"ו. הל' מעשה הקרבנות שם ה"ו. **ד.** סוטה יט. ד"ה וכהן. וע"ע שם קידושין לו: ד"ה מכניס. **ה.** רמב"ם הל' סוטה שם. **ו.** שם פ"ד הט"ז. **ז.** שם הל' פסולי המוקדשין פט"ו ה"ב. **ח.** מנחת חינוך. **ט.** רמב"ם הל' סוטה פ"ג הט"ו. **י.** שם פ"ד הי"ד. **יא.** מנחת חינוך. **יב.** מנחת חינוך. **יג.** רמב"ם שם. **יד.** סוטה ו: ד"ה קרב הקומץ, הובא במנחת חינוך.

יבואו לזנות^{טו}, עליו מטל הבדיקה שיזהר לכוון בברכות שלא יבואו לידי כך (שפתי כהן (צפת) במדבר ה, טו).

מנחות נט. רמב"ם הל' סוטה פ"ג, ספר המצוות לא תעשה ק"ד-קה, סמ"ג לאוין פ"ז-פח.

מצוה שם

ולא ישים עליה לבונה (לא תעשה רכ"ב)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא להשים לבונה בקרבן מנחת סוטה, שנאמר (במדבר ה, טו) 'ולא יתן עליה לבנה'.

משרשי המצוה. מה שבארנו במצוה הקודמת גבי השמן, כי גם הלבונה מהדור הקרבן הוא וריח טוב ואין ראוי לזו להדר קרבנה בשום אופן. עוד אמרו (במ"ד ט, יג) כי האמהות הכשרות והצנועות קרואות לבונה שנאמר (שה"ש ד, ו) 'אל גבעת הלבונה', וזו פרשה מדרך. ולפי שעשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מן השעורים, מאכל בהמה (סוטה יד.). וצוה בכלי חרס ולא בזכוכית שאם זנתה אין לה תקנה, ולא בזכוכית שיש לו תקנה בנפיחה, וכן המתים עתידים לחיות קל וחמר

משנה הלכות

ודעת הרמב"ם^{טז} דחיב. ועיין לעיל מצוה (קכ"ו) קצת הלכות מדיני לבונה ותלמדנו לכאן.

כשהוזמו עדיה. ונסתפקתי בכהן שנתן שמן או לבונה על המנחה ואחר באו עדים זוממין והוזמו העדים, שהדין הוא שהמנחה תצא לחולין, אי נפטר הכהן ממלקות כיון דהרי הוברר הדבר דלא היתה

שסז) גדרי האיסור. קיום המצוה, אסור ליתן במנחת סוטה לבונה, וכהן שנתן עליה לבונה עבר בלאו, ובעדים והתראה לוקה^{טז}.

פרטי דינים. מנחת סוטה באה משל בעל^{טז}. נתן עליה לבונה וחזר וליקטה, המנחה כשירה להקריב^{טז}. נתן עליה שמן ואח"כ לבונה פטור על הלבונה שהרי כבר נפסלה בשמן^{טז},

טו. ראה במ"ד יא, ה. תנחומא נשא י. **שסז) א.** רמב"ם הל' סוטה פ"ג הי"ג. ב. שם הי"ב. ג. שם הל' פסולי המוקדשין פ"א ה"י. ד. תוס' מנחות ס. ד"ה יכול ר"ת. ה. רמב"ם שם הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ח. ו. שם הל' סוטה פ"ד הט"ו.

מְזֻכָּכִית וְזוֹ לֹא תִקּוּם (רבינו בחיי במדבר שם יז. ושפתי כהן (צפת) שם). וְלִקַּח מִים
וְעָפָר מִפְּנֵי שִׁיזִירְתָּהּ מִן הַמַּיִם וְעָפָר, וְתִטְעַם טַעַם עָפָר שְׁנֵתִקְלָלָהּ
הַנֶּחֱשׁוּ. "וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה" (במדבר שם יח) הִיא קִשְׁטָהּ לִפְנֵי הַנוֹאֵף
הַכֹּהֵן מִבְּזָה אוֹתָהּ, הִיא קִשְׁטָה פָּנֶיהָ לִפְיָךְ פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת, הִיא כְּחָלָה
עֵינֶיהָ לִפְיָךְ עֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת, קָלְעָה שְׁעָרָה לִפְיָךְ הַכֹּהֵן סוֹתְרָה, הִרְאָתָה
לֹא בְּאֶצְבַּע לִפְיָךְ צִפְרֹנֶיהָ נוֹשְׂרוֹת, חֲגָרָה לֹא בְּצִלְצוֹל לִפְיָךְ מִבִּיא חֶבֶל
מִצָּרִי וְקוֹיֵשׁר לְמַעֲלָה מִדִּדְיָהּ, פִּשְׁטָהּ לֹא יִרְכָּה לִפְיָךְ יִרְכָּה נּוֹפֶלֶת,
קִבְּלָתָהּ עַל פְּרִסָּהּ לִפְיָךְ בְּטָנָהּ צָבָה, הֶאֱכִילָתוּ מַעַדְנֵי עוֹלָם לִפְיָךְ
קֶרְבָּנָהּ מֵאֹכֶל בְּהֶמָּה, הִשְׁקָתָהּ בְּכוֹסוֹת מִשְׁבָּחִים תִּשְׁתָּה מִים
הַמְּאָרְרִים, הִיא עֲשֵׂתָהּ בְּסֶתֶר יוֹשֵׁב בְּסֶתֶר עֲלִיּוֹן שֵׁם בָּהּ פָּנִים, שְׁנֵאֲמַר
(איוב כד, טו) 'עֵינַי נֹאֵף שְׁמָרָה נֶשֶׁף לֹאמַר לֹא תִשׁוּרְנִי עֵין וְסֶתֶר פָּנִים
יִשִּׁים" (סוטה ח: ט).

מראה מקומות עיין במצוה הקודמת.

משנה הלכות

דנכנסה בו רוח טהרה^ז, ומיהו אין ראוי
לקפוץ ולקנאות בפני עדים תחילה אלא בינו
ובינה בנחת ובדרך טהרה ואזהרה כדי
להדריכה בדרך ישרה ולהסיר מכשול, וכל מי
שאינו מקפיד על אשתו ובניו ובני ביתו
ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד עד שידע שהן
שלמים מכל חטא ועוון הרי זה חוטא שנאמר
(איוב ה, כד) 'וידעת כי שלום אהלך ופקדת
נוך ולא תחטא'^ט, ומיהו אין לקנאות בזמן הזה
בדרך קינוי שלא תאסר עליו עולמית כמו
שכתבנו לעיל (מצוה שס"ה). ונוהג בזמן
הבית בכהנים הראויים לעבודה.

ראויה להיות קודש, או דילמא כיון דעבר על
דברי תורה בשעת נתינה אע"פ שעכשיו
נתברר שהמנחה תצא לחולין מכל מקום עבר
אמימרא דרחמנא בשעת נתינה שהיתה
קדושה, ועדים זוממין חידוש הוא. ונראה
לדייק מלשון רש"י (סוטה ו:)'מנחתה חולין'
לא קדושת פה ולא קדושת כלי ואין מועלין
בה דבטעות הוה', ונראה מזה דכל דין מנחה
נעקרה ממנה והוי חולין מעיקרא ואינו עובר
בלאו, ומכל מקום צריך כפרה דהוה כנתכוין
לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה.

כללים בקינוי. המקנא לאשתו קיימא לן

ז. עיין ראשית חכמה שער היראה פי"ג היכל ה'. ח. שם הי"ח. ט. שם הי"ט.

מצוה ששח

שֵׁלָא יִשְׁתָּה הַנָּזִיר יַיִן (לא תעשה רב"ג)

הַזֶּהֱיִיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֵׁלָא יִשְׁתָּה הַנָּזִיר יַיִן וְשֹׁכֵר הַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן, שְׁנַאֲמַר (במדבר ו, ג) 'מִיַּיִן וְשֹׁכֵר יִזִּיר חֲמֵץ יַיִן וְחֲמֵץ שֹׁכֵר לֹא יִשְׁתָּה'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מָה שְׁנַאֲמָרוּ בְּגִמְרָא (סוטה ב.) 'תִּנָּיֵא רַבִּי אוֹמֵר לָמָּה נִסְמְכָה פֶּרֶשֶׁת נָזִיר לְפָרֶשֶׁת סוּטָה, לֹאֲמַר לָךְ שְׁכָל הָרוּאָה סוּטָה בְּקִלְקוּלָהּ יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיַּיִן, כִּי הִרְבָּה יַיִן עוֹשָׂה, וְרַבּוּי יַיִן גּוֹרֵם לְקִלְקוּל זְנוּת וְכֹמוֹ שְׁכָתוֹב (הושע ד, יא) 'זְנוּת יַיִן וְתִירוּשׁ יִקַּח לֵב'. וְאָמְרוּ

משנה הלבות

רביעית בינתים, ואם שהה כדי שיעור רביעית אינו מצטרף^א. והאכילה צריך להיות כזית בכדי אכילת פרס^ב. הכלל ככל אכילת ושתיית איסור, יותר מזה אין מצטרפין למלקות. פרס לדעת הרמב"ם^ג הוא ג' ביצים ויש סוברים^ד שהוא שיעור ד' ביצים, ויש לילך לחומרא בדאורייתא ובדרבנן לקולא.

שרה פיתו ביין. שרה פיתו ביין והיה רביעית יין בכדי אכילת פרס מן הפת ואכל כדי פרס שנמצא אכל רביעית יין הרי זה לוקה, והוא שיהיה טעמו וממשו^ה. והמנחת חינוך כאן הקשה לדעת רמב"ם שהרי שיעור יין ברביעית וגם הצירוף הוא בכדי שתיית רביעית, וא"כ האיך מצטרף בכדי אכילת פרס שהוא הרבה יותר מרביעית עיין שם. ויש לומר לפי מה שכתב החינוך להלן (מצוה תמ"ד) בשיעור אכילת שמן

ששח) גדרי האיסור. קיום המצוה, כל היוצא מן הגפן או כל מיני יין ושיכר שעיקרן מיין שהוא מוהל ענבים^א, וכל משרת יין, כלומר ששרה פיתו ביין או בין ענבים, הנזיר אסור בהם^ב. ואפילו נתחמץ היין או השיכר שנתערב בו היין אסור לשתות^ג, ועל אלו נאמר (במדבר ו, ג) 'וכל משרת ענבים לא ישתה'^ד, 'חומץ יין וחומץ שיכר לא ישתה'^ה. ונזיר השותה רביעית לוג יין בעדים והתראה לוקה^ו.

צירוף. והשותה יין וחומץ יחד אינו לוקה אלא אחת^ז, ומצטרפין לשיעור רביעית לוג, שאם לא שתה אלא שמינית לוג יין, ושמינית לוג חומץ לוקה^ח. יין קרוש אסור לאכלו ושיעורו בכזית כיון שנקרש^ט. והשותה פחות מכשיעור אסור מן התורה^י. והשתיה צריך להיות בלי הפסק, שיעור שיכול לשתות

ששח) א. חינוך. **ב.** רמב"ם הל' נזירות פ"ה ה"ה. **ג.** שם ה"ט. **ד.** שם ה"ה. **ה.** שם ה"ט. **ו.** שם פ"א ה"ב. **ז.** שם פ"ה ה"ט. **ח.** שם ה"ג. **ט.** שם ה"ב. **י.** שם הל' מאכלות אסורות פ"ד ה"ב. **יא.** שם ה"ט. **יב.** שם ה"ח. **יג.** שם. **יד.** רש"י ברכות לז: ד"ה והוא שאכלן. **טו.** רמב"ם הל' נזירות שם ה"ד.

רז"ל (ברכות מ.) 'אין לך דבר שמביא יללה על האדם כמו היין'.^{טז} ולכן בסוטה פשאמרו לה פסוקי דזכות אמרו לה הרבה יין עושה, שמא תודה. ורמזה התורה לקדש עצמך במתן לך משום 'לך לך אמרין לגזירא לכרמא לא תקרב', והרחקת היין מורה הפרישות, ולפיכך נקרא קדוש לפי 'שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא גדר קדשה'.^{טז} ולכן הנזיר שנתן דעתו להפריש מעניני עולם הזה ולא לחזור אחר התאוות יזיר עצמו מן היין שהוא מושך אחר התאוות, ואל יהי בסוכאי יין.

נזיר פרק ו, נזיר ד: מכות כא. רמב"ם הל' נזירות פ"ה, ספר המצוות לא תעשה ר"ב-רג-רד-רה-רו, סמ"ג לאוין רמ"ג-רמד-רמה-רמו-רמז.

מצוה שסז

שלא יאכל הנזיר ענבים (לא תעשה רכ"ג)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא יאכל הנזיר ענבים לחים שנאמר (במדבר ו, ג) 'וענבים לחים וגו' לא יאכל'.

משרשי המצוה. אקדים לך הקדמה שאם תמצא לפעמים שאתה טעמים מנגדים אלו לאלו אל יקשה לך, כי אלו ואלו דברי

משנה הלבית

שסז) דיני קבלת נזירות. קיום המצוה, צריך אני להקדים להוי ידוע כי דין נזיר נוהג בזמן הזה ככל דיני נדר^א וכל מי שקיבל עליו בגדר להיות נזיר, שאמר הרי עלי להיות נזיר או הריני נזיר או אפילו לשונות וביטויים שהמשמעות שכיוון להיות נזיר וגמר בלבו והוציא בשפתיו דברים כאלו הרי זה נזיר.^ב וכל כינויי נזירות כנזירות כגון נזיק נזיח פזיח.^ג האומר הריני נזיר על מנת

בכזית אע"פ שהוא משקה כיון דלאכילה עומד עיין שם, והכי נמי כיון דשרה פיתו ולאכילה עומד מצטרף בכדי אכילת פרס, אי נמי דגזירת הכתוב הוא מ'וכל משרת'. עוד יש לומר דכיון דהוא מעורב בפת שיעורו בכדי אכילת פרס, והא דהקשה א"כ בכזית סגי, אין הכי נמי וסבירא ליה דרביעית כל שיקרש יעמוד על כזית כמו בגמרא בשבת (עז.^ה).^ד ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

טז. ע"ע יומא עו: יז. עיין סוטה ז. יח. במ"ד י. ח. יט. ויק"ר כד, ו. כ. ע"ע מורה נבוכים ח"ג סוף פמ"ח. כא. ועיין רמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ב. **שסז) א.** רמב"ם הל' נזירות פ"ב ה"כ. ב. שם פ"א ה"ה. ג. שם ה"ח.

אַלְקִים חַיִּים וְשֹׁכְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וְהִנֵּה טַעַם אֱלֹו המִצְוֹת בְּלֹן עוֹלָה לְקִנְיָה אַחֵר, בִּיּוֹן שֶׁבֶא תִיֵּן מֵהֶם וְלִכֵּן אֲסוּר בְּכֻלָּם. וְהִנֵּה עֲנִין הַנְּזִירוֹת הִיא לְפִי שֶׁהַנְּחִיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל ג' בְּתָרִים, בְּתָר בְּהִנֵּה זָכָה בָּהּ אַהֲרֹן לוֹ וְלִזְרָעוֹ אַחֲרָיו, בְּתָר מַלְכוּת זָכָה בּוֹ דָּוִד וּבֵיתוֹ אַחֲרָיו, בְּתָר תּוֹרָה מִנֵּחַ לְכָל מִי שִׁירְצָה לְזִכּוֹת בָּהִי, וְלֹא הִכָּל רְאוּיָם לְהִיּוֹת זֻכִּים בְּכֶתֶר זֶה מִפְּנֵי מַרְדּוֹת הָעוֹלָם וְעַמָּךְ הַמְּשֻׁגָּ וְקִצְרֵי הַמְּשֻׁגָּ, לְפִיכֵךְ רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתֵת לְיִשְׂרָאֵל מִצְוָה זוֹ כְּדִי שֶׁכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל יִזְכֶּה לְכֶתֶר קְדוּשָׁה, וְיִהְיֶה מְדַרְגָּתוֹ כְּמְדַרְגָּת כֹּהֵן גָּדוֹל (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה רכג). וּמִטַּעַם זֶה נִקְרָא קְדוּשָׁה וְנִזְרֵר אֱלֻקֵּיו עַל רִאשׁוֹ, וְרַב אֲזָהָרוֹת וּמִצְוֹת שֶׁנִּצְטָוָה בּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל נִצְטָוָה

משנה הלכות

אחת הנה ואחת הנה, ועיין בש"ך^י שכתב דנזירות נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית בין בארץ ובין בחוץ לארץ. והרמב"ם^ט כתב מי שנדר בנזיר בזמן הזה כופין אותו לעלות לארץ ישראל, וכל זמן שהוא בחוץ לארץ כל דקדוקי נזירות עליו, והראב"ד השיג עליו דאין טומאה וטהרה בינינו עכשיו^{טו}. ועיין בספרי משנה הלכות נזיר (סי' א'). גם נחלקו אי נזירות הוה איסור גברא או חפצא, עיין שם^{טז}.

צירוף לשיעור באיסורי הגפן. והנה אסרה התורה ענבים לחים לנזיר, ואם אכל כזית לוקה, ופחות מכזית אסור מהתורה, והעלין והלולבין והסמדר מותר לפי שאינו לא פרי ולא פסולת פרי אלא כמו עץ נחשבים^{טז}. אכל כחצי זית ענבים לחים וכחצי

שאשתה יין ואטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולם^י, האומר הריני נזיר מן החרצנים בלבד או מן היין בלבד או מן התגלחת בלבד וכיוצא בזה, כל שנדר מן אחד הדברים שאסורים לנזיר אסור בכל, ואף על פי שלא היה בלבו אלא לדבר זה בלבד^י. וסתם נזירות שלשים יום^ט. ואם קיבל עליו פחות משלשים יום הרי זה נזיר שלשים דאין נזירות פחות משלשים יום^ט, ואם קיבל עליו יותר משלשים יום הכל כפי מה שקיבל^י. אמר הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת הרי זה נזיר שלשים ואחד יום, שאין נזירות לשעות^{טז}.

נזירות, מחלוקת הפוסקים בנזירות בזמן הזה. וכבר תמהתי על הפוסקים שלא הביאו דיני נזירות בשולחן ערוך אלא

ד. עיין ספרי קרח ד. וע"ע אבות דר"נ פמ"א מ"א. קה"ר ז. ב. ה. במדבר ו, ה. ו. שם, ז. ז. שם הי"ג. ח. שם ה"ט. ט. שם פ"ג ה"א. י. שם ה"ב. יא. שם ה"ג. יב. שם ה"ד. יג. ביר"ד סי' רל"ט ס"ק כ"ח. יד. הל' נזירות פ"ב הכ"א-כב. טו. הובא בחינוך ומנחת חינוך סוף מצוה שע"ד. טז. עיין גם מנחת חינוך כאן שהביא משו"ת מהרי"ט ח"א סי' נ"ג-נד. יז. רמב"ם שם פ"ה ה"ב.

הַנָּזִיר, וְנֶאֱסְרוּ לוֹ הַטֶּמֶאָה וְהַתְּגַלְחַת וְהַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן, כִּי הַטְּהָרָה מִבִּיאָה לְיָדֵי קִדְּשָׁה וְגִדּוּל שְׁעָר מוֹרָה הַכִּנְעָה, וְהִרְחָקָה מִיַּיִן מוֹרָה הַפְּרִישׁוֹת (מצודת

דוד שם. ועיין אלה המצוות (חאגיז) מצוה שעו).

מראה מקומות עיין מצוה שם"ח.

מצוה שע

שֶׁלֹא יֹאכַל הַנָּזִיר צִמּוּקִים (לא תעשה רב"ה)

הַזֶּהֱיִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹא יֹאכַל הַנָּזִיר צִמּוּקִים, שְׁנֶאֱמַר (במדבר ו, ג) 'וְעִנְבִים וְגו' וַיִּבְשִׁים לֹא יֹאכַל'.

משנה הלכות

שטה הנזיר היין.^ב ואם שאל אחר כך על נזירותו אי עבר ב'לפני עיוור' או איגלאי מילתא למפרע דלא עבר נסתפקתי בזה במקום אחר,^ג ונראה דלא עבר.

שאר פרטי דינים. והנה מי שאמר הריני נזיר נעשה נזיר מיד ומצווה על מצוות הללו, ושלשה דברים אסורים עליו היוצא מגפן והתגלחת ולטמא למתים.^ד נזיר שנטמא בתוך ימי נזירותו יביא קרבן טומאה וסותר הכל ויתחיל למנות מחדש משנטהר.^ה

שאל על נזרו. נזיר איתא בשאלה, ואם התרו בו למלקות ועבר והביאו להלקותו ואפילו כבר מתוח על העמוד ללקות והחזן והרצועה בידו ונשאל על הנזירות נפטר ממלקות, ואם כבר התחילו להלקותו ובאמצע התירו לו, אני מסופק עתה

זית ענבים יבשים מצטרפין, הכלל כי כל המינים הללו מצטרפין לכזית כמו המשקאות לרביעית.^ו נתערבו עם שאר דברים כגון גרוגרות וכיוצא בהם, אם יש בהם כזית בכדי אכילת פרס לוקין עליו ואם לא אין לוקין לפי שאין היתר מצטרף לאיסור.^ז ונחלקו הפוסקים^ח בטעם כעיקר אי הוה דאורייתא או דרבנן.

(שע) גדר האיסור. קיום המצוה, נזיר האוכל כזית צימוקים, או שאכל חצי זית ענבים לחים וחצי זית יבשים, בעדים ובהתראה לוקה.^א

המושט כוס יין לנזיר. ואסור להושיט לנזיר כוס יין או כל היוצא מן היין, ואם עבר והושיט לו כוס יין הרי זה עובר ב'לפני עיוור לא תתן מכשול', ואפילו לא

יח. שם ה"ג. יט. שם ה"ד. כ. רמב"ם וראב"ד שם ה"ז. (שע) א. רמב"ם הל' נזירות פ"ה ה"ב-ג. ב. סמ"ג לאוין קס"ח, ועיין חינוך מצוה רל"ב ובספר זה לעיל שם. ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ו סי' קל"ג. ג. עיין שו"ת משנה הלכות שם. ועיין גם שם בחידושי משנה פסחים כב: ד. רמב"ם שם פ"א ה"א. ופ"ה ה"א. ה. שם פ"ו ה"ג.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׁלֹא יֹאמֶר הוֹאִיל וְנִשְׁתַּנָּה שָׁמַם שְׁנִקְרָאִים צְמוּקִים
 וְלֹא עֲנָבִים, וְגַם טַעַמָם נִשְׁתַּנָּה, וְנִתְיַבֵּשׁ מֵהֶם יֵינָם וְלִיכָא
 בְּהוּ מִשּׁוּם שְׁכָרוֹת, מִתְרִים בְּאֹכִילָה שְׁלֹא נֶאֱסְרוּ רַק עֲנָבִים לַחִים
 מִלָּאִים יֵין, וְעַל תֵּיִן הַקִּפִּידָה הַתּוֹרָה, לְפִיכָךְ בָּאָר הַפְתּוּב אֶסּוּר גַּם
 בָּהֶם (חִינוּךְ). כִּי עֲנָבִים הֵם, וְאִם נִתְיַבְּשׁוּ יֵינָם מִפְּקֹד פְּקוּד בְּתוֹכָם, וְאִם
 יִשְׁרָה אוֹתָם בְּמִים יֵצֵא מֵהֶם. וּמִזֵּה הַטַּעַם אֶסְרָה הַתּוֹרָה גַּם זֶרַע
 הָעֲנָבִים (מִצְוָה שְׁעָא) וּקְלַפֹּת הָעֲנָבִים (מִצְוָה שְׁעֵב), שְׁלֹא תֹאמַר הִנֵּי וְדֹאֵי
 לִית בְּהוּ שׁוּם לְחִלּוּחִית יֵין כָּלֵל וְהַתְרוּ, לְפִיכָךְ בָּאָר הַפְתּוּב לֹא בְּכָל
 אֵלּוּ, דְּגַם אֵלּוּ אֶסּוּרִין בִּיּוֹן דְּמַעְנָבִים הֵם, דְּלֵךְ לֵךְ אֲמַרִינָן לְנִזְיָרָא סְחוּר
 סְחוּר לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב', וְכָל שְׂפֵהָן רֵיחַ תֵּיִן לֹא יֹאכְלוּ, וְאִפְלוּ רַק
 'מִשְׁרַת עֲנָבִים' אֶסְרָה תּוֹרָה.

מראה מקומות עיין מצוה שס"ח.

משנה הלכות

עבר על איסור ומה שעשה עשה, וצריך עיון
 בזה.^ט

שיכור הנוזר מכוס יין. שיכור שנתנו לו
 כוס לשתות ואמר הריני נזיר ממנו
 אינו אסור אלא באותו כוס, ואם הגיע
 לשכרותו של לוט אין בדבריו ממש ואינו
 חייב על כל עבירה שיעשה משהגיע
 לשכרותו של לוט, דאינו בן חיוב. ועיין מה
 שכתבתי בספרי משנה הלכות נזיר (סי' ח')
 ועוד דיני נזירות מה שכתבתי שם בס"ד.
 ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

אם פוטרין אותו ואין הפנאי מסכים לברר
 כעת. ומכל מקום לא הוה בנזיר התראת ספק
 שמא ישאל על נדרו, משום דמוקמינן ליה
 אחזקתו, פ' דאוקמינן ליה בחזקת איסור
 שהוא עכשיו נזיר ויש לו חזקת איסור, ואם
 ישאל אז עוקר החכם מעיקרו ואינו עכשיו,
 ואנן מוקמינן אחזקת שהוא עכשיו, ועיין
 בשו"ת בית שער למרן זקני ביורה דעה
 (סי' תמ"ט) והבן". ונסתפקתי בהמושיט כוס
 יין לנזיר דעבר על 'לפני עיוור' ואח"כ נשאל
 הנזיר והתירו לו נזירותו אי נפטר המושיט
 ג"כ מ'לפני עיוור', או דילמא בשעה שעבר

ו. במ"ר י, ח. ז. תוספות גיטין לג. ד"ה ואפקעינהו. ח. ועיין חידושי שם במשנה פסחים כב: ט. עיין בשו"ת
 משנה הלכות הנ"ל. י. רמב"ם שם פ"א הי"ב.

מצוה שעא

שלא יאכל הנזיר זרע ענבים (לא תעשה רכ"ו)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא יאכל הנזיר גרעיני הענבים הנקראים חרצנים, שנאמר (במדבר ו, ד) 'מחרצנים וגו' לא יאכל'.

מִשְׂרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מה שפיתחנו במצוה ש"ע. והוציא הכתוב לשון של נזירות בלשון 'כי יפלא', והוא לשון פלא, כלומר כי הנזיר יעשה דבר פלא לעיני העולם, כי רב העולם הולכין בתר תאוות לבם הרע וזה פורש מן התאוות ומתעטף בקדושה (אכן עזרא במדבר שם ב), ולכן נקרא 'נזיר' מלשון נזר הקדש, כי נזר אלקיו על ראשו והוא ענין עמרה וכתר מלכות, ונקרא גם בשם הזה על שם שהוא מלך מולך ומושל על התאוות, הפך משאר בני הארץ שהם עבדים להתאוות והתאוות מושלים עליהם (עין אכן עזרא שם, ו. ורבינו בחיי שם, ב). וכל הנמשך אחר היין ושכר וכל מיני משקאות המשכרים נופל ברשת התאוות המביאות לידי חטאים רבים, ואי אפשר

משנה הלכות

גמור, ואם היה מר נפש או כועס או מתאבל והיו מבקשין ממנו לשתות ואמר הריני נזיר ממנו אינו אסור אלא בכוס זה דלא נתכוין זה לנזירות אלא שלא יאלציהו לשתות^א. נדר בנזיר ואמר לא הייתי יודע שהנזיר אסור בכל אלו הרי זה נזיר, שהרי היה יודע שאסר עצמו עכ"פ באחד מאלו^ב, אמר יודע הייתי שנזיר אסור בכל אלו אבל היה בדעתו שמותר לו לשתות יין מפני שאינו יכול לחיות בלא יין או מפני שהוא קובר מתים, אין זה נזיר מפני שאלו בכלל נדרי שגגות ואינם צריכים שאלה לחכם^ג. האומר לא אפטר מן

שעא) גדרי האיסור. קיום המצוה, נזיר שאכל זרע ענבים הנקראים חרצנים בלשון התורה, אם אכל מהם שיעור כזית לוקה^ד. ולענין צירוף האין מצטרפין, ושיעור אכילתן לענין שהייה דינו כבמצוה הקודמת.

פרטי דינים בקבלת נזירות. היה אומר הריני נזיר מן הגרוגרות או מן הדבילה וכיוצא בהן הרי זה אסור בהן ואינו נזיר^ה ועיין בהשגת הראב"ד^ו שחולק. מזגו לו כוס יין לשתות ואמר הריני נזיר הרי זה נזיר

לֹא לְהַנְצִיל מֵהֶם רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, לְפִי שְׁהִיִּין וְהַשְׁכָּרוֹת מִפְסִיד הַשֶּׁכֶּל וּמִקְלָקֶל
הַמַּחְשָׁבָה (עיין רבינו בחיי שם), וְהַמְזִיר לֵה' מִמְּשִׁיךְ עָלָיו שֶׁכֶּל הָעֲלִיוֹן וּקְדוּשָׁה
עָלִיוָנָה.

מראה מקומות עיין מצוה שם"ח.

מצוה שעב

שְׁלֹא יֹאכַל הַנְּזִיר קִלְפַת הָעֲנָבִים (לא תעשה רכ"ז)

הַנְּזִיר הַקָּדוֹשׁ פָּרוּךְ הוּא שְׁלֹא יֹאכַל הַנְּזִיר קִלְפַת הָעֲנָבִים, שְׁנֵאמַר (במדבר
ו, ד) 'וְעַד זֶה לֹא יֹאכַל'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה, עֵין לְעִיל בְּמִצְוֵה ש"ע. וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמוֹז הֵנָּה הַחֵל
הַפְּתוּב בַּיּוֹן, וְאַחֲרָיו הַמֵּץ יוֹן, וְהוּא כִּי הֵיִן רוֹמֵז עַל דְּבַר
הַמַּחְטִיֵּא, וְיִדְמָה אֵלָיו הַמַּתְחַבֵּר לְרָשָׁע. וְכֵּן לְלַמֵּד דַּעַת לְהַתְרַחֵק מִן
הַמַּחְטִיֵּא, וְלֹא בְּלִבְד מִהַמַּחְטִיֵּא כִּי אֶפְלוּ אָדָם רַע וְהִזְקִין וְתִשֵּׁשׁ כְּחוֹ

משנה הלכות

נדרים, ובעבד רבו כופה אותו לשתות יין, ואם
לא כפהו או לאחר ששחררו, גומר נזירותו".
ואינו נוהג בעכו"ם".

שעב) גדרי האיסור. קיום המצוה, נזיר
שאכל קליפת הענבים בכזית
הרי זה לוקה", ופחות מכזית וגם במה
מצטרף עיין לעיל במצוה שס"ח.

האב המדיר את בנו בנזירות. ויש דין
מיוחד בנזירות, שהאב מדיר בנו קטן
בנזירות, והוא הלכה למשה מסיני, ודוקא אב
ולא אם". ודוקא שגם הבן מסכים או שתק

העולם עד שאהיה נזיר הרי זה נזיר מיד
שמא ימות ולא ישלים נזירתו, ואם איחר
נזירתו עובר בבל תאחר". קיבל כמה נזירות
הרי זה נזיר כמנין שאמר, ובכל שלשים מביא
קרבתו ומגלח ומתחיל למנות נזירות שניה,
וכן לעולם עד שישלים הכל או עד שימות".

קטנים נשים ועבדים. קטן מופלא סמוך
לאיש נודר בנזיר מהתורה ומביא
קרבתו כגדול", ולהראב"ד אינו אלא
מדרבנן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ונקבות. ונוהג גם בעבדים, אלא דבנשים אם
הבעל אינו רוצה בנזירתה מיפר לה כשאר

ז. שם ה"ד. ח. שם פ"ג ה"ו. ט. שם פ"ב ה"ג. י. שם. יא. שם ה"ז. ובראב"ד שם ה"ח. יב. רמב"ם שם
ה"ט. **שעב) א.** רמב"ם הל' נזירות פ"ה ה"ב. ב. שם פ"ב ה"ג.

מַעֲשֹׂת רַע אַף עַל פִּי כֵּן אֵל תִּתְחַבֵּר לוֹ, וְזֶהוּ 'חֲמִיץ יוֹן וְחֲמִץ שְׂכָר' שִׁבְחֵיהֶם יוֹן אוֹ שְׂכָר הָיָה בְּכַחוֹ לְהַחֲטִיֵּאָה, הַגֵּם שֶׁעָתָה נִתְקַרֵּר חֲמִימוֹתוֹ הִרְחַק מִמֶּנּוּ. וְעוֹד תּוֹסִיף לְהִרְחִיק מִן הַכַּעֲזוֹר וְדוֹמָה לוֹ, הֵינּוּ 'מִשְׁרַת עֲנָבִים' שְׂאִינּוּ יוֹן וְלֹא חֲמִץ אֲבָל נִשְׂרָה בּוֹ, וְהוּא אָדָם שֶׁבָּעֲצָמוֹ אֵינוֹ רָשָׁע אֲבָל נִשְׂרָה עִמָּהֶן וּמִתְעַרֵּב בֵּינֵיהֶם. וְעוֹד תּוֹסִיף שְׂמִירָה אֶפְלוֹ דָּבָר שֶׁפָּעַת אֵינוֹ כַּעֲזוֹר, אֲבָל אֶפְשָׁר לְמַשְׁךְ מִמֶּנּוּ דָּבָר מְכַעֵר, וְזֶהוּ 'עֲנָבִים לַחִים', וְלֹא זֶה בְּלִבָּד אֱלֹא דָּבָר שֶׁהָיָה רָאוּי לְמַשְׁךְ מִמֶּנּוּ דָּבָר רַע, אֲזִי אַף שֶׁנִּשְׁתַּנָּה הִתְרַחַק מִמֶּנּוּ, וְהוּא אָמְרוּ 'וַיִּבְשִׁים' שֶׁפָּעַת לֹא יֵצֵא מֵהֶם עָסִים. וְעוֹד

משנה הלכות

פחות מל' יום. והמנחת חינוך לעיל (מצוה שס"ח) נסתפק אם חל נזירות פחות מל' יום, כגון שאין מקום לחול יותר עיין שם, ופשיט ליה מדברי הרמב"ם^ז 'מי שאמר הריני נזיר יום אחד לפני מיתתי הרי זה אסור לשנות יין ולטמא ולגלח לעולם', מבואר דאפילו יום אחד לפני מיתתו הרי זה אסור לשנות יין ולטמא ולגלח לעולם, ואפילו אם היה ליום אחד נעשה נזיר, ולולי דבריו הקדושים אין כאן ראייה דיש לפרש כוונתו שיחול שלשים יום קודם ובזמן שאפשר לחול, וכמו שקיימא לן^ח דאומר הריני נזיר יום אחד הרי זה נזיר שלשים יום^ט, אלא דיש להביא קצת ראייה מסתם נזירות דקיימא לן שמא ימות חיישינן, ואפי' הכי לא חיישינן דילמא ימות קודם שלשים והוה ספק נזירות דקיימא לן להקל, ויש לומר דסמכינן אחזקת

ולא מיחה^י, אבל אם בנו מיחה בו או אפילו קרוביו שמיחו, אזי כשלא שמע הבן הרי גילה דעתו שלא רצה בזה הוא או קרוביו, הוה מחאה ואינו נזיר^י. אבל אם הסכים הבן או שתק אין מחאת קרוביו כלום^י. והבן אינו יכול לשאול על נזירות שהזירו אביו. ועיין משנה הלכות נזיר (סי' כ"ז).

נזיר עולם. ויש עוד נזיר עולם, כגון שאמר הריני נזיר עולם או הריני נזיר כל ימי חיי הרי זה נזיר עולם^י, ואסור בכל הדברים שהנזיר אסור בהם, אלא שמגלח ראשו בתער כל י"ב חודש, ומביא שלש קרבנות שנזיר טהור מביא^י, ויש אומרים^י דמגלח אחת לשלשים יום והוא מחלוקת בגמרא נזיר^י. עוד נחלקו הפוסקים אי האי תגלחת מצוה הוא או רשות^י, עיין משנה הלכות הנ"ל (סי' ו').

ג. שם ה"ד. ד. שם ה"ו. ה. מנחת חינוך מצוה שס"ח. ו. משנה למלך שם ה"ג, הביאו במנחת חינוך הנ"ל, אך בקומץ מנחה שם הביא ראייה מירושלמי שיכול לשאול. ז. רמב"ם שם פ"ג ה"א. ח. שם ה"ב. ט. רש"י נזיר ד. במשנה ד"ה הריני נזיר עולם, ושם ד: ד"ה הג"ג תניא, ועיין משנה למלך שם ה"ב. י. נזיר שם. יא. שיטה מקובצת בשם הרא"ש. ועיין במנחת חינוך מצוה שס"ח בדעת הרמב"ם ועוד. יב. הל' נזירות פ"ד ה"י. יג. שם פ"ג ה"ד. יד. שם ה"ב. ועיין בכסף משנה.

תוֹסֵף פְּרִישׁוֹת מִי שֶׁהָיָה בְּשִׁכּוֹנֵת הַדָּבָר רַע, גַּם אַחֵר שֶׁהִפְרִשׁ מִן הָרַע, וְזֶהוּ 'מַחְרָצִים' שֶׁהָיוּ נִשְׁכָּנִים לְתִירוֹשׁ. וְעוֹד תוֹסֵף זְהִירוֹת גַּם בְּמִי שֶׁהִתְאַכְסֵן הָרַע אֲצֵלוֹ, וְהוּא הִזָּג שֶׁהָיָה כָּנוּס בְּתוֹכוֹ הַיּוֹן. וְכָל הַמְתָּרֶחֶק מִן הָעֵבֶרָה וּמִן הַגּוֹרֵם דְּגוֹרֵם כָּל הַהִתְרַחֲקוֹת קָדוֹשׁ יֹאמֶר לוֹ (אַלשִׁיךְ בַּמִּדְבָּר ו, א-ד). מֵרָאָה מִקּוֹמוֹת עֵינַי מִצְוֵה שִׁם"ח.

מִצְוֵה שַׁעַן

שָׁלֹא יִגְלַח הַנְּזִיר שְׁעָרוֹ (לֹא תַעֲשֶׂה רַב"ח)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלֹא יִגְלַח נְזִיר שְׁעָרוֹ כָּל יְמֵי נְזִירוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ו, ה) 'תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי גְדוֹל הַשְּׁעָר עַל רֹאשׁ הָאָדָם כְּלִי תְקוּן מוֹרָה הַכְּנָעָה וּמוֹלִיד הַדָּאָגָה, וְיִהְיֶה לָבוֹ נִכְנָע בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִהְיֶה נִזְהָר מִהַמּוֹתְרוֹת הַמְּנֻלִּים אוֹתוֹ, כִּי גַם הַשְּׁעָר מוֹתֵר הַטֹּבֵעַ בְּאָדָם מִהַעֲשָׂנִים הַנּוֹלָדִים בְּגוּף. וְתְקוּן הַשְּׁעָר מְגֵרָה הַיֵּצֵר בּוֹ, וְאָמְרוּ רַז"ל (נִזִּיר ד:)

משנה הלכות

אחת, בין בתער בין בזוג, ואפילו תלשה ביד ולא הניח בשער כדי לכופ ראשו לעיקרו הרי זה עבר בלאו זה^{טו}, ובעדים והתראה לוקה שתיים, אחת משום 'תער לא יעבור על ראשו', ואחת משום 'לא יחל דברו' (במדבר ל, ג) שכולל כל הנדרים^{טז}.

אם גילח מה דינו. ומיהו אם גילח מיעוט שער ראשו בין בשוגג בין במזיד אינו סותר נזרו, אלא מונה והולך מה שהוא עומד בו וישלים נזירותו, אבל אם גילח רוב ראשו

חיים. ועיין רשד"ם (סי' ע"ו). וקצת צריך עיון מהריני נזיר ביום שכן דוד בא, ועיין ברמב"ם^{טז} ובבית שערין באורח חיים (סי' קמ"ב).

נזיר שמשוון. ויש עוד נזירות שמשוון, ואסור בתגלחת ויין לעולם, ואינו מביא קרבן בשום פעם ומותר לטמא למתים^{טז}. ונחלקו הפוסקים אי נשאלין עליו^{טז}. ונוהג כמצוות הקודמות.

שעג) גדרי האיסור. קיום המצוה, נזיר אסור לגלח שער ראשו ואפילו שיערה

טו. רמב"ם שם הי"א. טז. שם פ"ג הי"ג-יד. יז. עיין מהרי"ט ח"ב סי' כ"ד. ובמשנה הלכות נזיר סי' כ"ט. שעג) א. רמב"ם הל' נזירות פ"א ה"א, ופ"ה הי"א. ב. שם פ"א ה"ב. מנחת חינוך.

'אמר רבי שמעון הצדיק פעם אחת בא אדם לפני מן הדרום יפה עינים וטוב ראי וקוצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעין, ונסתכלתי בכבואה שלי ופחזו יצרי עלי ובקש למרדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה אתה מתנאה בעולם שאינו שלך, ובמי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים^ג. ויוסף כשהתחיל לסלסל בשערו נתגרה בו הדבי, ואבשלום שנתנאה בשערותיו נתלה בהם^ה (עין אור המצות (לאנגר) ח"ד מצוה רו-רח), לבר כי יש

משנה הלכות

יתלשו ויפלו, וכן לא יחוף באדמה או בכל מיני סם וכל דבר המשיר שער ודאי^ו. ושער זקן אינו בכלל הלאו, ואם גילח שער זקנו אינו חייב משום נזירות^ז. גילחו אחר, שניהם חייבים^ח, ואין המתגלח לוקה אלא כשסייע בדבר, דאם לאו הוה לאו שאין בו מעשה^ט.

תגלחת טומאה. נטמא הנזיר חייב לגלח ומביא קרבנות טומאה וסותר את הקודמים^י, ואינו מגלח עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת^{יא}, ויש טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהם אלא מטהר עצמו בשלישי ובשביעי ולא סותר הקודמין, אבל כל ימי הטומאה אין עולין לו ממנין ימי נזירותו^{יב}. נזיר שנצטרע ימי הסגר עולין לו מימי נזירותו ולא ימי חילוטו וסיפורו, זב וזבה ימי זיבתן עולין להן ודבר זה הלכה למשה מסיני^{יג}.

בין בתער ובין כעין תער ולא נשאר מהשערות גודל כדי לכופ ראשו לעיקרו בין ברצון ובין בשגגה, ואפילו גילחוהו לסטים באונס, הרי זה סותר שלשים יום עד שיהיה לו פרע^{יד}. כיצד נדר בנזירות מאה יום ונתגלח לאחר עשרים יום רוב ראשו, הרי זה שווה שלשים יום עד שירבה ראשו שער, ואחר שלשים יום מונה שמונים יום תשלום ימי נזירותו, וכל אותן השלשים של גידול פרע כל דקדוקי נזירות עליו אלא שאין עולין לו מן המנין^{יז}.

מלקות. גילח כל הראש אינו חייב אלא אחת, ואם התרו בו על כל שער ושער לוקה על כל אחת ואחת^{יח}. נזיר חופף ומפספס, כלומר חופף שערו בידו וחוכך בציפרניו ואינו חושש שמא יפלו השערות, אבל לא סורק דהוה פסיק רישא שבדאי

ג. עיין חינוך מצוה שעד. ד. עיין בר"ר פד, ז. ה. סוטה ט: ו. רמב"ם שם פ"ו ה"א. ז. שם ה"ב. ח. שם פ"ה ה"ג. ט. שם ה"ד, ועיין שם ה"ב. י. תשובות הרשב"א ח"א סי' ת"ז. ועיין משנה הלכות נזיר סי' י"א. יא. שם ה"א. יב. מנחת חינוך. יג. רמב"ם שם פ"ו ה"ג. יד. שם פ"ז ה"א. טו. שם ה"ז. טז. שם ה"ט.

בִּשְׁעָרַי פֶּחַ אֶלְקֵי כְדָמְצִינוּ בְּשִׁמְשׁוֹן לְאַחַר שְׁגָלָחוּ אֶבֶד כַּחוֹ", וְלִכֵּן 'תַּעַר
לֹא יַעֲבֹר' (מעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה קמד).

נזיר פרק ו, מכות כא. רמב"ם הל' נזירות פ"ה ופ"ו, ספר המצוות לא תעשה ר"ט ומצות עשה
צ"ב, סמ"ג לאוין ר"ג עשין קכ"ו.

מצוה שעד

שִׁיגְדֵל הַנְּזִיר שְׁעָרַי רִאשׁוֹ (מצות עשה קמ"ו)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיגְדֵל הַנְּזִיר שְׁעָרַי רִאשׁוֹ כָּל יְמֵי נְזוּרוֹ בַּקְדֻשָּׁה,
שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו, ה) 'גִּדֵּל פֶּרַע שְׁעָרַי רִאשׁוֹ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. הַיּוֹת כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא הָאָדָם מִשְׁתַּף מִחֹמֶר
וְשֶׁכֶל, וְלֹא שֶׁנֶּחֱתִיב שֶׁכָּלָנוּ לְשֹׁכֵן בַּחֲמֶר בַּעַל תְּאוֹת
וְחִמָּאִים, רָאוּי הָיָה לַעֲמֹד וּלְשִׁרֵת לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֶחָד
הַמְּלָאכִים הַנִּצְבִּים עָלָיו, אֲמָנָם אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּעֲבַד לְשֹׁכֵן בַּחֲמֶר מִכֶּרֶחַ

משנה הלכות

נזירותו, ויש אומרים שסותר. ומביא
הקרבנות, דתגלחת אינה מעכבת והנזירות
שלימה^ז. ושער נזיר אסור בהנאה^ה, והיראים
מצוה (שכ"ג) וכן הרמב"ן ז"ל חשבו זה
למצות בפני עצמה.

דיני קבלת נזירות. מי שנדר והוא בבית
הקברות נזירות חלה עליו, ואפילו שהה
שם כמה ימים אין עולין לו, ולוקה על
שהייתו שם^י, ועיין בית שערם ביורה דעה
למרן זקני (ס' תל"ט) בקושיית התוספות
(נזיר יז. ד"ה אילימא) הא הוי לאו שאין בו
מעשה. ואם התרו בו שלא יזיר שם לוקה

שעד) גדרי המצוה. מצות עשה על הנזיר
לגדל שער ראשו כל ימי הזיר
להשי"ת, והעובר ומסיר השער בתוך ימי
נזירותו ביטל עשה זו, לבד מהלא תעשה
שנתבאר במצוה שע"ג^א. והסך נשא, כלומר
בסם, על שערו אין לוקין על גילוח כזה, מיהו
עבר על עשה ד'גדל פרע'^ב. והמסיר מקצת
שערו והניח עד כדי לכוף ראשו לעיקרו
אכתי שער הוא ואינו עובר^ג, ומיהו נראה
דאסור לחתוך אפילו מקצת.

פרטי דיני גילוח. גילח אחר מלאת נזרו
קודם שהביא קרבנותיו אינו סותר את

יז. שופטים טז, יט. **שעד** א. רמב"ם הל' נזירות פ"א ה"א. ב. שם פ"ה ה"ב. ג. שם ה"א. ד. שם פ"ח
ה"ה. ה. שם פ"ו ה"ד. ו. שם ה"ח.

לְהַשְׁתַּדֵּל קֶצֶת בְּצִרְכֵי הַבַּיִת אֲשֶׁר יְדוּר בּוֹ, כִּי לֹא יִתְקִים הַבְּנִין זִוְלָתוֹ, וּמֵאַחַר דְּעַקֵּר יִצִּירְתּוֹ לְעִבּוּדַת הַבּוֹרָא, כְּמָה שְׂיֻכָּל לְמַעַט בְּצִרְכֵי הַבַּיִת שֶׁהוּא הַחֹמֶר, וַיָּשִׂים מִגִּמְתּוֹ לְעִבּוּדַת קוֹנּוֹ טוֹב לוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִשֹּׁשׁ מְלֶאכֶת הַבַּיִת לְגִמְרֵי וַיַּחְרִיבֵהוּ, כִּי יַחֲשֹׁב לוֹ עוֹן אַחֵר שֶׁהִמְלִךְ חֲפִץ לַהֲיוֹת בְּרִיָּה כְּזוֹ, וְעַל זֶה אָמַר הַחֶכֶם (קהלת ו, טז) 'וְאַל תִּהְיֶה צָדִיק הַרְבֵּה וְגו' לְמָה תִּשּׁוּמֶם'. וְזֶה הוּא קִדְשֵׁת הַנָּזִיר בְּהִנְיָחוֹ מְלֶאכֶת הַבַּיִת שֶׁהוּא הַחֹמֶר שָׁלוֹ, וַיִּשְׁבֵּר תְּאֻתּוֹ בְּמָה שְׂאִינּוֹ חֲרָפָן גָּמוּר לְבַיִת, כְּגוֹן מְנִיעַת שְׁתִּית הַיַּיִן וְגִדּוּל הַשֶּׁעֶר, כִּי בְּזֶה יִכְנַע הַיָּצָר וְלֹא יִדְלָף הַבַּיִת בְּעִבּוּרוֹ, אֲבָל יִתְחַזֵּק בּוֹ עִבּוּדַת הַשְׂכָּל לֵאמֹר 'וַיִּתְקִים כְּנֻגַת הַבְּרִיאָה מִבְּלִי יִתְמַעַט עִבּוּדַת ה' מִפְּנֵי שְׂתוּף הַחֹמֶר שָׁבו' (חינוך). וְכָתַב הַרְמְבָּ"ן ז"ל (במדבר ו, יא) דְּמַהֲאֵי טַעְמָא נִקְרָא נָזִיר חוּטָא, דְּכִיּוֹן שְׂכָבָר נִכְנַם בְּקִדְשָׁה לֹא הָיָה לוֹ לְהַפְסִיק (עיין חינוך).

מראה מקומות עיני מצוה שע"ג.

משנה הלכות

שתה ימים רבים אף על פי שלוקה, אינו סותר מגינו מפני כ"א, אבל סותר את מגינו אם נטמא^ז. קטן שהדירו אביו בנזיר וגילח או גילחוהו קרוביו בדרך שאסור לנזיר הרי זה גילוי דעת שאינו רוצה בנזירות^ח, ודוקא מיד, אבל אם שתק ואח"כ גילח הרי זה נזיר אף על פי כ"ב^ט. נזיר שגילח תגלחת טהרה ואח"כ נודע שטמא היה בתוך ימי נזרו סותר הכל, ואם בטומאת התהום נטמא אינו סותר^י. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

ואינו מגלח שערו כשיצא משם, ואם נטמא שם באחת מן הטומאות שהנזיר מגלח עליהן אינו מגלח ואינו מביא קרבן^י. ושנינו בנזיר (ב). 'כל כנויי נזירות כנזירות' כיצד מקומות שמשנים את הדיבור ואומרים 'הריני נזיק נזיח פזיח או פסוח הרי זה נזיר'^י. וידות נזירות כנזירות^ט. ומה הן ידות, האומר אהא והיה נזיר עובר לפניו הרי זה נזיר וכיוצא בזה^י.

שאר פרטי דינים. נזיר ששתה יין, אפילו

ז. רמב"ם שם. ח. שם פ"א ה"ח. ט. נזיר ב. י. רמב"ם שם פ"א ה"ו. יא. שם פ"ו ה"א. יב. שם ה"ג.
יג. שם פ"ב ה"ו. יד. תוס' נזיר כח: ד"ה גילח או שגלחוהו. טו. רמב"ם שם פ"ו ה"ז.

מצוה שעה

שְׁלֹא יִכְנָס נָזִיר לְאַהֲלֵי הַמֵּת (לא תעשה רכ"ט)

הַזֵּהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹא יִכְנָס הַנָּזִיר בְּאַהֲלֵי הַמֵּת, שְׁנֵאמַר (במדבר ו, 1) 'עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי מֵאַחַר שְׁנִדְבָה לְבֹו לְהַשְׁלִים נֶפֶשׁוֹ הַשְׂכָּלִיית עַל יְדֵי הַשְׁתַּעֲבָדוֹת הַחֹמֶר וְלַעֲלוֹת בְּמַעֲלַת הַקִּדְשָׁה גְבוּהָ מַעַל גְּבוּהִים בְּמִדְרַגַּת הַכֹּהֵן גָּדוֹל, וְרַבֵּן שֶׁל דְּבָרִים שְׁנִצְטָמוּ בָּהֶם הַכֹּהֵן גָּדוֹל נִצְטָמוּ הַנָּזִיר לְגָדֵל קִדְשָׁתוֹ^א, מוֹכֵן מֵאֲלֵיו הִרְחַקַת הַטְּמֵאָה מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא בָּאָה מִן הַחֹמֶר שֶׁהוּא חֵלֶק הַבְּהֵמִיּוֹת שְׁפָאֲדָם^ב. וְהַנָּזִיר שֶׁהִשְׁיֵג קִדְשָׁתוֹ מִצַּד

משנה הלכות

לו שהה שם כדי השתחויה במקדש חייב מלקות^א, ואם התרו בו לוקה על כל התראה^ב. וצריך לצאת בדרך קצרה, ואם יצא בדרך ארוכה אפילו רץ כיון שהיה לו קצרה מזה הרי זה עובר, כך נראה לי, עיין לעיל מצוה שס"ג לענין מי שניטמא במקדש.

אחר המטמא את הנזיר. נזיר שהיה עומד אצל המת ובא אחר ועשה אוהל

וטימאו, אם היה הנזיר מזיד עובר בלאו ואינו לוקה דהוה לאו שאין בו מעשה, והמטמאו עובר משום 'לפני עיוור לא תתן מכשול', ואם היה הנזיר שוגג וזה שטימאו מזיד אין אחד מהם לוקה, התרו בו לצאת ושהה שם כדי השתחויה לוקה^ט. ולמדנו שנזיר שטימא עצמו ונכנס באוהל לוקה ד' מלקיות, משום

שעה) נטמא באהל המת. נזיר טהור שנכנס באוהל המת כדרכו חייב מלקות על הטומאה, דמעת שיכניס חוטמו או אצבעות רגליו נטמא, ואינו חייב משום ביאה עד שיבוא כולו בבית^א, ורובו ככולו כשנכנס דרך ביאה^ב. והנכנס דרך אחוריו אפילו נכנס כל גופו חוץ מחוטמו לא מיקרי ביאה^ה, ואינו לוקה עליו משום ביאה.

שהה באוהל המת. הנכנס לבית ושהה שם עד שמת שם מת, או שנכנס בשדה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה מעליו מדעתו, הרי זה לוקה שתים, אחת משום 'לא יטמא', ושנית משום 'לא יבוא', דטומאה וביאה באו כאחד^ד. נכנס לאוהל המת בשוגג או בבית הקברות, ואחר שנודע

שעה) א. עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה רכג. אלה המצוות (חאגיז) מצוה שעו. ועיין בראקנאטי פר' נשא ד"ה איש או אשה כי יפליא. **ב.** עיין חינוך להלן מצוה שעו. ג. רמב"ם הל' נזירות פ"ה הי"ח. ד. עיין מנחת חינוך במצוה שע"ו. ועיין תוס' שבועות יז: ד"ה ואפילו. ה. שבועות שם בגמרא לענין בית המנוגע וטמא הנכנס למקדש. ו. רמב"ם שם. ז. שם הי"ט. ח. עיין תוס' נזיר יז. ד"ה אילימא. ט. רמב"ם שם ה"כ.

הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ צָרִיךְ לְהִיזוֹת זָהִיר וְזָרִיז יוֹתֵר בְּקִדְשָׁהּ, וּבְהַתְּעַלּוֹת נַפְשׁוֹ יִקַּל בְּעֵינָיו הַנָּאֵת הַגּוֹף וְכָבוֹד וְעִנְיָן, זוּלַּת בְּעִבּוּדֵת יוֹצֵר כֹּל יִהְיֶה תָּמִיד נִקְשָׁר בּוֹ וְעֵינָיו אֵלָיו יִשָּׂא, וַיֹּאמֶר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו וְאֵת אָחִיו לֹא הִכִּיר, וְזֶה פֶּלֶא גָדוֹל בְּמִין הָאֲנוּשִׁי לְהוֹדִיעַ שְׁכֻמּוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהַשְׁלִים צוּרַת גּוֹפוֹ כֵּן יֵשׁ בְּיָדוֹ לְהַשְׁלִים נַפְשׁוֹ הַמְּהוּרָה (מַעֲמֵי מִצְוֹת (לר"מ הַבְּבִלִי) לֹא תַעֲשֶׂה רַכָּד).

נזיר פרק ו, מכות כא. רמב"ם הל' נזירות פ"ה, ספר המצוות לא תעשה ר"ז-רח, סמ"ג לאוין רמ"ז-רמח.

מצוה שעו

שֶׁלֹא יִטְמֵא הַנָּזִיר בְּמֵת (לֹא תַעֲשֶׂה ר"ל)

הַזָּהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹא יִטְמֵא הַנָּזִיר בְּמֵת, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו, ז) 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמֵא'.

משנה הלכות

שנטמא, שחזקת טמא טמא וטהור טהור, נמצא המת צף על פני המים הרי זה בחזקתו שנגע בזה שהוא צף^י. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

'לא יטמא' (במדבר ו, ז) ומשום 'לא יחל דברו' (שם ל, ג)^א ומשום 'לא תאחר לשלמו' (דברים כג, כב) ומשום 'לא יבוא' אם היתה בבת אחת^ב.

שעו) גדרי האיסור. נזיר בשעת ספירתו, אסור לטמאות לשום מת, ואפילו לשה קרובים שכהן הדיוט מטמא להם, חוץ מלמת מצוה שחייב לטמאות לו כמבואר במצוה ע"ר, ואפילו כהן גדול מיטמא לו^א.

שאר פרטי טומאת נזיר. מי שנזר והוא בבית הקברות נזירות חלה עליו, ואם התרו בו שלא ישהה שם לוקה על שהייתו, ואם התרו בו שלא יזיר אין צריך שהייה ולוקה^ב. נזיר שנטמא במת וטבל והביא קרבנות טומאה, ואחר כך נודע שמת היה מושקע בקרקעות המערה כשירד לטבול, אע"פ שהוא טומאה שאינה ידועה סתר כל נזירותו, ירד להקר הרי זה טהור עד שידע

שאר דיני נזיר שנטמא. ונזיר שמשון מטמא לכל מתים והוא הלכה למשה מסיני^ב. ויש טומאה שהנזיר צריך להזות

י. ע"פ דברים לג, ט. יא. שלא זו כולל כל הנזרים, עיין רמב"ם שם פ"א ה"ב. מנחת חינוך מצוה שע"ג. יב. שם פ"ה הכ"א. יג. שם פ"ו ה"ח יעוין שם בנושאי כליו, ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"ט סי' רכ"ב. יד. רמב"ם שם ה"כ. **שעו) א.** רמב"ם הל' נזירות פ"ז ה"א-יב. ב. שם פ"ג ה"ג-יד.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שְׁכַתְּכֵנוּ בַּמִּצְוָה שֶׁ"ה. וּבִאֲמַת כִּי הַתּוֹרָה אֲמָרָה
(שם) 'נִזְרֹר אֲלֵקָיו עַל רֹאשׁוֹ' וְאִין רָאוּי שִׁיטְמָא גִזְר הַמִּלְךְ. וְאֵל
תְּתִמָּה שְׁכֵהֵן הִדְיוּט שְׁגַם בֶּן קְדוּשׁ מִטְמֵא לְאֵלוֹ וְנִזְרֹר אֲסוּר לְטִמְאוֹת,
כִּי קִדְשָׁת כִּהֵן בָּאָה לוֹ מִלֵּדָה וּבָעַל כָּרְחוֹ כִּכְח שְׁכֵמוֹ שְׁכָלוֹ קִדְשׁ,
וְהִנְהִגְתּוֹ עִם קְרוֹבָיו כָּכֵל שְׂאֵר בְּנֵי הָאָרֶץ, וְזוֹלַת לְעֵתִים שִׁיעֵבַד בְּבֵית
ה', אֲבָל לְעֵתִים יִשְׁכֵּן בְּהִיכָלוֹ וְיִגַּל עִם קְרוֹבָיו, וְלִכֵּן יַחַם לְבוֹ עֲלֵיהֶם,
וְגַם הֵם עָלָיו בְּהִלָּקְחוֹ זֶה מִזֶּה, וְלִכֵּן הִרְשָׁה לוֹ לְהַטְמִיא לָהֶם בְּהַפְרָדָם
מִמֶּנּוּ, כִּי דְרָכֶיהָ דְרָכֵי נְעָם הֵם. אֲבָל הַנִּזְרֹר לֵה' דְּמִרְצוֹנוֹ הַטּוֹב פִּרְשׁ
מִתְאַוּת הָעוֹלָם, וְלֹא יִמְצֵא בְּבֵית מִשְׁתָּאוֹת וּסְעוּדַת מְרָעִים וּמְנִיחַ
תַּעֲנוּגֵי הַגּוֹף, וְכָל מַחֲשַׁבוֹתָיו אַחֲרֵי נַפְשׁ הִיקָרָה וְצָרְכֵי גּוּפוֹ וּבִשְׁרוֹ נִפְשׁ,
וְאֵם עַל הַנָּאֵת גּוּפוֹ לֹא חָשׁ כָּל שְׁכֵן שְׁלֵא יִפְנֶה אַחֵר גּוּפִים אַחֲרֵים אִם

משנה הלכות

מצוה מותר לו ומצוה להתעסק והרי הוא מחולל ועומד לגבי שני.

על איזו טומאה מגלח. ועל אלו טומאות הנזיר מגלח, על המת ועל כזית ממנו ועל כזית נצל, ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות, ועל רוב בניינו של מת, ועל חצי קב עצמות של מת אחד שאין בהן לא רוב מניינו ולא רוב בניינו, ועל שידרה ועל גלגולת של מת אחד, ועל הנפל אפילו לא נתקשרו איבריו בגידיו, ועל אבר מן המת, ועל אבר מן החי מאדם שיש עליו בשר כראוי (והוא שיהיה ראוי לעלות ארוכה מחיים), ועל חצי לוג דם ממת אחד, ועל מלא חפנים רקב" (ועיין משנה הלכות נזיר סי' כ"ו) אלו שנים עשר טומאות שהנזיר מגלח עליהם בטומאת

עליהן שלישי ושביעי ולהביא קרבנות טומאה ומגלח וסותר הימים הקודמים ומתחיל למנות מחדש^י, ויש שאינו מגלח ואינו מביא קרבנות טומאה ואינו סותר את הנזירות הראשונה^ז, ומכל מקום ימי הטומאה עד שיטהר אינם עולים לו, וצריך להשלים אותן ימים שחסרו לו על ידי טומאה^ה.

מחולל ועומד. נטמא למת פעמים הרבה אינו לוקה אלא אחת, ואם התרו בו לוקה על כל פעם ופעם^ו. היה נוגע במת ועדיין המת בידו או על כתיפו, ונגע במת אחר אינו חייב אלא אחת, ואע"פ שהתרו בו על כל נגיעה ונגיעה כיון דמחולל ועומד הוא^א, היה עסוק במת מצוה ועדיין הוא בידו ונגע במת אחר פטור מכלום, שהרי במת

ג. שם פ"ז ה"ה. ד. שם ה"א וה"ו. ה. שם ה"ז. ו. שם פ"ה ה"ט"ז. ז. שם ה"ז, ועיין בלחם משנה. ח. רמב"ם שם פ"ז ה"ב.

קְרוֹכִים הֵם אוֹ רְחוּקִים, וְלֹא יִמָּצֵא תַעֲנוּג כִּי אִם בַּעֲבוּדָתוֹ הַקְדוּשָׁה
לְהִישָׁם יִתְבָּרַךְ (חינוך).

מראה מקומות עיין מצוה שע"ה.

מִצְוַת שְׁעוֹ

שִׁינְגִּלַח הַנְּזִיר שְׁעָרוֹ (מצות עשה קמ"ז)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁינְגִּלַח הַנְּזִיר שְׁעָרוֹ וַיָּבִיֵא קָרְבָּנוֹתָיו בְּשִׁשְׁשָׁלִים יָמֵי
נְזִירוֹתוֹ אוֹ בְּשִׁיטְמָא, שְׁנַאֲמַר (במדבר נ, יג-יד יח) 'זֹאת תֹּרַת הַנְּזִיר בְּיוֹם
מְלֹאת יָמֵי נְזוֹרוֹ יָבִיֵא אֹתוֹ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְגו'.

וְגִלַּח הַנְּזִיר' וְגו'.

משנה הלבות

שמן ומושח אותנ^א, החלות בולל והרקיקין מושח^ב. שוחט החטאת ואחר כך העולה ואחר כך האיל ואחר הזריקה מגלח, גילח אחר ששחט החטאת או העולה יצא^א, ודע דכל מקום דבעי גילוח בעי קרבנ^ב, ומיהו אין התגלחת מעכב הקרבנות רק למצוה^ג. מגלח שערו בעזרת נשים לוקח מן הרוטב של זבחי שלמים לאחר שבישלו ונותן על השער, ואח"כ משליכו לאש תחת הדוד של שלמים, ואם השליכו תחת החטאת יצא^א. ובלשכת הנזירים שהיתה בקרן מזרחית דרומית היתה נעשית, גילח במדינה יצא, ומשליך שערו תחת דוד, ואינו מגלח עד שיהא פתח העזרה פתוח^ד. ממורט שאין לו שער אין צריך להעביר תער^ה. וצריך לגלח כל שערות ראשו, ובתער דוקא, גילח שלא בתער, או הניח שתי

אוהל וסותר^ט, נגע בעצם כשעורה, או נשאו מגלח עליו, אבל אין עצם כשעורה מטמא באוהל^ז. נטמא בגוש ארץ העמים, בשדה שנחרש בה קבר, במגע או במשא או שהאהיל עליו, נטמא באוהל רובע עצמות שאין בהן לא רוב מגין ולא רוב בנין, או ברביעית דם מן המת, או בגולל או בדופק, או באבר מן החי, או באבר מן המת שאין עליהם בשר כראוי, הרי זה אינו סותר^ח. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

שע"ז) תגלחת טהרה. נזיר שהשלים נזירותו מביא שלש בהמות, כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים, ומביא עם איל השלמים ששה עשרונות ושני שלישי עישרון סולת, אופה מהן עשרים חלות, עשר חלות מצות ועשרה רקיקין, ומביא רביעית

ט. שם. ושם ה"ה. י. שם ה"ו. יא. שם. **שע"ז** א. רמב"ם הל' נזירות פ"ח ה"א, ועיין במשנה למלך. ב. משנה למלך שם, רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ט הכ"ג. ג. רמב"ם הל' נזירות שם ה"ב. ד. מנחת חינוך. ה. רמב"ם שם ה"ו, ופ"י ה"ט. ו. שם פ"ח ה"ב. ז. שם ה"ג. ח. שם ה"ה.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי גִלּוּחַ הַשְּׁעָר שְׁנֵת־רֶבֶה בְּקִדְשָׁהּ, כְּאִשֶּׁר יִסְכּוּ לְחַדֵּל עֲצָמוֹ מִן הַפְּרִישוֹת רְאוּי הוּא לְהַסִּיר גִּזְר אֱלָקָיו מֵעַל רֹאשׁוֹ בְּשׁוּבוֹ לְהִטָּמֵא בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, וּמִשְׁלִיךְ הַשְּׁעָר תַּחַת הַדּוּד וְשׁוֹרְפָם שְׁלֹא יִנְהַג בָּהֶם מִנְהַג בִּזְיוֹן, כִּי אֲסוּרִים הֵם בְּהִנָּאָה בְּהַקְדֵּשׁ (עֵיין טַעְמֵי מִצְוֹת (לר"מ הַבְּבִלִי) מִצְוֹת עֲשֵׂה קמח). וְגַם שְׁלֹא לְהִטְעוֹת בְּנֵי אָדָם בְּרֹאוֹתֶם אוֹתוֹ בְּשִׁעְרוֹת גְּדוּלוֹת כְּבִרְאשׁוֹנָה וַיִּחַשְׁבוּ שֶׁעֲדִין נוֹהֵג בְּפִרְיִשׁוֹת. וּמִטַּעַם הָרֹאשׁוֹן פָּתַב הָרִמְבָּ"ן (במדבר ו, יא) שֶׁמִּבֵּיא הַנְּזִיר קֶרֶבֶן חֲטָאת, כִּי הַנְּזִיר צָרִיךְ כְּפָרָה בְּשׁוּבוֹ לְהִטָּמֵא בְּתַאֲוֹת הָעוֹלָם, דְּמַכִּיִן שֶׁהִיָּתָה עָלָיו רוּחַ ה' וְהִתְחִיל לְהִיּוֹת נְזִיר רְאוּי הָיָה לַעֲמֹד בֵּן כָּל יָמָיו. אֲלֹא שֶׁהֲרִבְנוּ בַּחֲזִי (במדבר שם יג) וְהִרְדֵּב"ז (מצודת דוד מצוה רכג) תִּפְסֹס עָלָיו דִּלֹּא מְצִינוּ בְּשׁוֹם מְקוֹם קֶרֶבֶן עַל לַעֲתִיד'. וְלֹא דְבַרְיָהֶם הַקְדוּשִׁים נִרְאִים לִי דַעַת הָרִמְבָּ"ן דְּכִיִן דְּבִיּוֹם מְלֹאת לֹא הַשָּׁלִים מִיד לְהִתְחִיל נְזִירוֹת אַחֲרָת, אִם בֵּן בְּאוֹתָהּ

משנה חלבות

השמיני מביא קרבנותיו ומתחיל למנות מיד הנזירות מחדש, והימים הראשונים יפלו", ודוקא כשנטמא מיום ג' לנזירות ואילך סותר^{טו}. נזיר טמא אינו צריך לגלח בפתח המקדש, ואינו צריך להשליך שערו תחת הדוד^{טז}.

שאר פרטים. כל מקום שתגלחתו פסולה מונה שלשים יום אחר התגלחת

הפסולה ומביא קרבנותיו ומגלח^{טז}. שלש בהמות אלו והלחם הבא עמהם והתגלחת הכל בא מן החולין דוקא^{טז}, ונוהגת בזמן הבית בזכרים ונקבות.

שערות שלא גילח, לא קיים המצוה^{טז}. גילח על הקרבן ונמצא פסול תגלחתו פסולה ולא עלו לו הזבחים, ואם גילח על שלשתן ונמצא קרבן אחד כשר הותר בכל וישלים הקרבנות^{טז}, והשערות אסורין בהנאה^{טז}. נזרק אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות יין וליטמא ולגלח, אע"פ שלא הניף ולא השלים שאר דברים, דשאר דברים רק למצוה הם^{טז}.

תגלחת טומאה. נזיר שנטמא שצריך להתגלח עליה כמו שביארנו במצוה שע"ו, ביום השביעי לטהרתו מגלח, ואם לא גילח בשביעי מגלח בשמיני, וביום

ט. שם ה"ה-ו. י. שם ה"ח. יא. שם ה"י. יב. שם פ"ו ה"ד. יג. שם פ"ח ה"ה. יד. שם פ"ו ה"א. טו. שם ה"ו. ועיין בכסף משנה ובלחם משנה שם. טז. שם ה"ד. יז. שם פ"ח ה"א. יח. שם ה"ג.

רַגַע שִׁיצֵא מִנְזִירוֹת רֹאשׁוֹנָה כָּכָר שָׁב לְתֹאֲתוֹ בְּמָה שֶׁהַפֶּסֶק מִנְזִירוֹתוֹ,
וְעַל זֶה מֵבִיא קָרְבָּן.

נזיר פרק ו, רמב"ם הל' נזירות פ"ח, ספר המצוות מצות עשה צ"ג, סמ"ג עשין קכ"ז.

מצוה שעח

שֶׁנֶּצְטִיּוּ הַכֹּהֲנִים שִׁיבְרֹכוּ אֶת יִשְׂרָאֵל (מצות עשה קמ"ח)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַכֹּהֲנִים שִׁיבְרֹכוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר
(במדבר ו, כג) 'כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׂרָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָתֵת אֶת בְּרִכְתּוֹ לְעַם יִשְׂרָאֵל
עַל יְדֵי מִשְׁרָתָיו הַכֹּהֲנִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים אֲנָשֵׁי הַחֶסֶד
וְהַבְּרָכָה, הַעוֹמְדִים לִפְנֵי תְמִיד לְשֶׁרֶת וְעַל יָדָם תַּחוּל הַבְּרָכָה מִמָּקוֹר
הַבְּרָכוֹת, בְּדִכְתִּיב (שם, כז) 'וְאֲנִי אֲבָרְכֶם' (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה עח), וּלְפִי
שֶׁהַכֹּהֲנִים הֵם שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא וְדִידֵן, וּבְרָכוֹת הַבְּרָכָה וְהַטּוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל

משנה הלכות

שעח) המצוה. מצות עשה על הכהנים בין
תמימין ובין בעלי מומין
לברך את ישראל בכל יום^א. ואמרו רז"ל
(סוטה לח:) שיש בדבר שלשה עשין, ואם
אינו מברך עובר בכולם, ודוקא כשקוראין
אותו לעלות לדוכן ואינו עולה, ודוקא
בעשרה^ב. וצריך לברך בלשון הקודש,
ובעמידה, ובנשיאות כפים, ובקול רם, ופנים
כנגד פנים כלומר כלפי העם^ג, ובמקדש
מברכין בשם המפורש אבל לא בגבולין^ד.
ואסור להוסיף ברכה משלו^ה, אבל מותר לברך

אפילו כמה פעמים ביום אחד, ובכל פעם
שמברך מקיים מצות עשה^ו. ותיקנו חכמינו
ז"ל לברך על סדר התפילות^ז.

סדר נשיאת כפים. סדר נשיאות כפים,
כשמגיע השליח ציבור לעבודה (רצה)
כל הכהנים עוקרין ממקומן והולכין ועולים
לדוכן, ועומדים שם פניהם כלפי היכל עד לך
נאה להודות^ח. כהן שלא עקר רגליו בעבודה
אינו עולה לדוכן^ט, ואם עלה לא ירד^י. היו
שנים השליח ציבור קורא כהנים, ואם הוא

שעח) א. חינוך. ב. רמב"ם הל' תפלה פט"ו הי"ב. או"ח סי' קכ"ח ס"ב. ג. רמב"ם שם פי"ד הי"א, או"ח שם
סי"ד. ד. רמב"ם שם. ושם ה"י. ה. שם הי"ב. ו. מנחת חינוך. ז. מנחת חינוך ע"פ רמב"ם שם ה"א. ח. רמב"ם
שם ה"ג. או"ח שם ס"ח וס"י. ט. רמב"ם שם פט"ו הי"א. או"ח שם ס"ח. י. מגן אברהם באו"ח שם ס"ק י.
ועיין באר היטב שם ס"ק י"א. ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' י"ב.

יִהְיוּ מִזֶּה הַכֹּהֲנִים בְּמִתְנֹת כְּהֵנָּה, בְּתַרומֹת וּמַעֲשֵׂוֹת וְהַזְרֹעַ הַלְחָיִים
וְהַקֶּבֶה, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְּנוּ דַעְתָּם יוֹתֵר לְבָרֶךְ בְּכוּנָה וּלְהַשְׁפִּיעַ הַבְּרָכָה עַל
יִשְׂרָאֵל בְּעֵין טוֹבָה. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד יֵשׁ בְּפֶסוּק הָרֵאשׁוֹן שֶׁל בְּרַכַּת כֹּהֲנִים
אוֹתִיּוֹת כְּמִנְיֵן י"ה וּבְשֵׁנִי כְּמִנְיֵן ה"ה וּבְשְׁלִישִׁי יו"ה, וְזֶה מוֹרָה שֶׁהַשֵּׁם
הַנּוֹכַח בְּשִׁלְשָׁה פְּעָמִים שְׁלִיט בְּשִׁלְשָׁה זְמָנִים הָיָה הָיָה וְיִהְיֶה, וְהָרִי לָךְ
שְׁשִׁים אוֹתִיּוֹת, וְעַלֵּיהֶם אָמַר שְׁלֹמֹה (שה"ש ג, ו) 'שְׁשִׁים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ
מִגְבָּרֵי יִשְׂרָאֵל' (רבינו בחיי במדבר ו, כז).

תענית כו: מגילה כד: סוטה לח. רמב"ם הל' תפילה פ"ד, ספר המצוות מצות עשה כ"ו, סמ"ג
עשין כ', סמ"ק סי' קר"ג, אורח חיים סי' קכ"ח.

משנה הלכות

מעשתי"ל, מ'ומין ע'בירה ש'נים ט'ומאת ידיים
י'ין ל'שון". ועבירה היינו שהרג את הנפש או
שעבד עבודה זרה". עיר שכולה כהנים ואין
שם אלא עשרה עולים כולם לדוכן ומברכין
לישראל שבשאר מקומות, והנשים והטף
עונים אמן". כהן אע"פ שאינו חכם והעם
מרננין אחריו אין מונעין אותו מנשיאת כפים,
דאין אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע
מהמצוות", ומיהו המחלל שבת בפרהסיא
ומשומד ודאי אינו עולה". ובעוונותינו
הרבים בחוץ לארץ אין הכהנים מברכין בכל
יום ונאמרו בזה כמה טעמים", ובארץ ישראל
כהיום מברכין בכל יום ואשרי חלקם שזוכין
לברכה בכל יום. ודנתי במקום אחר" בכהן
ממזר אי נושא את כפיו. וכהן חלל אינו נושא

אחד הופך מעצמו פניו כלפי העם", ויש
אומרים" דגם לאחד קורא כהנים והכי
נוהגים בהרבה קהילות. ואין המקרא רשאי
לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי הציבור,
ואין הציבור עונין אמן עד שתכלה ברכה מפי
הכהנים". המקרא קורא מילה במילה כל הג'
ברכות", ואין הכהנים מחזירין פניהם
מהציבור עד שיתחיל הש"ץ שים שלום, ואין
רשאין לכוף קשרי אצבעותיהם עד שיחזירו
פניהם, ומתקנת ר' יוחנן בן זכאי שיעלו
יחפים לדוכן", והאידנא נהגו באנפילאות".
ונוטלין הכהנים את ידיהם קודם שיעלו
לדוכן, ואם לא נטל ידיו אינו עולה".

דברים המונעים מנשיאת כפים. ששה
דברים מונעין נשיאת כפים וסימן

יא. רמב"ם שם פ"ד הל' ה"ח. או"ח שם ס"י. יב. הגהות מיימוניות שם ובית יוסף שם בשם סמ"ק וסמ"ג.
יג. רמב"ם שם הל' ה"ה. או"ח שם ס"יח. יד. רמב"ם שם הל' ג. או"ח שם ס"יג. טו. רמב"ם שם הל' ה"ו. או"ח שם
סט"ז. טז. רמב"ם והגהות מיימוניות שם. או"ח שם ס"ה. יז. רמב"ם שם פט"ו הל' ה"ה. או"ח שם ס"ו. יח. רמב"ם
שם הל' ה"א. יט. שם הל' ג. או"ח שם סל"ה וסל"ז. כ. רמב"ם שם הל' ט. או"ח שם סכ"ה. כא. רמב"ם שם הל' ה"ו.
או"ח שם סל"ט. כב. עיין או"ח שם סל"ז. ובשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' כ"ב. כג. עיין רמ"א או"ח שם סמ"ד.
ומגן אברהם שם ס"ק ע. וט"ז שם ס"ק ל"ז. כד. עיין משנה הלכות ח"ב סי' כ"ה.

מצוה שעמ

לשאת את הארון בפתח (מצות עשה קמ"ט)

צוה הקדוש ברוך הוא לכהנים ולוים לשאת את הארון על כתפיהם כשיצטרכו להוליכו ממקום למקום, שנאמר (במדבר ז, ט) 'כי עבדת הקדש עליהם בפתח ישאו'.

משך שי המצוה. לפי שעקר כבודם של ישראל הוא התורה הקדושה שבה הברילנו מכל העמים להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, ונעשינו לגיונו של מלך, ולכן נצטוינו להפליג רב חשיבותה (חינוך), ולפי שמדרך האדם לשא אצלו מרגליות טובות, וכל שכן אכן טוב של פתח מלכות, ולא ישלחם עם שאר חבילותיו בעגלות כדי לשום עינו עליו בכל עת ורגע, כל שכן תורתנו הקדושה יקרה היא מפנינים שמן הראוי לשאת

משנה הלכות

כמשפטו, אלא שיעמדו הלויים על העגלה והארון על כתפיהם אם כהאי גוונא מיקרי 'בכתף' שהרי על כתפיהם הוא נישא, או דילמא על כתפיהם ולהלך ברגליהם על הארץ בעינן, ולפי טעם החינוך שהוא משום כבוד לכאורה גם בזה יש כבוד. ונראה להביא ראיה מספרי (פר' נשא מז) דקאמר 'היכן ציוהו 'ולבני קהת לא נתן' (במדבר שם) הא לא חידשו הכהנים כלום אלא הכל מפי משה ומשה מפי הגבורה' עכ"ל. נראה דלבני קהת לא נתן עגלות משום ד'בכתף ישאו', ואי נימא דהלויים על העגלות והארון על כתפיהם שפיר דמי, אכתי למה לא נתן להם עגלות, הא אפשר שיעמדו על העגלות וישאו בכתפיהם, על כרחך דכהאי גוונא אסור.

את כפיו^כ. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרי כהונה הכשרים.

שעט) גדרי המצוה. קיום המצוה, כל זמן שיצטרכו ישראל לישא הארון ממקום למקום לאיזה סיבה שהיא או במלחמה, או בשעת שלום, או לשום דבר, לא ישאוהו בעגלה, אלא מצות עשה שישאוהו הכהנים או לויים על כתפיהם, ואין מוליכן אותו לא על בהמות ולא על העגלות, ולפי ששכח דוד ונשא על העגלות נפרץ פרץ בעוצא^א, וכבר שמו חכמים לדוד טועה בדבר שהתינוקות קוראין בו^ב.

נושא בכתף כשעומד בעגלה. ונסתפקתי שאם יקחו הלויים הארון על כתפיהם

אוֹתָהּ בְּכַתֵּף וְלֹא בְּעִגְלָה עַל גִּבִּי בְּהֶמָה אוֹ בְּאֶפֶן אַחֵר, וְהָיָה הָאָרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו, כְּמוֹ שֶׁהִנְשָׂמָה אֵינָה מִן הַמִּדָּה נֶשֶׁל הַגּוֹף וּבָנָם הִיא נִקְשָׁרֶת בַּח הַשְּׂכָלִי בַּכֹּחַ הַחֲמָרִי, וְהִנְשָׂמָה נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָהּ, וְלֹא הַנֶּפֶשׁ אֵין חֵיוֹת בַּגּוֹף, וְאֵף עַל פִּי כֵן הַגּוֹף נוֹשֵׂא הַנֶּפֶשׁ (הַנִּשְׁמָה), כְּשֶׁאֲדָם הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם גַּם נִפְשׁוֹ נֶעֱתָקֶת עִמּוֹ, בֵּן הַמִּצְוָה בְּאָרוֹן לְנִשְׂאוֹ בְּכַתֵּף וְאִסוּר לְנִשְׂאוֹ עַל הָעִגְלָה אוֹ בְּבִהֶמָה, לְהֵיוֹת כִּי הַנוֹשֵׂא לְנֶפֶשׁ הַשְּׂכָלִי הוּא חֲמָר הָאָדָם וְלֹא חֲמָר הַבְּהֶמָה אוֹ הָעִגְלָה (תּוֹרַת הָעוֹלָה (לרמ"א) ח"א פכ"ה).

סוטה דה. מנחות צח: רמב"ם הל' כ"י המקדש פ"ב, ספר המצוות מצות עשה ד"ד, סמ"ג עשין קס"ח.

פְּרֻשֶׁת בְּהִעְלָתָךְ יֵשׁ בָּהּ ה' מִצְוֹת עֲשֵׂה וּב' לְאִוִּין

מִצְוָה שֵׁשׁ

פֶּסַח שְׁנִי (מצות עשה ק"ג)

צִוְּהָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָל מִי שֶׁלֹּא יָכַל לַעֲשׂוֹת פֶּסַח רִאשׁוֹן בְּזִמְנוֹ בְּגוֹן מַחֲמַת טְמֵאָה אוֹ שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה, שֶׁיַּעֲשֶׂה פֶּסַח בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר

משנה הלכות

יהי רצון שיתגלה לנו במהרה עם משיח צדקינו.

להוציא ספר תורה לקראת מלכים. וכתב החינוך דלהוציא ספר תורה נגד מלך אין צריך כהנים או לויים, אלא כל בני ישראל ישאו, ואם יבחרו מהם מדרך כבוד תבוא עליהם ברכה, ונראה עכ"פ דסבירא ליה דהוה מצוה להוציא ספר תורה נגד מלך.

שפ) גדרי המצוה. קיום המצוה. נפש מישראל שהיה טמא או בדרך

המצוה לדורות כהנים או לויים. ודע דהרמב"ם^ה כתב דמצוה זו במדבר היתה על הלויים, אבל לאחר כן לדורות נשתנה ונתנה לכהנים. אבל הרמב"ן^י ודעימיה כתבו חלילה לנו שנאמר שנשתנה שום מצוה בתורה שיהיו נפסלים הלויים ממשא הארון לעולם, אלא כהנים ולויים בכלל המצוה, והסכימו עמו האחרונים ז"ל, ועיין לעיל מצוה צ"ו. ונוהג בזמן שישראל על אדמתן והארון בינינו. ובעונותינו הרבים אין לנו לא מלך ולא ארון לשאת,

בְּאִיר, וְהוּא נִקְרָא פֶּסַח שְׁנִי, שְׁנֵאמַר (במדבר ט, יא) 'בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יַעֲשׂוּ אֹתוֹ' וְגו'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁבְּאַרְנוּ בְּפֶסַח רִאשׁוֹן. וּכְבֵּר בְּאֵר הַבַּעַל הַגָּדָה בָּזָה 'פֶּסַח זֶה שְׂאֵנוּ אוֹכְלִין עַל שׁוּם מָה, עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח עַל בְּתִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּגְנֵפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתִינוּ הַצִּיל', וְזֶה זִכָּר לָנֶם שֶׁפֶּסַח עַל בְּתִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדוֹ נִזְכָּר כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ וְשְׁנוֹי הַטֶּבַע בְּעֶשֶׂר מִכּוֹת לְמִצְרַיִם וְלִלְלָה בַּיּוֹם יֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל. וְלִפִּי שְׂלֵא עָשָׂה זִכָּר לְכָל אֵלּוֹ בְּפֶסַח רִאשׁוֹן, וְאַפְּלוֹ בְּזֶדֶן לְבוֹ וְכָל שֶׁפֶּן בְּאַנֶם, וּבְעֶבֶר חֲמֹר הַמִּצְוָה

משנה הלבות

בעל שתי ראיות ביום שהוא ערב פסח אם טבלו שוחטים וזורקין עליהם והם אוכלין בערב ואינם נדחין לפסח שני^ז. ובטומאת מת ביום השביעי שלו נחלקו רמב"ם והראב"ד^ח אי דוחין אותו לשני. מי ששחטו עליו הפסח בחשבו שמותר לאכול בערב ונודע אחר כך שנטמא קודם בטומאת התהום, או שנטמא אחר כך, כבר נפטר ואין צריך שני^ט. טמאים שהיו יכולים להפטר בראשון בערב פסח ולא תיקנו הוי כמזידים בראשון^י. היו אנוסים, כגון שלא היה להם מקוה הוה ליה אונס.

קטן שנתגדל. קטן שהגדיל או גר שנתגייר בין שני פסחים חייבים לעשות פסח שני, וקטן שעשה פסח בראשון ונתגדל בין ראשון לשני נפטר בראשון ולא צריך שני^י.

עשיית קרבן פסח שני. מן שחיטת הפסח וכל ענינו כמעשהו בראשון כך

רחוקה בי"ד בניסן בין הערבים, או שוגג או אונס, ואפילו מזיד, ולא עשה הפסח בראשון, יעשה פסח בי"ד באייר והוא נקרא פסח שני^א. ודוקא יחיד נדחה ואין ציבור נדחין, לפיכך רוב הציבור שהיו טמאים בראשון עושין אותו בטומאה^ב.

חיוב כרת. דעת הרמב"ם^ג דאם היה שוגג או אונס בראשון והזיד בשני חייב כרת והראב"ד פליג עליו. הזיד בשניהם חייב כרת לדברי הכל, הזיד בראשון אף דשגג או נאנס בשני חייב כרת, דעיקר חיוב על הראשון^ד. נשים ועבדים מחלוקת אי חייבים בשני^ה, ומיהו אפילו נשים שהזידו בראשון ועשו בשני נפטרו מכרת^ו.

הטמאים שנדחים לפסח שני. טמאים שנדחים היינו שלא היו יכולים לאכול בערב, אבל טמא שרץ ונבילה או זב

שפ ז. רמב"ם ה' קרבן פסח פ"ה ה"א-ב. ח. שם פ"ז ה"א. ט. שם פ"ה ה"ב. י. שם. יא. עיין רמב"ם שם ה"ח, ובכסף משנה ולחם משנה שם. ומנחת חינוך. יב. מנחת חינוך. יג. רמב"ם שם פ"ו ה"א וה"ג. יד. שם ה"ב. טו. שם ה"ב (ועיין שם פ"ה ה"א שהכל תלוי בזמן שחיטה). טז. שם פ"ה ה"ד. יז. שם ה"ז, ועיין בכסף משנה שם. ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' ר"ל.

שְׁהִיָּא מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׂיֵישׁ בְּהַ כְּרַת, עַל בֵּן נִתְּנָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַשְׁלוּמִין
 לְרַב רַחֲמֵיו לְזֻכּוֹת בְּהַ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְשָׁלֹא יַעֲנֵשׁ כְּרַת עָלֶיהָ חֵם וְחִלְיָלָה
 (עֵיין חִינוּךְ. וְעֵיין עֵיר מִקְלָט (לִידָא) מִצְוָה שְׁעוֹ). וְעַל דְּרֹךְ הָרָמֹז בָּא לְרָמֹז לְמִי שֶׁהוּא
 'טִמְא' מְלַכְלָךְ בַּחֲטָאִים, ו'בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה' שֶׁהוּא רְחוּק מִדְּרָכֵי ה', כִּי לֹא
 דְּרָכֵי ה' דְּרָכָיו, אִם יָשׁוּב וְיִטְהַר עֲצָמוֹ בְּמִים קְדוֹשִׁים יִרְחַמְהוּ ה' וְיַעֲשֶׂה
 אוֹתוֹ אֲדָם שְׁנֵי וְנִהְפֹךְ לְהִיּוֹת כְּאִישׁ אֲחֵר.

פסחים צב: רמב"ם ה' קרבן פסח פ"ה-ו, ספר המצוות מצות עשה נ"ז-נח ולא תעשה קי"ט,
 סמ"ג עשין רכ"ד רכ"ז לאוין שנ"ז שנ"ט.

מצוה שפא

פֶּסַח שְׁנֵי נֹאכָל עַל מִצְוֹת וּמְרֻרִים (מצות עשה קנ"א)

צָוָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר פֶּסַח שְׁנֵי בְּזִמְנוֹ עַל מִצְוֹת וּמְרֻרִים,
 שְׁנֵינָאמַר (במדבר ט, יא) 'עַל מִצְוֹת וּמְרֻרִים יֵאָכְלוּ'.

משנה הלכות

להיות שמורה משעת קצירה, ומרור כשר
 לפסח^א, הכלל כל דיני מצוה שיוצאין בראשון
 יוצאין בשני^ב. אין לו מצה ומרור יוצא בפסח
 לחוד, דמצה ומרור למצוה ולא לעכב.^ג
 ואכילת הפסח שיעורו בכזית ככל אכילות
 שבתורה^ד. ומרור עיין באורח חיים^ה שאין
 יוצאין רק בה' מינים.

דינים שבין פסח ראשון לשני. ויש דינים
 מחולקים בין ראשון לשני כמו שאמרו
 רז"ל (פסחים צה.) מה בין ראשון לשני,
 הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא, והשני

מעשהו בשני^ט, בא מן הכבשים, ומן העזים,
 זכר תמים בן שנה, ושוחטו בין הערבים^כ,
 ומיהו אין צריך ביקור ד' ימים, ואין צריך ג'
 כיתות לשחיתות^{כא}, ואינו דוחה טומאה^{כב}
 (ועיין לקמן מצוה שפא). ונוהגת מצוה זו
 בזמן הבית בזכרים בתור חיוב, ובנקבות
 ברשות. והוא אחת מב' מצות עשה שבתורה
 שחיביבן עליה כרת^{כג}.

שפא) גדר המצוה. פסח שני נאכל בליל
 ט"ו אייר על מצות ומרורים,
 וכל הסדר הכל כפסח ראשון, והמצה צריכה

יח. עיין שלה"ק פר' בהעלותך תורה אור. יט. תוס' מנחות מט. ד"ה תלמוד לומר. ועיין במשנה למלך שם פ"א
 ה"ד. ועיין רמב"ם שם פ"י הט"ו. כ. רמב"ם שם פ"א ה"א. כא. מנחת חינוך ע"פ פסחים צו. ותוס' שם צה.
 ד"ה מה. כב. רמב"ם שם פ"י הט"ו. כג. שם הל' שגגות פ"א ה"ב. שפא) א. חינוך ומנחת חינוך. ב. רמב"ם
 הל' קרבן פסח פ"י הט"ו. ג. שם פ"ח ה"ב. ד. עיין שם פ"ב ה"ג. ה. סי' תע"ג במג"א ס"ק ט"ו.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ דִּהְפָּסַח נֹאכֵל כְּדֶרֶךְ שְׁנֹאכֵל הָרֹאשׁוֹן, וְלֹא יִחְשַׁב הָאָדָם מֵאַחֵר שֶׁכֶּבֶר אָכַל מִצָּה וּמְרֹר בְּחֶג פֶּסַח הָרֹאשׁוֹן וְלֹא חֶסֶר רַק הֶפְסַח, אֲזִי מֵה שֶׁחֶסֶר בְּרֹאשׁוֹן יִשְׁלִים וְיִצְטָרֵף, בָּא הַצּוּי מִפְּרִשׁ דִּהְמִצְוָה לְאָכְלָם שְׁלֹשֶׁתָם יֶחֶד בֵּין בְּרֹאשׁוֹן וּבֵין בִּשְׁנִי. וְאַף שֶׁרָאָה גַם אֲכִילַת שְׁלֹשֶׁתָן יֶחֶד בְּאַחֲרִים אֵינּוּ דוֹמָה לְעוֹשָׂה מַעֲשֶׂה בְּעֶצְמוֹ, כִּי יַעֲמֹד תָּמִיד לְזִכְרוֹן בֵּין עֵינָיו, וְיֹאכְלוּ הַטֹּלָה שֶׁהוּא אֱלֹהֵי מִצְרַיִם עַל מִצְוֹת וּמְרֹרִים, שֶׁכֵּן הַמִּצְוִים הָעוֹבְדִים לַטֹּלָה הָאֲכִילוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ מְרִיבוֹת וּמִדָּנִים עַל מִצְוֹת וּמְרֹרִים (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצוה קמט).

מראה מקומות עיין מצוה ש"פ.

משנה הלבית

חוקת הפסח יעשו אותו' (במדבר שם יב) במצות שבגופו הכתוב מדבר, מצות שעל גופו מנין תלמוד לומר (שם, יא) 'על מצות ומרורים יאכלוהו', נמצא דדרשו 'מצות ומרורים' בעי כפסח ראשון, והתם פשוט דבלי חמץ, מלבד שהחמץ מבטל טעם מצה ומרור ופסח בפיו.

שאר דינים שביניהם. פסח ראשון אין מוציאין ממנו חוץ לחבורה, ומביאין עמו חגיגה, ואפשר שיבוא בטומאה כגון ברוב ציבור טמאין, פסח שני מוציאין אותו חוץ מבית אכילתו, כלומר לא לאכלו חוץ מבית אכילתו אלא צריך להחזירו לחבורתו ולאכול, אלא שפסח ראשון כיון שיצא חוץ נפסל ולא פסח שני¹ ואין מביאין עמו חגיגה, ואינו בא בטומאה לעולם². ונוהג בזמן הבית במי שלא עשה פסח בראשון.

חמץ ומצה עמו בבית, ראשון נוהג שבעה, והשני אינו נוהג אלא יום אחד, ואין שם יום טוב ואינו אסור במלאכה, הראשון טעון הלל באכילתו והשני אין טעון הלל באכילתו, וזה וזה טעונין הלל בעשייתו, ושניהם נאכלים צלי, ושניהם דוחין את השבת³.

חמץ ומצה עמו בבית. ופשוט דמה שאמרו בשני חמץ ומצה עמו בבית, כלומר שאין מחויב לבדוק חמץ ולהוציא מביתו אבל אסור באכילתו יחדי, וכן כתב רש"י (במדבר ט, י) ש'אין איסור חמץ אלא עמו באכילתו', ובמנחת חינוך תמה מנא ליה לרש"י הא, ופשיטא ליה דאפילו לאכול חמץ מותר עם הפסח עיין שם, ולפי עניות דעתי פשוט מדכתיב 'חמץ ומצה עמו בבית' משמע דדוקא בבית, אמנם לא עמו באכילה, גם ממה שדרשו חז"ל (פסחים צה.) 'ככל

1. רמב"ם שם פ"י הט"ו. 2. עיין בצל"ח פסחים צה. הובא במנחת חינוך. ח. שם.

מצוה שפב

שָׁלֹא לְהוֹתִיר מִבֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנִי (לא תעשה רל"א)

הַזֹּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלֹא לְהוֹתִיר מִבֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנִי לְמַחֲרָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר
(במדבר ט, יב) 'לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. עֵינֵי לְעִיל מִצְוֵה ח'. וּלְפִי שְׁנִשְׁתַּנָּה פֶּסַח שְׁנִי בְכַמָּה
דְּבָרִים מִבְּרָאשׁוֹן, שֶׁבִשְׁנֵי חֲמִין וּמִצָּה עִמּוֹ בְּבֵית^א, וְאִינוּ נוֹהֵג
אֲלֵא יוֹם אֶחָד, וְאִינוּ אָסוּר בְּמִלְאכָה, וְאִין מְעוֹן הִלָּל בְּאַכִּילָתוֹ רַק בְּעִשְׂתּוֹ,
וְאִינוּ יוֹם טוֹב, לֹא נֹאמַר הוּאִיל וְנִדְחָה מִכָּל אֵלּוּ נִדְחוּ גַם חֲמֻרוֹתָיו שָׁלֹא
לְהוֹתִיר מִמֶּנּוּ, בָּא הָאֲזַהָרָה בְּפֶרוֹשׁ ד' לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר' כִּי פֶסַח
הוּא כָּכָל מִשְׁפָּטוֹ. וְאָסוּר לְהִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ כִּי אִין דֶּרֶךְ מְלָכִים לְהִשְׁאִיר מִיּוֹם

משנה הלבית

מי עובר. והלאו זה מוטל על כל בני חבורה
דהם כולם מוזהרים לאכלו^א. ואין עוברין
עליו אלא פעם אחת בבקר הראשון שניתותר
ואחר כך אינו עובר עוד^ב.

נשים. נשים אף דהוי בשני רשות, מכל מקום
אם עשו פסח שני נראה פשוט
דעוברות בלאו זה מאחר שעשו הפסח אף
שהם רשות, אלא דבעיקר דין נותר לנשים אי
עוברים בו האריך המנחת חינוך (במצוה ח)
כיון דהוה לאו שאין בו מעשה, וכבר עמד על
מדוכה זו בפרי מגדים (פתיחה לאורח חיים)
לפי מה דמבואר בקידושין (לה). ד'כל מצוות
לא תעשה נשים חייבות', ואמרינן 'מנא הני

שפב) גדרי הלאו. המותיר מבשר פסח שני
עד הבוקר ולא אכלו עובר
בלאו^א ואין לוקין עליו, ואפילו במזיד והתרו
אותו אין לוקין עליו כיון דניתק לעשה,
והנותר ממנו באש תשרף^ב, גם אין לוקין עליו
כי הוה ליה לאו שאין בו מעשה^ג. ונסתפקו
האחרונים אם הותר פחות מכזית אי עובר^ד.
ואינו עובר רק אם הניח דברים הראויים
לאכילה, אבל אם הניח דברים שאינם ראויין
לאכילה, אפילו רק מכח איסור דרבנן
שעליהו כגון שמנו של גיד או גידי צוואר אף
שהם בשר, אינו עובר עליהם^ה. גידין שסופן
להקשות אינו עובר עליהן, וגידין הרכין
שנמנין עליהם בפסח עובר עליהם^ו.

שפב) א. עיין פסחים צה. **ב.** רמב"ם הל' קרבן פסח פ"י ה"א והט"ו. **ג.** שם ה"א. ובהל' פסולי המוקדשין
פ"ח ה"ט. **ד.** כסף משנה ומשנה למלך בהל' פסולי המוקדשין שם. **ה.** עיין מנחת חינוך מצוה ח. **ו.** מנחת
חינוך שם. ועיין רמב"ם הל' קרבן פסח פ"י ה"א. **ז.** מנחת חינוך שם ע"פ רמב"ם שם ה"י. ועיין פסחים פד.
ח. מנחת חינוך שם. **ט.** ועיין תוס' בפסחים כח. ד"ה וחמץ.

עַל חֲבֵרוֹ וְאִם נִתְּוֹתָר בָּאֵשׁ יִשְׂרָף בְּדֶרֶךְ מַלְכִּים וְשָׂרִים (עיין חינוך מצוה ח). עוֹד טַעַם עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט שֶׁלֹּא יוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר שְׂמָא יִסְרִיחַ וְנִמְצָא אִיכָּא בְּזִיוֹן קְדָשִׁים, וּבְדִי לְהִרְחִיק מִזֶּה צֹוֶה לְשַׂרְפוֹ כָּל הַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ (עיין חינוך מצוה קמג). וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד כִּי הַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ נֹתֵן חֵלֶק לַכּוֹחַת הַנְּמֻשְׁכִּים מִהָאֵשׁ הַגָּדוֹל, וְאִין הִיחֹדֵד שְׁלֵם כִּי זִמֵּן אֲכִילָתוֹ בְּלִילָה רַמּוֹ לְמִדַּת לִילָה, וּבְלִיל פֶּסַח לִילָה כִּיּוֹם יֹאִיר^י, וְלִכֵּן 'לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר' (עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תיב).

מראה מקומות עיין מצוה ש"פ.

מִצְוַת שֶׁפָּגַע

וְעַצֶּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ (לא תעשה רל"ב)

הַזִּהְיֵר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לִשְׁבֹּר עֶצֶם קָרְבֵּן מַעֲצְמוֹת קָרְבֵּן פֶּסַח הַשָּׁנִי, שְׁנֵאֲמַר (במדבר ט, יב) 'וְעַצֶּם לֹא יִשְׁבְּרוּ בּוֹ'.

משנה הלכות

אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשר או שיש בו מוח, עצם שאין עליו כזית בשר ואין בו מוח אינו חייב על שבירתו, היה עליו כזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר או שלא במקום המוח חייב, ואע"פ שהמקום ששבר פנוי הוא^י.

מילי אמר ר' יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא (במדבר ה, ו) 'איש או אשה' השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, ופרש"י "לכל עונשין" ולאין עונשין מלקות הן, משמע דלאו שאין בו מלקות לא השווה, עיין שם ודו"ק.

על איזה עצמות מוזהר. השובר אחר השובר בעצם אחד לוקה^י. פסח שהוא נא או מבושל, ואפילו נפסל בטומאה ויוצא וכיוצא בהם, כל שהיתה לו שעת הכושר יש בו משום שבירת עצם, לא היה לו שעת הכושר כגון שנתפגל או נעשה במחשבת

זמנו. וזמן שנעשה נותר מדאורייתא בעמוד השחר^י, וחכמים גזרו מחצות ואילך כדי להרחיק אדם מן העבירה^י. ונוהג בזמן הבית כל זמן שהפסח נהג.

שפג) גדרי הלאו. השובר עצם מקרבן פסח טהור הרי זה לוקה^י, ואינו חייב

י. ע"ע עיר מקלט (לידא) מצוה ת. יא. עיין זוה"ק ח"ב לח. יב. רמב"ם שם הי"א. יג. שם פ"ח הט"ו. **שפג) א.** רמב"ם הל' קרבן פסח פ"י ה"א. ב. שם ה"ג. ג. שם ה"ד.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁכִּתְּבוּנוּ בְּסִמּוּךְ מִצְוָה שפ"ג, שֶׁלֹּא נֹאמַר הוּאִיל וְנִדְחָה לְפָסַח שְׁנֵי וְנִדְחוּ קֶצֶת חֲמֻרוֹתָיו מִתֵּר לְשֹׁכֵר בּוֹ גַם הָעֲצָמוֹת. וְלִפִּי שֶׁהִכָּלֵב לֹא חָרַץ לְשׁוֹנוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרָה תּוֹרָה וְעֵצָם לֹא יִשְׁכְּרוּ בּוֹ אֶלָּא יַעֲמִיד שָׁלֵם לְהַפְרָה מְעֻלָּא, כִּדִּי שֶׁהִכָּלְבִּים יִסְחָבוּהוּ לְאַלְהֵי מִצְרַיִם בַּחוּצוֹת בְּאַשְׁפְּתוֹת וְיִרְאוּ פְחִיתוֹת אֱלֹהֵיהֶם (טעמי מצות (לר"מ (הבבלי) לא תעשה רכו). עוֹד טַעַם בְּדָבָר יֵשׁ לֹאמַר כִּי אִם יִתֵּר לְשֹׁכֵר הָעֲצָמוֹת יִסְמֹךְ עַל הַמּוֹחַ שֶׁבְּעֲצָמוֹת לֹאכְלוּ וְאוֹלֵי לֹא יִמָּצֵא כָּל צָרְבוֹ, וְנִמָּצֵא לֹא אֲכָל כִּדִּי שֶׁבָּעוּ מִפָּסַח, אֲבָל כִּשְׁנִצְמֻד לְמִנּוֹת רַק עַל פֶּשֶׁר בְּעֵין אֵין לְמַעוֹת בָּזָה. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד צִוָּה שֶׁלֹּא לְשֹׁכֵר, רָמַז שְׁאֵין הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא חָפֵץ לְכָלוֹת וּלְהַשְׁחִית מַעֲשֵׂה יָדָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁצִּוָּה לְשַׁחַט הַפָּסַח וּלְאָכְל רָמַז לְהַחֲלִישׁ כַּח הַשֹּׁר הָעֲלִיּוֹן הַשּׁוֹלֵט עָלָיו, וְצִוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַשְׁאִיר

משנה הלכות

כל שחיסר ממנו כל שהוא חייב ובלבד שיחגור הציפורן בהפגימה^ט.

בעצם פסול. ובמנחת חינוך (במצוה ט"ז) הקשה בפסול אמאי נוהג איסור שבירת עצם, הרי עומד להישרף הוא ונימא כתותי מכתת שיעוריה, ובאמת כי אינו קושיא כי העצם מצידו אינו עומד להישרף, רוצה לומר אין חיוב שריפה על העצם מצד עצמו אלא המוח הוא שחייב שריפה ולא אמרינן בעצם עצמה כתותי מכתת, והבן. וליכא להקשות דנימא כשרוף דמי וא"כ ליכא מוח בעצם, דהרי על כל פנים כזית איכא בפנים, ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קנ"ט-ק"ס) מה שהארכתי בדין דהעומד להישרף וכתותי מכתת שיעוריה. ונוהג כמצוה הקודמת.

שינוי זמן או שינוי השם אין בו משום שבירת עצם^ה. היה גדי קטן ועצמותיו רכין לא יאכל אותם שהרי זה בכלל שובר עצם, וזה הכלל כל הנאכל בשור הגדול אחר שנתבשל הוא שמותר לאכול נגדו בגדי הרך אחר צלייתו, כגון ראשי כנפים והסחוסים^ו.

אכילת מח. מוח שבראש נמנין עליו מפני שיכול להוציא בלי שבירת עצם^ז. השורף עצמות והמחתך גידים אין בו משום שבירת עצם^ח, ונראה לי שאם נשרף עצם בשעת צליתו, מותר להוציא המוח, וגם חייב לעשות כן שלא יבוא לידי נותר.

שיעור השבירה. ושבירת העצם לאו דוקא ששברו למחצה לשליש ולרביע אלא

לֹא מְאוּמָה רָשָׁם שָׁלַם וְלֹא יִשְׁכְּרוּ עֲצֻמוֹתָיו, כִּי לֹא יִחַפֵּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי
אִם בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָו וְחִיָּה (עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תיב).
מראה מקומות עיין מצוה ש"פ.

מצוה שפד

לְתַקַּע בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּכָל יוֹם (מצות עשה קנ"ב)

צִוְּהָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתַקַּע בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּמִקְדָּשׁ בְּכָל יוֹם עִם הַקֶּרֶבֶת
קָרְבָּנוֹת, שְׁנֵאֱמַר (במדבר י, י) 'וּבָיִים שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי
חַדְשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל עֲלִיתֵיכֶם' וְגו'. וְכֵן הַפָּרוֹשׁ בְּקִבְלָה לְתַקַּע
בְּכָל יוֹם, וּבְכָלֵל הַמִּצְוָה לְתַקַּע בַּעֲת צָרָה שְׁלֹא תָבֵא שְׁנֵאֱמַר (שם, ט) 'וְכִי
תָבֵאוּ מִלְחָמָה' וְגו'.

משנה הלכות

משאר מיני מתכת פסולין. ואין פוחתין
במקדש משני חצוצרות ומוסיפין עד מאה
ועשרים, ויש אומרים^י עד עולם.

התקיעות. ואין פוחתין מעשרים וארבע
תקיעות בבית המקדש ואין
מוסיפין מארבעים ושמונה^ז. ואין תוקעין
בשופר וחצוצרות כאחד אלא בבית
המקדש^ז. בראש השנה היה השופר מאריך
וחצוצרות מקצרין מפני שמצות היום
בשופר, ובתענית היה השופר מקצר
והחצוצרות מאריכין מפני שמצות היום
בחצוצרות^ז. והתקיעות היו בשעת הגיוסוך
בכל הקרבנות ציבור^ז.

שפד) מצות תקיעה במקדש. קיום המצוה,
בזמן שבית המקדש קיים מצות
עשה לכהנים לתקוע בחצוצרות בבית
המקדש בשעת הקרבת הקרבן, ואף שבקרא
כתיב 'ובימים שמחתכם ומועדיכם', מכל מקום
בכל יום היו תוקעין במקדש לדעת כמה
פוסקים, ועיין בחינוך, ומיהו דעת הרמב"ם^א
וכמה מוני המצוות דאין המצוה בכל יום אלא
ביום טוב וראש חודש.

מעשה החצוצרות. החצוצרות היו באין
משל כסף מעשת אחד, ומכה
בקורנס עד שיצא ממנה חצוצרות שלימה,
ואם עשאה מגריטאות כסף כשר, עשה

י. יחזקאל לג, יא. **שפד) א.** הל' כלי המקדש פ"ג ה"ה. ב. רמב"ם שם. רש"י מנחות כח. ד"ה מן העשת.
ג. רמב"ם שם ה"ד. ד. עיין תוס' ערכין יג. ד"ה ומוסיפין. ה. סוכה נג: רמב"ם שם פ"ז ה"ה-ו. ו. רמב"ם הל'
תעניות פ"א ה"ד, ומגיד משנה שם. ז. רמב"ם הל' שופר פ"א ה"ב. והל' תעניות פ"א ה"ד. ח. מנחת חינוך
ע"פ רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ב-ג-ד.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מִבְּאֵר בִּפְתוּב (שם, ט) 'וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשְׁעֵתֶם', בְּלוֹמַר כִּי מִדְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה שָׁאֵל יֹאמְרוּ עַל הַצָּרָה הַבָּאָה עֲלֵיהֶם חֵם וְחִלְלָה שְׁמִקְרָה הוּא, שָׁאֵם יַעֲשׂוּ בֶן מוֹסִיפִין עַל חֲטָאתָם פֶּשַׁע, אֲלֵא יִתְבּוֹנְנוּ וְיִבְיִנוּ כִּי הַכֹּל מֵאֵתוֹ יִתְפָּרֵךְ שָׁמוּ בָּא עַל חֲטָאתָם וְלַעוֹרָרָם בַּתְּשׁוּבָה, וְיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִצְעֲקוּ לִפְנֵי יִתְפָּרֵךְ הָעוֹנָה לַעֲמֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת צָרָה וְצוּקָה, וְצוּהָ לְתַקַּע בְּשׁוּפָר כִּי מִדְּרָכֹו לְהַחֲרִיד הַלִּבָּבוֹת וְלַעוֹרָרָם בְּדִכְתִּיב (עמוס ג, ו) 'הִיתַקַּע שׁוּפָר בְּעִיר וְהָעָם לֹא יִחָרְדוּ', וְהָיוּ תוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת לַעוֹרָר וּבְשׁוּפָרוֹת לְהַכְנִיעַ כִּי זֶה טִבְעָם (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קכא). וְהִתְקִיעוֹת עַל הַקֶּרְבָּנוֹת גַּם בֶּן מִזֶּה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִחַשֵׁב הַחוּטָא כִּי בְּקֶרְבֶּן יִכְפֹּר וַיִּשְׁלַם, וְלֹא יִכְנַע וְיִתְּוֹדֶה וְיִוְסִיף עַל חֲטָאתוֹ פֶּשַׁע בְּהַקְרִיבוֹ קֶרְבֶּן וְלִבּוֹ בֶּל עָמֹ לְשׁוּבָה, אֲלֵא צָרִיךְ לְהִתְאַבֵּל וּלְבָבוֹת וּלְהִתְוֹדוֹת בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, וְעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה יִהְיֶה מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרַחֲמִים וְיִכְפֹּר עוֹן וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ (עיין טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה קג).

ר"ה כז: תענית טז: רמב"ם הל' תענית פ"א והל' כלי המקדש פ"ג, ספר המצוות מצות עשה נ"ט, סמ"ג עשין ק"ע, אורח חיים סי' תקנ"ו.

משנה הלבות

או ספינה המטרפת בים^א. והכהנים תוקעין בחצוצרות^ב ובשופר בין כהנים בין ישראלים^ג. ומדברי סופרים שיתענו הציבור בעת צרה עד שירחמו עליהם מן השמים^ד, וכן מצוה להתענות לכל יחיד על כל צרה שלא תבוא וישוב ויתודה עד שירחמהו ה'^ה. ונוהג תקיעת חצוצרות לקרבן בבית המקדש בכהנים, ולענין תשובה בכל מקום ובכל זמן^ו.

מצות תקיעה בעת צרה. והנה הרמב"ם והחינוך כללו במצוה זו גם לתקוע בעת צרה שלא תבוא על הציבור ובעל המגיד משנה^ט תמה למה לא ימנה בשתי מצות, והסמ"ג חשבו לשתיים. וחצוצרות של תענית היה מחוץ למקדש בלא שופר^י, ואין תוקעין ומריעין אלא בחול, ולא זועקים ומתחננין בתפילה בשבתות וימים טובים אלא א"כ היתה עיר שהקיפה גוים או נהר

ט. הל' תעניות פ"א ה"א. י. שם ה"ד. יא. שם ה"ו. יב. שם פ"ד ה"ז, ובהל' כלי המקדש פ"ג ה"ה. יג. מנחת חינוך. יד. רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ד. טו. שם ה"ט. טז. וע"ע במגן אברהם סי' תקע"ו בראש הסימן. ובתר"י ריש פרק היה קורא.

פְּרַשְׁתָּ שְׁלַח יֵשׁ בָּהּ ב' עֶשְׂרִין וְלֹא תַעֲשֶׂה אַחַת

מִצְוַת שִׁפָּה

לְהַפְרִישׁ חֵלָה (מצות עשה קנ"ג)

צִוְּהָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַפְרִישׁ חֵלָה מִכָּל עֹסֶה וְלִתֵּן אוֹתָהּ לִכְהֵן, שְׁנֵאמַר
(במדבר טו, כא) 'מִרְאשֵׁית עֲרֹסֹתְכֶם תִּתְּנוּ לָהּ' תְּרוּמָה'.

בְּשִׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. הַיּוֹת בִּי חַיּוֹת הָאָדָם הַגּוֹף וְנַפְשׁ תְּלוּי בָּלֶחֶם, כְּמוֹ
שֶׁעֵינֵינוּ רוֹאוֹת שָׂאֵם לֹא יֵאָכֵל מְזוֹן כְּמָה יָמִים יָמוֹת בָּרָעַב וְתֵצֵא
נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאִיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַלֶּחֶם הַחֲמֻרִי תִזּוֹן חֵלֶק הַרוּחָנִי, אֲלֵא הָעֵנִין
הוּא בִּי כָּל מֵאֵכֵל יֵשׁ בּוֹ רוּחָנִי כְּמוֹ שְׁאֵמַר הַכָּתוּב (דברים ח, ג) 'לֹא עַל הַלֶּחֶם
לִבְדּוֹ יַחְיֶה הָאָדָם בִּי עַל כָּל מוֹצֵא בִּי ה'', כְּלוּמָר מוֹצֵא בִּי ה' שֶׁבְּלֶחֶם

משנה הלכות

שפה) איזו עיסה חייבת. קיום המצוה, החיטים^א. ואין שיעור לחלה לכמה שיתן
בזמן הזה, ומכל מקום יפריש כדי שיראה
שהוא חלה^ב. המפריש חלתו קמח אינו חלה^ג,
ואם יאמר לכשיעשה זה עיסה תהא זו חלה
הרי זו חלה^ד.

צירוף עיסות. העושה עיסתו קב קב לבדו
פטורה מחלה עד שישכו יחד,
כלומר שידבקו^ה, ואם אפאן ונתנן לסל הסל
מצרפן^ו. וכן סדין או מפה מצרפן^ז, וכן
ראוי לעשות במצה בפסת. ולכתחילה לא
יתן שאור של פטור בעיסה של חיוב,
ובדיעבד מותר ליקח מאותה עיסה וליתן

חמישה מיני דגן חייבים
בהם חיטים, ושעורים, כוסמין,
שיבולת שועל, ושיפון^ח. נתערבו הקמחין
מכולם יחד מצטרפין לשיעור עיסה^ט. שיעור
קמח שנתחייב בחלה הוא כשיעור מ"ג
ביצים וחומש ביצה, פחות מכאן פטורה^י.
והוא לכל הפחות כשיעור 1 1/2 פונט וחצי,
ויש חולקין^{יא} דהשיעור הוא כפלים מזה,
ועכ"פ במקום שמסופק לא יברך ויפריש בלי
ברכה. גילוש מזה מעט ומזה מעט אין
החיטים מצטרפין אלא עם הכוסמין,
והשעורים מצטרפין עם הכל, חוץ מן

שפה) א. רמב"ם הל' בכורים פ"ו ה"ב. יו"ד סי' שכ"ד ס"א. ש"ך שם ס"ק א. ג. רמב"ם שם הט"ו. יו"ד שם
ס"ב. ג. רמב"ם שם. יו"ד שם ס"א. ד. צל"ח פסחים קטז: הובא בפתחי תשובה שם ס"ק א. ועיין שו"ת
משנה הלכות ח"ד סי' ס"ט, וח"ז סי' קמ"ט-ק"נ, וח"ט סי' קצ"ד, ובמה"ל ח"א סי' ש"פ. ה. רמב"ם שם פ"ז
ה"ג. יו"ד שם ס"ב. ו. רמ"א שם. סי' שכ"ב ס"ה. ז. רמב"ם שם פ"ח ה"א. יו"ד סי' שכ"ז ס"א. ח. יו"ד שם.
ט. רמב"ם שם פ"ו ה"ז. יו"ד סי' שכ"ה ס"א. י. רמב"ם שם הט"ז. ה"ט יו"ד שם. יא. יו"ד שם.

שֶׁהוּא הַחֶלֶק הָרוּחָנִי הַנִּשְׁפָּע בּוֹ בְּלֶחֶם, מִמֶּנּוּ 'יִחְיָה הָאָדָם' י, וּמִטַּעַם זֶה צִוְּתָהּ הַתּוֹרָה לְהַפְרִישׁ חֶלֶה וּלְעֲשׂוֹת מִצְוָה עִם הָעֵסָה, וּלְעוֹרֵר בָּהּ הַקִּדְשָׁה שָׁבוּ, וְאִזּוּ הַלֶּחֶם מְזוּכָּר לְגוֹף וּנְפֶשׁ הָאוֹכְלָה, וְהַנִּשְׁמָה נִהְיָה מִהָרוּחָנִיּוֹת וְהַגּוֹף מִהַנִּשְׁמִיּוֹת שְׁפָה (שְׁלֵה"ק פ'ר' שֶׁלח תורה אור). וְצִוְּתָהּ הַקִּדְוֶשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתַנֶּה לְהַפְתָּהִים לְמַעַן יִחְיוּ בְּלִי יָגִיעָה, כִּי הֵם מְשֻׁרְתֵי ה' הָעוֹסְקִים תָּמִיד בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל יָדָם יִתְבָּרַךְ הַלֶּחֶם מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ (חִינוּךְ).

מס' חלה ותרומה פרק ב, חולצין קלה: רמב"ם הל' בכורים פ"ה, ספר המצוות מצות עשה קל"ג, סמ"ג עשין קמ"א, סמ"ק רמ"ו, יורה דעה שכ"ב.

משנה חלבות

הפרשה על ידי שליח ושאר פרטי דינים.

חלה ניטלת על ידי שליח, משרתת שהפרישה חלה בלי דעת בעלת הבית אינה חלה, ואם סומכת עליה בכל הדברים הרי זה חלה, וטוב ליתן לה רשות לכתחילה או שתפריש הבעלת הבית בעצמה ותזכה במצותה^כ. וחלה איתא בשאלה, והשואל חזרה עיסה לטבלה, ואם כבר אכלה אכל טבל למפרע^כ, ונוהג בזכרים ונקבות בארץ ישראל בזמן שכל ישראל שם מדאורייתא, ובחוץ לארץ מדרבנן שלא תשכח תורת חלה מישראל^כ. והרמב"ן ז"ל^כ חושב זו לב' מצוות, אחת ההפרשה והב' הנתינה לכהן, ולהרמב"ם^כ הנתינה היא חלק מהמצוה.

בעיסה אחרת שיהיה בו לשאור^כ. חלת חוץ לארץ לא בעינן מן המוקף ואוכל והולך ואחר כך מפריש^כ, ובמצות שלשין כל אחד לבדה צריך שישאיר מכל אחת מעט לחלה^כ, ועיין לעיל מצוה ש"א, ולכן טוב להפריש מקודם.

עיסות הפטורות. עיסת תרומה והקדש

פטורה מן החלה^כ. וכן עיסת עכו"ם פטורה^כ. עיסת טבל חייבת בחלה^כ. עיסת איסורי הנאה פטורה^כ. עיסת שביעית חייבת^כ. העושה כל עיסתו חלה לא עשה כלום, וצריך לשייר כל שהוא דכתיב 'ראשית'^{כא}.

יב. עיין ליקוטי תורה (להאר"י) פר' עקב. יג. רמב"ם שם פ"ז הי"א. רמ"א שם סי' שכ"ד סי"א. יד. רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ה. יו"ד סי' שכ"ג ס"א. טו. רמ"א שם. ועיין אור"ח סימן תנ"ז ס"א. טז. רמב"ם הל' בכורים פ"ח ה"ז. עיין מנחת חינוך. יז. רמב"ם שם ה"ח. יו"ד סי' ש"ל ס"א. יח. רמב"ם שם פ"ו ה"ז. יט. מנחת חינוך. כ. רמב"ם שם ה"ד. כא. שם פ"ה ה"א. יו"ד סי' שכ"ב ס"א. כב. יו"ד סי' שכ"ח ס"ג בהגה שם, ועיין שם בש"ך ס"ק ה, וט"ז ס"ק ב. ונקודות הכסף ובית הלל שם. כג. שם סי' שכ"ג ס"א בהגה. כד. רמב"ם שם פ"ה ה"ה וה"ז. יו"ד סי' שכ"ב ס"ב-ג. כה. ספר המצוות שורש י"ב. ועיין מנחת חינוך. כו. שם ה"א. ובספר המצוות עשין קל"ג.

מצוה שפו

מצות ציצית (מצות עשה קנ"ד)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַטִּיל צִיצִית עַל כָּל בָּגֵד שֶׁנִּתְכַּסֶּה בָּהּ וַיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע כְּנָפִים אוֹ יוֹתֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו, לח) 'וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית', וְנֶאֱמַר (דברים כב, יב) 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁמִּפְרָשׁ בִּקְרָא (במדבר שם לט) 'וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֵת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם', כִּי אֵין לָךְ דְּבַר יוֹתֵר טוֹב לְזִכְרוֹן כְּמוֹ מִי שֶׁנּוֹשֵׂא חוֹתֶם אֲדוֹנָיו קְבוּעַ בְּאַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתוֹ אֲשֶׁר יִכְסֶּה בָּהּ תָּמִיד, וַיְהִי תָמִיד מִצְוֹתוֹ לִפְנֵינוּ. וְאָמְרוּ רַ"ל (תנחומא קורח יב) כִּי 'צִיצִית' עִם

משנה הלכות

שיש לו ארבע כנפות וג' ציציות.^א ומצוותן ד' חוטין לכל ציצית וציצית,^ב ובזמן שיש תכלת נותן ב' חוטין תכלת וב' חוטין לבן^ג אין תכלת נותן ארבעתן לבן ואין התכלת מעכב את הלבן.^ד סדר עשייתן, תוחב החוטין בנקב שעל הכנף תוך ג' אגודלין מן הכנף, הניתן למטה מאגודל או למעלה משלש אגודלין אין זה כנף.^ה קושר שתי קשרים וכורך ז' כריכות, וחוזר וקושר ב' קשרים וכורך ח' כריכות, וקושר ב' קשרים וכורך י"א כריכות, וקושר ב' קשרים וכורך י"ג כריכות, וקושר ב' קשרים, וכן בכל ד'.^ו אורך הציצית י"ב אגודלין ואם ארוך יותר אין לחוש.^ז ונכון לעשות שני שלשים חוטין ושליש חוליה.^ח ציצית של

שפו) בגד החייב בציצית. אדם מישראל שיש לו טלית משלו שלובשו ביום, ויש לו ד' כנפות או יותר, חייבת בציצית על ד' כנפות המרוחקות. אין לה אלא ג' כנפות פטור מציצית.^א שיעור הטלית מתחיל מכדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן כבן שש^ב ובאמה על אמה יוצא לדברי הכל.^ג ויש לזהר להיות לטליתם קטנים שיעור, וכל שכן בשבת בעירות גדולות שיש רשות הרבים דאורייתא.^ד

עשיית ציצית. וד' ציציות מעכבות זו את זו, שארבעתם מצוה אחת הם, אין לו אלא ג' לא קיים המצוה ואסור לצאת בבגד

שפו) א. רמב"ם הל' ציצית פ"ג ה"א וה"ג. או"ח סי' י' ס"א. ב. רמב"ם שם ה"א. או"ח סי' ט"ז. ג. עיין שם במשנה ברורה ס"ק ד בשם ארה"ח, ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ח סי' ג. ד. תשובות רמ"א סי' ק"י, עיין או"ח סי' י"ג ס"א, וסי' ש"א סל"ח, ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ו סי' ה. ה. רמב"ם שם פ"א ה"ה. או"ח סי' י"ג ס"א. ו. רמב"ם שם ה"ו. או"ח סי' י"א ס"ב. ז. עיין רמב"ם וראב"ד שם. ח. רמב"ם שם ה"ד. ט. רמב"ם שם ה"ו. או"ח שם ס"ט. י. מגן אברהם שם ס"ק כ"ב בשם של"ה, ועיין שם בשערי תשובה ס"ק כ"ד. יא. או"ח שם ס"ד. יב. רמב"ם שם ה"ח. או"ח שם ס"ד, ועיין שו"ת משנה הלכות מה"ת ח"ג סי' ה.

צָרוּף שְׁמוֹנָה חוּטִין וְחֻמְשָׁה קְשָׁרִין שָׁבָה עוֹלָה תְּרִי"ג, וְעַל זֶה אָמְרוּ (מנחות מג:): 'שְׁקוּלָה מִצּוֹת צִיצִית כְּנָגֵד כָּל הַמִּצּוֹת'.^י וְעוֹד רִמּוּ בְּזֶה כִּי גוּפוֹ שֶׁל אָדָם וְנַפְשׁוֹ הֵכֵל לַהֵשֶׁם בְּרוּךְ הוּא, כִּי הִלְכָן רִמּוּ לְגוֹף שֶׁנִּבְרָא מִן הַלֶּבֶן, וְחוּטִין רוֹמְזוּ לַתְּחִלַּת בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא כְּעֵין חוּטִין כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (גדה כה:): 'אָמַר רַב עֲמָרָם שְׁתֵּי יְרֻכּוֹתָיו כְּשֶׁנִּי חוּטִין שֶׁל זְהוּרִית'. וְהִתְכַּלַּת דּוֹמָה לְרִקְיעַ וְרִמּוֹז לְנֶפֶשׁ שֶׁהוּא מִן הָעֲלִיּוֹנִים. וְלָזֶה אָמְרוּ רַז"ל (מנחות שם): 'תְּכַלַּת דּוֹמָה לַיָּם וְיָם דּוֹמָה לְרִקְיעַ וְרִקְיעַ דּוֹמָה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד', וְכוּרְכִין חוּט הַתְּכַלַּת עַל הַלֶּבֶן שֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא הָעֲלִיּוֹנָה וְהַגּוֹף תַּחְתּוֹן, וְעוֹשִׁין הַכְּרִיכוֹת לְרִמּוֹ הָרִקְעִים וְאוּרִים שְׂבִינִיָּהִם^י (חינוך).

מנחות פז: מג: רמב"ם ה' ציצית, ספר המצוות מצות עשה י"ד, סמ"ג עשין כ"ו, סמ"ק סי' ז"א, אורח חיים סי' י"א.

משנה הלכות

כללים. וכל פעם שאדם לובש חייב בברכה^י. ומאוד יש להזהיר שלא יקנו בבתי כנסיות הטליתים הקטנים שאין עליהם ציצית כראוי, שלא די שלא מקיימין המצוה מברכין לבטלה גם כן, שכל פעם שלובש חייב לברך. ומצוה זו גדולה מאוד ושקולה כנגד כל התורה שנאמר (במדבר טו, לט) 'וזכרתם את כל מצות ה'י", ואמרו ז"ל (שבת לב:): הזהיר בה זוכה ומשמשין אותו עבדים רבים, וגם אמרו (מנחות מג:): שהזהיר בתפילין ומזוזה וציצית מובטח הוא שלא יחטא, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים.

צמר ופשתן פוטרין בין במינם ובין שלא במינם, ושאר מינין במינם פוטרין שלא במינם אינם פוטרין^{טז}, מיהו נכון שלא לעשות שום ציצית רק מצמר^{יז}. וצריך לטוותן לשמה^{יח}. טוון עכו"ם פסולים^{יט}.

הפטורים מציצית. נשים פטורין מציצית^כ וכשרים לעשותה^{כא}, ויש חולקים^{כב} שלא יעשו אותן. כסות לילה פטור אפילו ביום, כסות יום חייבת אף בלילה^{כג}. בגד שאול או גזול פטור מן הציצית, ולאחר שלשים יום חייב מדרבנן^{כד}. טומטום ואנדרוגינוס חייבים מספק^{כה}.

יג. עיין שם ברש"י ד"ה שקולה. יד. עיין מנחות לט. טו. עיין מנחות שם. טז. רמב"ם שם פ"ג ה"ה. או"ח סי' ט' ס"ב-ג. יז. או"ח שם סי' יח. רמב"ם שם פ"א ה"א. או"ח סי' י"א ס"א. יט. רמב"ם שם ה"ב. או"ח שם ס"ב. כ. רמב"ם שם פ"ג ה"ט. או"ח סי' י"ז ס"ב. כא. הגהות מיימוניות שם פ"א ה"ב אות ט. או"ח סי' י"ד ס"א. כב. הגהות מיימוניות שם. או"ח שם בהגה, ועיין ט"ז שם ס"ק א. כג. הגהות מיימוניות שם פ"ב ה"ח אות ח. או"ח סי' י"ח ס"א. כד. רמב"ם שם פ"ג ה"ד. או"ח סי' י"ד ס"ג, מנחת חינוך, ועיין ביאור הלכה סי' י"א ד"ה אם עשאים. כה. רמב"ם שם ה"ט. או"ח סי' י"ז ס"ב. כו. רמב"ם שם פ"ג ה"ח. ועיין או"ח סי' ח' ס"ב ובהגה שם. כז. רמב"ם שם פ"ג ה"ב.

מצוה שפו

שֶׁלֹא לְתוֹר אַחֵר מִחֻשְׁבוֹת הָרָעוֹת שֶׁבִּלְב (לא תעשה רל"ג)

הַזֶּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹא לְתוֹר אַחֵר תֵּאָוֹת וּמִחֻשְׁבוֹת הָרָעוֹת שֶׁבִּלְב וְרֵאִיתָ הָעֵינִים, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו, לט) 'וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי לְבָא וְעֵינָא תִּירִי סְרִסְרִי דַּעֲבָרָה הֵם, וְעֵין רוֹאָה וְלֵב חוֹמֵד וְכָלִי מַעֲשֵׂיו גּוֹמְרִים, וְהוּא יִסּוֹד גְּדוֹל בְּתוֹרָה. וְאֵל יֹאמֶר אָדָם לֹא פָעַלְתִּי אֵוֹן, כִּי מִחֻשְׁבוֹת הָרָעוֹת הֵן אֲבוֹת הַטְּמָאָה, וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר יוֹלִידוּ הֵם הַמַּעֲשִׂים, וְאָמְרוּ ז"ל (יומא כט.) 'הִרְהוּרֵי עֲבָרָה קָשִׁים מַעֲבָרָה'.

משנה הלכות

ומעולם לא הררה אדם באשה שלא ראה מעולם. ובכלל הזה מי שהוא רודף אחר תאות העולם הזה, כגון מי שהוא משים לבו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו מבלי שיכוון בהם כלל לבריאות גופו ושיוכל להשתדל בעבודת בוראו, רק להשלים נפשו בתענוגים וכדרך הפחותים שאומרים נתענג היום ונמות למחר. ומאוד צריך לזהר ממחשבות זרות כי הכל הולך אחר המחשבה וסוף מעשה במחשבה תחילה. ואמרו ז"ל (אבות פ"ד מ"ב) 'עבירה גוררת עבירה ומצוה גוררת מצוה', ואם ישים דעתו למלאות תאותו הרעה פעם אחת ימשוך אחריה הרבה פעמים, ואם יזכה להיות גיבור לכבוש יצרו ולעצום עיניו מראות ברע פעם אחת יקל בעיניו לעשותו כמה פעמים, כי התאוה תמשיך הבשר כמשוך היין את השותים, כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין ולפי

שפו) אחרי לבבכם. קיום המצוה, היסוד הגדול שלא נעלה ח"ו על לבנו מחשבת מינות, כגון שלא נשאל מה למעלה ומה למטה ומה לפנינו ומה לאחור, או לחשוב שאין תורה מן השמים ולא לחשוב שלא להאמין בדברי חכמינו ז"ל, ושלא לחשוב ולהתבונן בפסוקי דיחזקאל שאסרו חז"ל. כי כל אלו מחשבות וכיוצא בהן מביא האדם לידי כפירה ומינות ח"ו, והשטן מסית אותו לחשוב בהם, ואח"כ עולה ומקטרג. וציוותה התורה שלא לחשוב בהם כלל, ואם באה לו מחשבה כזו יסירנה מיד ויפנה לבו לדברי תורה או דבר אחר שהוא'.

אחרי עיניכם. ואחר ראיית עינים זו זנות, ושלא יסתכל ולא ירהרר בנשים, ואמרו ז"ל 'הרהורי עבירה קשים מעבירה', ואפילו באשה פנויה, וכל שכן כשהיא נידה.

ובעבודה זרה ובענין האמונה ושאר פרטים שנאמר עליהם מין, על המחשבה לבדה נעשה רשע גמור, ובשאר מצות אף שאין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה מיהו אם חשב לעשות וכבש יצרו ולא עשאה הרי המחשבה כגפול שלא ראה מאורות מימיו כי לא יצאת לאויר העולם, ומכל מקום הרה עמל וילד שקרי. ונלוה אל האזהרה ראית עינים, כי לעולם לא יחשב אדם על אשה אם לא ראה אותה, וזה 'אחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם', שהזנות באה על ידי ראית עינים. נמצא עבודה זרה וגלוי עריות באים מפתוב אחד. השם יתברך ישים יראתו על פנינו ומחשבותינו לבלתי נחטא (אלה המצוות (חאניז) מצוה שפז).

ברכות יב: רמב"ם הל' עבודה זרה פ"ב, ספר המצוות לא תעשה מ"ז, סמ"ג לאוין מ"ו, סמ"ק סי' י"ב.

פרשת קרח יש בה ט' מצות עשה וי"ד מצות לא תעשה

מצוה שפח

שנצטוו הכהנים והלויים לשמר המקדש (מצות עשה קנ"ח)

צוה הקדוש ברוך הוא שישמרו הכהנים המקדש מבפנים והלויים מבחוץ, שנאמר (במדבר יח, ג) 'ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל וגו'.

משנה הלבות

שפח) גדרי המצוה. מצות עשה על הכהנים והלויים לשמור את בית המקדש, והכהנים שומרים אותו בג' מקומות מבפנים והלויים בכ"א מקומות מבחוץ. ודעת הרמב"ם^ז והחינוך ועוד דאין שמירה אלא בלילה, ויש

הרגילים נפשם בו תחזק עליהם תאותם, וכן הדבר הזה, בכל איש בהרגילו את עצמו בתאוות ובהתמידו בהן יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ובהמנע מהם ישמח בחלקו תמיד ויראה כי אלקים עשה את האדם ישר^ט. ונוהג בכל מקום ובכל זמן ובכל שעה.

ז. קידושין לט: ה. שם מ. ו. ע"פ תהלים ז, טו. ז. ראה בחינוך. שפח) א. רמב"ם הל' בית הבחירה שם. ב. שם ה"ד. ג. שם ה"ב.